

จิสส

ISSN 0125-0892

NESDB

ปีที่ 46 ฉบับที่ 2 เมษายน-มิถุนายน 2552

เศรษฐกิจและสังคม

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
Office of the National Economic and Social Development Board

การติดตามประเมินผล 2 ปีแรกของแผนฯ 10

ISSN 0125-0892

วารสารเศรษฐกิจและสังคม

ปีที่ 46 ฉบับที่ 2 เมษายน-มิถุนายน 2552

<http://www.nesdb.go.th> e-mail: deco@nesdb.go.th

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

962 ถนนกรุงเกษม เขตป้อมปราบฯ กรุงเทพฯ 10100

โทร. 0-2282-4841-2 โทรสาร 0-2281-9705, 0-2281-6635

ความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทยในช่วง 2 ปีแรก
ของแผนฯ 10

การน้อมรับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้
ในภาคประชาชน ชุมชน เอกชน และภาครัฐ

การพัฒนาคุณภาพคนและสังคมไทยสู่สังคม
แห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้

ตัวชี้วัดภาวะสังคม (รายปี)

องค์ประกอบหลัก	2548	2549	2550	2551
1.คุณภาพของคน				
การมีงานทำ				
ผลิตภาพแรงงาน				
- กรณีแรงงาน (บาท/คน/ปี)	109,425	113,762	117,509	118,041
อัตราการมีงานทำ (ร้อยละ)	97.6	98.0	98.1	98.2
อัตราการว่างงาน (ร้อยละ)	1.8	1.5	1.4	1.4
การทำงานต่ำกว่าระดับ(ทำงานน้อยกว่า 35 ชม./สป. ที่พร้อมจะทำงานเพิ่ม)	754	578	597	529
ประชากร				
อัตราส่วนการะพึงพิง (ร้อยละ)	49.69	49.26	48.84	48.43
สัดส่วนคนยากจน (ร้อยละ)	-	9.55	8.48	8.95
การศึกษา				
อัตรานักเรียนต่อประชากรวัยเรียน				
- ประถมศึกษา	104.17	103.47	104.51	100.35
- มัธยมศึกษาตอนต้น	95.45	96.67	96.37	96.51
- มัธยมศึกษาตอนปลาย	63.80	65.77	67.16	68.03
- อุดมศึกษา(ปริญญาตรีและต่ำกว่า)	55.60	62.50	61.05	61.02
จำนวนปีการศึกษาเฉลี่ยของประชากรกลุ่มอายุ 15 ปีขึ้นไป	7.8	7.8	7.9	8.0
จำนวนปีการศึกษาเฉลี่ยของประชากรกลุ่มอายุ 15-59 ปี	8.6	8.7	8.7	8.8
จำนวนปีการศึกษาเฉลี่ยของประชากรกลุ่มอายุ 60 ปีขึ้นไป	4.1	4.2	4.3	4.4
2.ความมั่นคงทางสังคม				
สถาบันครอบครัว				
- สัดส่วนครัวเรือนที่มีที่อยู่อาศัยถาวร (ร้อยละ)	98.65	98.50	99.30	98.86
- ดัชนีสัมพันธภาพที่อบอุ่นในครอบครัว (ร้อยละ)	66.13	62.42	61.92	63.94
หลักประกันทางสังคม				
ร้อยละของการมีหลักประกันสุขภาพ	96.32	97.75	98.75	99.16
- ประกันสังคม	13.84	14.31	14.71	15.86
- สวัสดิการข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ	6.57	7.91	8.06	8.06
- โครงการหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า	75.40	73.58	73.31	75.69
- ยังไม่มีสิทธิ	3.68	2.25	1.41	0.81
สัดส่วนผู้ประกันตนต่อกำลังแรงงาน	22.73	23.20	23.77	24.65
ความสงบสุขในสังคม (ต่อประชากรแสนคน)				
อัตราการตายด้วยอุบัติเหตุการจราจรทางบก	20.6	20.2	19.8	18.3
สัดส่วนคดีประทุษร้ายต่อทรัพย์สิน	122.0	122.2	118.0	115.8
สัดส่วนคดีชีวิต ร่างกาย และเพศ	73.5	69.3	62.6	62.6
สัดส่วนคดียาเสพติด	160.4	176.5	225.0	224.9
ร้อยละของคดีเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำต่อคดีทั้งหมดที่ถูกดำเนินคดีโดยสถานพินิจทั่วประเทศ	12.08	11.85	12.92	14.06
3.ความเป็นอยู่และพฤติกรรมของคน				
พฤติกรรมในการบริโภค				
- ค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภค (ร้อยละของค่าใช้จ่ายรวม)	-	90.02	87.80	88.4*
- ค่าใช้จ่ายที่ไม่เกี่ยวกับการอุปโภคบริโภค (ร้อยละของค่าใช้จ่ายรวม)	-	9.98	12.20	11.6*
* = จำนวนประชากรที่มีอายุ 15 ปีขึ้นไป				
4. สิ่งแวดล้อม				
สารอันตราย				
ปริมาณการใช้สารเคมี (ล้านตัน)	31.70	30.80	30.40	29.17
จำนวนผู้ป่วยที่เกิดจากสารพิษอันตราย (คน)	1,640	1,452	1,586	1,650
จำนวนผู้เสียชีวิตที่เกิดจากสารพิษอันตราย (คน)	0	0	1	4
ขยะ				
การผลิตขยะที่เกิดขึ้นทั่วประเทศ (ล้านตัน)	14.31	14.63	14.85	15.04
การผลิตขยะที่เกิดขึ้นในกทม. (ล้านตัน)	3.03	3.09	3.24	3.27
ความสามารถในการกำจัดขยะแบบถูกสุขลักษณะ ในกทม. (ล้านตัน)	3.03	3.09	3.24	3.27
ปริมาณของเสียอันตรายทั่วประเทศ (พันตัน)	1.81	1.83	1.80	1.86

บทบรรณาธิการ

สศช. ได้ติดตามประเมินผลการพัฒนาประเทศในช่วง 2 ปีแรกของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 ประกอบด้วยการขับเคลื่อนแผนพัฒนาฯ ไปสู่การปฏิบัติ การประเมินผลการพัฒนาตามเป้าหมายของแผนฯ และการใช้ดัชนีความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทยประเมินผลกระทบการพัฒนา วารสารเศรษฐกิจและสังคมฉบับนี้จึงได้นำเสนอประเด็นสำคัญของเรื่องดังกล่าวสู่สาธารณชน เป็นข้อมูลเบื้องต้นก่อนการจัดทำแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 ที่กำลังอยู่ระหว่างเตรียมการ โดยมีประเด็นสำคัญของการนำเสนอคือ

การขับเคลื่อนแผนฯ ไปสู่การปฏิบัติ พบว่ามีการน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ และขับเคลื่อนอย่างกว้างขวางตามความเข้าใจ อาทิ เกษตรกรเน้นการนำเกษตรทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริไปประยุกต์กับการประกอบอาชีพ ชุมชนเน้นการมีส่วนร่วมและการพึ่งตนเอง ภาคธุรกิจให้ความสำคัญกับการพึ่งตนเอง การสร้างเครือข่ายและการดูแลพนักงานมากขึ้น ขณะที่ภาคประชาชนรู้จักและเข้าใจปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงผ่านสื่อโทรทัศน์และสื่อสิ่งพิมพ์ โดยมีประเด็นที่ต้องให้ความสำคัญคือ การสร้างความรู้ ความเข้าใจแก่กลุ่มวัยรุ่น นักธุรกิจบางกลุ่มที่ยังขาดความมั่นใจในการปรับใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง รวมทั้งอุปสรรคของกระแสบริโภคนิยมที่รุนแรง

ผลการพัฒนาตามเป้าหมายของแผนมีความก้าวหน้าหลายประการ คุณภาพคนและสังคมไทยมีแนวโน้มดีขึ้นในเรื่องคดีอาชญากรรมลดลง ระดับการศึกษาเฉลี่ยของคนไทยสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ชุมชนมีการจัดทำกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การรวมกลุ่มกันเป็นวิสาหกิจชุมชนและมีเงินออมเพิ่มมากขึ้น เศรษฐกิจมหภาคมีความเข้มแข็ง มีเสถียรภาพอยู่ในเกณฑ์ดีตามเป้าหมายแม้จะได้รับผลกระทบจากภาวะเศรษฐกิจถดถอยและปัญหาการเมืองภายในประเทศ รวมทั้งฐานทรัพยากร สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพมีความมั่นคง

ความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันของคนไทยโดยรวมเพิ่มขึ้นจากคะแนนร้อยละ 63.0 ในปี 2549 เป็นร้อยละ 65.4 ในปี 2551 แต่ยังมีปัจจัยที่เป็นอุปสรรค ได้แก่ การพัฒนาโครงสร้างเศรษฐกิจให้เข้มแข็งมีความล้ำค่า สภาพแวดล้อมในการดำรงชีวิตโดยรวมด้อยกว่าปลายแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 ปัญหายาเสพติด ความขัดแย้งของคนในสังคมทวีความรุนแรง และเกิดความเหลื่อมล้ำระหว่างภาคการผลิต การขาดจริยธรรมทางการเมือง รวมทั้งการไม่เคารพกฎระเบียบและการขาดวินัยของคนในสังคม สิ่งเหล่านี้บั่นทอนความสุขของคนในสังคม

ประเด็นการพัฒนาที่ควรให้ความสำคัญ ในระยะต่อไปได้แก่ การเร่งพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้เอื้อต่อการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมและการเรียนรู้ตลอดชีวิต การสร้างความสมานฉันท์ในสังคมที่เริ่มจากการสร้างความเข้มแข็งของสถาบันครอบครัวก่อนเชื่อมโยงไปสู่สถาบันอื่น การเตรียมความพร้อมส่วนหนึ่งของการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ การเพิ่มประสิทธิภาพการใช้พลังงาน การจัดการความรู้และสร้างภูมิคุ้มกันความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่น และการสร้างเศรษฐกิจให้เข้มแข็งเกิดการกระจายรายได้อย่างเป็นธรรม และการพัฒนาการเมืองให้เข้มแข็งภายใต้ระบอบประชาธิปไตย รายละเอียดสามารถติดตามอ่านได้ภายในเล่ม

คณะที่ปรึกษา

เลขาธิการฯ	นายอำพน กิตติอำพน
รองเลขาธิการฯ	นางสาววิไลพร ลีวเกษมศานต์ นายอาคม เติมพิทยาไพสิฐ นายอุทิศ ขาวเอียร นางจุฑามาศ บารมีชัย นางสุวรรณี คำมั่น นางเพ็ญจา อ่อนชิต

ที่ปรึกษาด้านนโยบายและแผนงาน

นายสุวัฒน์ วาณิสบุตร
นายปรเมธี วิมลศิริ
นายธานินทร์ ณะเฒ
นายชาญวิทย์ อมตะมาทฐาติ
นางสาวลดาวลัย คำภา
นางนิตยา กมลวทันนิตา
นางชุตินาฏ วงศ์สุบรรณ

บรรณาธิการบริหาร

นายสมชาย ศักดาเวศิธร

บรรณาธิการผู้พิมพ์ผู้โฆษณา

นายวรวิทย์ อวิรุทธ์วรกุล

กองบรรณาธิการ

นางภาณี ชนาธิปกรณ
นางนิสวันต์ พิชญ์ดำรง
นายธีระพงษ์ มาลัยทอง
นางสาววชิรี พุ่มทอง
นายตฤตถนัย นพคุณ

ฝ่ายจัดการ

นางธนรัชต์ สุขอารีย์
นายสุรพล สอนขยัน
นางสาวจตุพร บุญแผ่
นางสาวศิริพร ฉกามานันท์

ฝ่ายศิลปกรรมและภาพ

นายเนาวฤทธิ์ ฤทธิแปลก

ออกแบบและพิมพ์ที่

บริษัท สหมิตรพรินต์ติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด
โทร. 02-903-8257-9

สารบัญ

- 5 ความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันของสังคมไทย
การเปลี่ยนแปลงในช่วง 2 ปี แรกของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10
- 22 การน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ใน
ภาคประชาชน ชุมชน เอกชน และภาครัฐ
- 33 การพัฒนาคุณภาพคนและสังคมไทยสู่สังคมแห่ง
ภูมิปัญญาและการเรียนรู้
- 45 การสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและสังคมให้เป็นรากฐาน
ที่มั่นคงของประเทศ
- 55 การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจให้สมดุลและยั่งยืน
- 67 การพัฒนาบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพและ
การสร้างความมั่นคงของฐานทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม
- 75 การเสริมสร้างธรรมาภิบาลในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10

วัตถุประสงค์

เพื่อเผยแพร่ความรู้ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาประเทศแก่สาธารณชนทั่วไป ตลอดจนเป็นสื่อกลางในการรายงานความเคลื่อนไหว สถิติทางเศรษฐกิจและสังคมให้ผู้อ่านทราบข้อเท็จจริงอย่างถูกต้องกับสถานการณ์

โปรดทราบ

บทความ ข้อคิดเห็นและข้อเขียนต่างๆ ในวารสารเศรษฐกิจและสังคมเป็นความคิดเห็นส่วนตัวของผู้เขียน มิใช่เป็นความเห็นของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

สาระในเล่ม

ผลการพัฒนาโดยรวม 2 ปีแรกของแผนฯ 10

ประเทศไทยในช่วงปี 2550 – 2551 ที่ผ่านมา แม้ต้องเผชิญกับวิกฤตเศรษฐกิจโลก การเกิดภัยพิบัติทางธรรมชาติ และความผันผวนทางการเมืองภายในประเทศเป็นอย่างมาก แต่สังคมไทยโดยรวมยังมี “ความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันที่ดีขึ้นต่อเนื่องจากแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9” โดยประชาชนทุกหมู่เหล่าได้นำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตอย่างกว้างขวาง การพัฒนาคุณภาพคนและการเรียนรู้ของสังคมมีความก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง ชุมชนมีการรวมกลุ่มและเข้มแข็งเพิ่มขึ้นเป็นอย่างมาก เสถียรภาพทางเศรษฐกิจยังอยู่ในเกณฑ์ดีตามเป้าหมาย ทรัพยากรธรรมชาติและความหลากหลายทางชีวภาพเริ่มดีขึ้น รวมทั้งประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาประเทศอย่างกว้างขวาง อย่างไรก็ตาม ประเด็นที่ต้องเร่งแก้ไขหรือเป็นจุดอ่อนของการพัฒนาที่สำคัญได้แก่ การสร้างครอบครัวให้อบอุ่น การจัดสวัสดิการและบริการทางสังคมสู่แรงงานนอกระบบและชุมชนอย่างทั่วถึง การสร้างความสมานฉันท์และจริยธรรมในสังคม รวมทั้งการปรับปรุงกลไก การจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมให้เข้มแข็ง

ความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทยในช่วง 2 ปีแรกของแผนฯ 10

สังคมไทยมีความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันโดยรวมที่ดีขึ้นต่อเนื่องจากช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 และ ฉบับที่ 9 ค่าดัชนีความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันเพิ่มจากร้อยละ 61.1 ในปี 2544 เป็นร้อยละ 63.0 ในปี 2549 และร้อยละ 65.4 ในปี 2551 องค์ประกอบด้านสุขภาวะพัฒนาดีขึ้นมากจากร้อยละ 57.7 ในปี 2549 เป็นร้อยละ 62.9 ในปี 2551 เช่นเดียวกับด้านครอบครัวอบอุ่น ชุมชนเข้มแข็ง และเศรษฐกิจเข้มแข็งและเป็นธรรมก็มีทิศทางพัฒนาดีขึ้นต่อเนื่องเช่นกัน ส่วนสภาพแวดล้อมระบบนิเวศที่สมดุลและสังคมประชาธิปไตยที่มีธรรมาภิบาล ค่าดัชนีไม่มีการเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะด้านสังคมประชาธิปไตยที่มีธรรมาภิบาล ค่าคะแนนยังอยู่ในเกณฑ์ต่ำเพียงร้อยละ 57.5 ในปี 2551 ประเด็น

สำคัญที่ต้องเร่งแก้ไข ได้แก่ การสร้างความสมานฉันท์ของคนในชาติ การป้องกันและลดละเมิดสิทธิมนุษยชน การป้องกันและปราบปรามการทุจริตประพฤติมิชอบ

การน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้

การติดตามผลการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในช่วง 2 ปีแรกของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 ในภาคประชาชน เกษตรกร ชุมชน ภาคธุรกิจ และภาครัฐ พบว่า ประชาชนได้ประยุกต์ใช้อย่างกว้างขวางตามระดับความเข้าใจของแต่ละกลุ่ม ปัจจัยที่มีอิทธิพลสูงที่สุดในการน้อมนำปรัชญาฯ มาใช้ ได้แก่ การชักชวนจากคนในครอบครัวและเพื่อน ขณะที่อุปสรรคสำคัญคือ การมีภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ กระแสวัตถุนิยม และประชาชนบางกลุ่มยังไม่มั่นใจในการนำไปประยุกต์ใช้ จึงต้องเร่งดำเนินการสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องแก่กลุ่มเป้าหมายที่เฉพาะเจาะจงมากขึ้น

การพัฒนาคุณภาพคนและสังคมไทยสู่สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้

การพัฒนาคนและสังคมไทยสู่สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ นับเป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญของแผนฯ 10 ซึ่งในช่วง 2 ปีแรกของแผนฯ พบว่าคนไทยมีอายุยืนยาวขึ้น สังคมไทยมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินเพิ่มขึ้น และจำนวนปีการศึกษาเฉลี่ยของคนไทยเพิ่มมากขึ้น ผลการพัฒนาที่ยังไม่เป็นไปตามเป้าหมายคือ คนไทยยังเจ็บป่วยด้วยโรคที่สามารถป้องกันได้ 5 อันดับแรก ได้แก่ โรคหัวใจ ความดัน เบาหวานหลอดเลือดสมองและมะเร็งมากขึ้นเกือบทุกโรค รวมทั้ง คุณภาพการศึกษาอยู่ในระดับที่ต้องเร่งปรับปรุงคะแนนเฉลี่ยและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาหลักในทุกระดับชั้นต่ำกว่าเป้าหมาย โดยเฉพาะคะแนนเฉลี่ยของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่าที่บางส่วนจะเข้าสู่ตลาดแรงงานหลังจบการศึกษา

มีผลการเรียนที่ลดลงเกือบทุกวิชา ยกเว้นวิชาคณิตศาสตร์ หากไม่ได้รับการอบรมทักษะฝีมือในระหว่างทำงานเพิ่มเติม แล้วอาจจะมีผลกระทบต่อผลิตภาพแรงงานโดยรวมของประเทศ

การสร้างความเข้มแข็งของชุมชน และสังคมให้เป็นรากฐานที่มั่นคงของประเทศ

ผลการพัฒนาตามยุทธศาสตร์การสร้างความเข้มแข็งของชุมชน และสังคมให้เป็นรากฐานที่มั่นคงของประเทศในระยะ 2 ปีแรกของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 มีความก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง ชุมชนในทุกภาคของประเทศมีการรวมกลุ่มกัน และมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการชุมชน เช่น จัดทำแผนชุมชน จัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ จัดสวัสดิการเพื่อคนในชุมชน รวมกลุ่มเป็นวิสาหกิจชุมชนและเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนอย่างเป็นทางการ สามารถสร้างรายได้ให้ครอบครัวและชุมชน ทำให้สหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรที่มีเสถียรภาพทางการเงินในระดับดีมากและระดับมั่นคงเพิ่มขึ้น

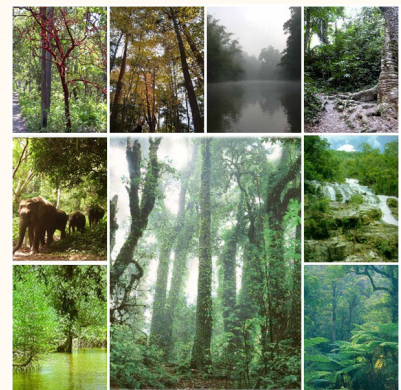
การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจให้สมดุลและยั่งยืน

การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ สามารถสร้างภูมิคุ้มกันให้เศรษฐกิจไทยต่อวิกฤตทั้งภายในและภายนอกประเทศได้อย่างเข้มแข็ง ทำให้เสถียรภาพทางเศรษฐกิจยังอยู่ในเกณฑ์ดีตามเป้าหมายของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 แม้ว่าการขยายตัวทางเศรษฐกิจจะชะลอตัวลงเหลือเพียงร้อยละ 2.6 ในปี 2551 จุดอ่อนที่ยังพัฒนาได้เข้า ได้แก่ การเพิ่มผลผลิตทางการผลิต การลดการพึ่งพาต่างประเทศ และการพัฒนายังมีความเหลื่อมล้ำสูง วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมยังอ่อนแอ ประเด็นการพัฒนาที่ต้องให้ความสำคัญในช่วงที่เหลือของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 ได้แก่ การเตรียมรับมือจากผลกระทบของวิกฤตเศรษฐกิจโลก การขับเคลื่อน

การพัฒนาบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพและการสร้างความมั่นคงของฐานทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม

การพัฒนาประเทศที่ผ่านมา อาศัยทรัพยากรธรรมชาติของประเทศเป็นปัจจัยหลัก และเกิดมลพิษต่อสิ่งแวดล้อมโดยขาดการบริหารจัดการที่เหมาะสม แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 จึงสร้างความสมดุลระหว่างการใช้ประโยชน์ควบคู่กับการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ พร้อมกับการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างจริงจัง ทำให้ทรัพยากรธรรมชาติและระบบนิเวศมีการปรับตัวในทิศทางที่ดีขึ้น คุณภาพสิ่งแวดล้อมดีขึ้นทั้งคุณภาพน้ำ และอากาศ อันเป็นผลจากการดำเนินงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชน รวมทั้งการบริหารจัดการแบบบูรณาการ การพัฒนาในระยะต่อไปภาครัฐจะต้องเน้นการปรับปรุงกฎระเบียบ และบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง สร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ และมีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมร่วมกันให้มากขึ้น

การเสริมสร้างธรรมาภิบาล ในช่วงแผนฯ 10

การบริหารจัดการที่ดีของประเทศไทยโดยรวมมีทิศทางที่ดีขึ้นทั้งภาพลักษณ์การคอร์รัปชัน และธุรกิจเอกชนในตลาดหลักทรัพย์ไทยมีบรรษัทภิบาลสูงขึ้น ประชาชนตื่นตัวต่อการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาประเทศอย่างกว้างขวาง และประสิทธิภาพการบริหารจัดการของภาครัฐมีแนวโน้มดีขึ้น ประเด็นที่ต้องเร่งพัฒนา ได้แก่ ด้านการพัฒนาจริยธรรมทางการเมือง การมีวินัยและเคารพระเบียบของสังคม การลดความขัดแย้งในสังคมไทย รวมทั้งความล่าช้าในการกระจายอำนาจสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ความอยู่เย็นเป็นสุข

ร่วมกันของสังคมไทย
การเปลี่ยนแปลง ในช่วง 2 ปีแรก
ของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10^{1*}

ปาริชาติ เทพรักษ์**

บทนำ

ผลการพัฒนาในช่วงของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 (ปี 2545 - 2549) ประสบความสำเร็จในระดับที่น่าพอใจ ระบบเศรษฐกิจมีเสถียรภาพและขยายตัวอย่างต่อเนื่อง ความอยู่ดีมีสุขโดยรวมมีทิศทางดีขึ้น อย่างไรก็ตาม ยังมีปัญหาความอ่อนไหวต่อปัจจัยภายนอกและความผันผวนของเศรษฐกิจโลก เนื่องจากการพึ่งพาต่างประเทศมีสัดส่วนสูง ขณะที่คุณภาพคน ความยากจน ความเหลื่อมล้ำทางรายได้ ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ความโปร่งใสในการบริหารจัดการภาครัฐรวมทั้งความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมยังเป็นปัญหาที่ต้องเร่งแก้ไข

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 ได้มุ่งเตรียมสังคมไทยให้พร้อมรับกับการเปลี่ยนแปลง รู้เท่าทันและสร้างภูมิคุ้มกันให้กับทุกภาคส่วน พร้อมทั้งกำหนด **“วิสัยทัศน์ประเทศไทย”** ที่มุ่งพัฒนาสู่ **“สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน”** โดยใช้แนวปฏิบัติตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง บูรณาการการพัฒนาที่ยึดคนเป็นศูนย์กลาง โดยกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาที่เน้นสร้างความแข็งแกร่งของโครงสร้างระบบต่างๆ ภายในประเทศให้มีศักยภาพแข่งขันได้ในยุคโลกาภิวัตน์ สร้างฐานความรู้ให้เป็นภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ควบคู่ไปกับการกระจายการพัฒนาที่เป็นธรรม เสริมสร้างความเท่าเทียมกันของกลุ่มคนในสังคม ความเข้มแข็งของ

ชุมชนท้องถิ่น พื้นฟู อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ คุณภาพสิ่งแวดล้อมให้คงความสมบูรณ์ เป็นฐานการดำรงวิถีชีวิตของชุมชนและสังคมไทย และเสริมสร้างธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการประเทศทุกระดับ

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้ประเมินผลการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศหลังจาก 2 ปีที่เริ่มใช้แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 ในปี 2550 โดยใช้ **“ดัชนีความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทย¹”** ที่พัฒนาขึ้นโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคีการพัฒนาที่เกี่ยวข้องทั้งในส่วนกลางและในพื้นที่ภูมิภาค ผลการประเมินมีดังนี้

* เรียบเรียงจากบทความเรื่อง **ความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทย** จากรายงานการติดตามประเมินผล 2 ปีแรกของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10, สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

** นักวิเคราะห์นโยบายและแผน ชำนาญการพิเศษ สำนักประเมินผลและเผยแพร่การพัฒนา

¹ ดัชนีความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทยพัฒนาขึ้นโดย สศช. เพื่อใช้วัดผลกระทบจากการพัฒนาในช่วงของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 โดยมีองค์ประกอบย่อย 6 ด้าน คือ การมีสุขภาวะ ครอบครัวอบอุ่น ชุมชนเข้มแข็ง เศรษฐกิจเข้มแข็งและเป็นธรรม สภาพแวดล้อมและระบบนิเวศสมดุล และสังคมประชาธิปไตยที่มีธรรมาภิบาล

สังคมไทยมีความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในภาพรวมเปลี่ยนแปลงในทิศทางที่ดีขึ้น

ผลจากการขับเคลื่อนแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 สู่การปฏิบัติของภาคีการพัฒนาทุกภาคส่วน ได้ส่งผลให้ดัชนีรวมความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันเพิ่มจากร้อยละ 61.1 เมื่อสิ้นสุดแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 ในปี 2544 เป็นร้อยละ 63.0 เมื่อสิ้นสุดแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 ในปี 2549 และร้อยละ 64.6 และ 65.4 ในช่วง 2 ปีแรกของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 องค์ประกอบด้านการมีสุขภาวะพัฒนาดีขึ้น สามารถยกระดับการพัฒนาจากค่าดัชนีร้อยละ 57.7 ในปี 2549 ไปอยู่ที่ค่า

ดัชนีร้อยละ 62.9 ในปี 2551 นอกจากนั้น ด้านครอบครัวอบอุ่น ชุมชนเข้มแข็ง และเศรษฐกิจเข้มแข็งและเป็นธรรมก็มีทิศทางการพัฒนาดีขึ้นต่อเนื่อง ค่าคะแนนปี 2550-51 ดีกว่าในช่วงปี 2549 ส่วนการพัฒนาอีก 2 ด้านมีค่าดัชนีค่อนข้างไม่เปลี่ยนแปลง ได้แก่ สภาพแวดล้อมและระบบนิเวศสมดุล และโดยเฉพาะด้านสังคมประชาธิปไตยที่มีธรรมาภิบาล ที่ค่าคะแนนต่ำสุดอยู่ที่ประมาณร้อยละ 57.5 ในปี 2551 ซึ่งเป็นระดับที่ต้องเร่งแก้ไข และมีส่วนทำให้การยกระดับความอยู่เย็นเป็นสุขของคนไทยทำได้ยาก

ตารางที่ 1 ดัชนีความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทย ปี 2544 – 2551

องค์ประกอบย่อย	แผนฯ 8	แผนฯ 9					แผนฯ 10	
	2544	2545	2546	2547	2548	2549	2550	2551
1. การมีสุขภาวะ	54.6	54.4	54.8	53.9	54.8	57.7	61.1	62.9
2. ครอบครัวอบอุ่น	66.3	66.1	68.1	67.0	66.1	62.2	61.9	63.9
3. ชุมชนเข้มแข็ง	59.5	55.6	60.9	58.6	57.9	60.4	68.9	68.4
4. เศรษฐกิจเข้มแข็งและเป็นธรรม	55.1	63.5	66.7	68.1	66.0	68.4	73.0	69.5
5. สภาพแวดล้อม และระบบนิเวศสมดุล	56.3	57.3	62.4	67.9	69.7	69.7	63.6	68.6
6. สังคมประชาธิปไตยที่มีธรรมาภิบาล	70.8	70.7	50.8	52.7	55.0	57.5	56.5	57.5
ภาพรวมดัชนีความอยู่เย็นเป็นสุข	61.1	61.8	61.2	62.1	62.1	63.0	64.6	65.4

ที่มา : สำนักประเมินผลและเผยแพร่การพัฒนา สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

หมายเหตุ : ระดับดีมาก = ร้อยละ 90.0 - 100

ระดับดี = ร้อยละ 80.0 - 89.9

ระดับปานกลาง = ร้อยละ 70.0 - 79.0

ระดับต้องปรับปรุง = ร้อยละ 60.0 - 69.9

ระดับเร่งแก้ไข < ร้อยละ 59.9

1. สุขภาวะของคนไทยดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทั้งสุขภาพกาย และสติปัญญา ค่าดัชนีรวมยกระดับจากร้อยละ 57.7 ในปี 2549 เป็นร้อยละ 61.1 ในปี 2550 และเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 62.9 ในปี 2551 โดยมีปัจจัยสำคัญดังนี้

ตารางที่ 2 ดัชนีการมีสุขภาวะ

หน่วย : ร้อยละ

องค์ประกอบดัชนี	แผนฯ 8			แผนฯ 9			แผนฯ 10	
	2544	2545	2546	2547	2548	2549	2550	2551
ภาพรวม	54.6	54.4	54.8	53.9	54.8	57.7	61.1	62.9
สุขภาพกายดี	48.4	49.1	50.0	48.9	52.0	56.3	63.3	63.3
ร่างกายแข็งแรง	7.2	8.6	10.3	8.0	11.9	20.4	34.6	34.6
อายุยืนยาว	89.7	89.7	89.7	89.7	92.1	92.1	92.1	92.1
สุขภาพจิตใจดี มีคุณธรรม จริยธรรม	54.7	51.8	54.5	56.3	56.8	59.8	60.5	64.9
จิตใจดี	22.9	21.9	28.9	30.7	36.9	42.5	40.5	40.4
มีคุณธรรม จริยธรรม	86.4	81.8	80.0	81.8	76.6	77.0	80.6	89.5
สติปัญญา และใฝ่รู้	60.7	62.2	60.0	56.6	55.5	57.1	59.4	60.3
มีความสามารถในการเรียนรู้	59.9	61.5	64.2	66.6	66.3	68.8	70.9	72.3
มีการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ	61.6	62.9	55.7	46.6	44.6	45.3	48.0	48.4

ที่มา : สำนักประเมินผลและเผยแพร่การพัฒนา สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

หมายเหตุ : ระดับดีมาก = ร้อยละ 90.0 - 100

ระดับดี = ร้อยละ 80.0 - 89.9

ระดับปานกลาง = ร้อยละ 70.0 - 79.0

ระดับต้องปรับปรุง = ร้อยละ 60.0 - 69.9

ระดับเร่งแก้ไข < ร้อยละ 59.9

1.1 คนไทยมีคุณธรรม จริยธรรมดีขึ้น ขณะที่คนเกือบร้อยละ 20 มีความเสี่ยงต่อการป่วยด้วยโรคซึมเศร้า สัดส่วนจำนวนคดีอาญาต่อประชากรแสนคน ลดลงจาก 275.5 คดีในปี 2549 เหลือ 237.2 คดีในปี 2551 และคดีอุกฉกรรจ์และสะเทือนขวัญที่ลดลงถึงร้อยละ 17.0 แต่การเจ็บป่วยด้านสุขภาพจิตมีทิศทางที่ไม่น่าพอใจ จากการสำรวจสุขภาพจิตของคนไทย โดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ พบว่าคะแนนสุขภาพจิตคนไทยโดยเฉลี่ยอยู่ที่ 31.8 คะแนน จากคะแนนเต็ม 45 กลุ่มที่มีคะแนนดีกว่าปกติมีอยู่ร้อยละ 27.0 เกณฑ์ปกติ เป็นร้อยละ 54.0 ต่ำกว่าปกติมีร้อยละ 17.0 หรือเกือบ 1 ใน 5 มีความเสี่ยงที่จะมีปัญาสุขภาพจิตที่นำไปสู่โรคซึมเศร้าและการฆ่าตัวตาย ขณะที่อัตราการฆ่าตัวตายสำเร็จของประชาชนเพิ่มขึ้นจาก 5.8 คนต่อประชากรแสนคนในปี 2549 เป็น 6.0 คนในปี 2551 ในจำนวนผู้ที่ฆ่าตัวตายสำเร็จร้อยละ 60 ป่วยเป็นโรคซึมเศร้า² ขณะนี้โรควิตกกังวล และซึมเศร้ามีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจาก 186.0 ราย ในปี 2549 เป็น 196.1 รายต่อประชากรแสนคน ในปี 2550

1.2 คนไทยมีอายุยืนยาวขึ้น ส่วนการป้องกันการเจ็บป่วยด้วยโรคที่ป้องกันได้ยังไม่เป็นไปตามเป้าหมายของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 คนไทยมีอายุคาดหมายเฉลี่ยเพิ่มจาก 74.3 ปีในปี 2544 เป็น 75.6 ปีในปี 2551 และสามารถเข้าถึงหลักประกันสุขภาพได้เกือบทั้งหมด แต่คนไทยที่เจ็บป่วยขั้นต้องไปพบแพทย์เพิ่มสูงขึ้นจากร้อยละ 16.3 ในปี 2549 เป็นร้อยละ 17.4 ในปี 2550 โดยเฉพาะโรคที่สามารถป้องกันได้ 5 โรคที่สำคัญ ได้แก่ หัวใจ ความดันโลหิตสูง เบาหวาน หลอดเลือดสมอง และมะเร็งยังคงเพิ่มสูงขึ้นทุกปีอย่างต่อเนื่อง และมีแนวโน้มเปลี่ยนจากโรคที่มีเชื่อเป็นโรค ที่ไม่มีเชื่อก่อเหตุ กลายเป็นโรคเรื้อรังต้องเข้าออกโรงพยาบาลสืบเนื่องจากพฤติกรรมเสี่ยง เช่น การขาดการออกกำลังกาย การกินอาหารที่มีแป้ง น้ำตาล และไขมันสูง กินผักและผลไม้ไม่น้อยกว่าเกณฑ์ ความเครียด การเจ็บป่วย

จากพฤติกรรมการทำงาน ที่พบบ่อย ได้แก่ ปวดศีรษะเรื้อรัง ปวดหลังเรื้อรัง กล้ามเนื้อข้อมือ ต้นคออักเสบ ประสาทหูเสื่อม รวมทั้งโรคใหม่ๆ ที่เกิดจากภาวะโลกร้อน และสังคมยุคดิจิทัล อาทิ ไข้หวัดนก ไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 ส่งผลให้การดำรงชีวิตไม่มีคุณภาพเท่าที่ควร

1.3 การพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้มีความก้าวหน้าเชิงปริมาณ ส่วนด้านคุณภาพการศึกษายังคงต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน การพัฒนาการศึกษาและการเรียนรู้ในระบบโรงเรียนและนอกระบบโรงเรียน ส่งผลให้ประชาชนมีโอกาสได้รับการศึกษาดีขึ้น เด็กและเยาวชนอายุ 15 ปีขึ้นไป ที่มีการศึกษา 9 ปีขึ้นไปมีสัดส่วนเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 41.3 เมื่อสิ้นสุดแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 ในปี 2549 เป็นร้อยละ 42.5 ในปี 2550 และร้อยละ 43.4 ในปี 2551 กระทรวงศึกษาธิการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสนับสนุนให้เด็กพิการและเด็กด้อยโอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานเท่าเทียมกับเด็กทั่วไปควบคู่ไปกับการพัฒนาสมรรถภาพ อย่างไรก็ตาม คุณภาพการเรียนรู้ยังเป็นปัญหาที่น่าเป็นห่วง เพราะผลการทดสอบวิชาหลักในแต่ละระดับมีค่าคะแนนเฉลี่ยเพียงร้อยละ 38 – 39 ซึ่งต่ำกว่าในช่วงปลายแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 และต้นแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 ที่ค่าคะแนนอยู่ที่ร้อยละ 42 – 45

สาเหตุสำคัญ คือ **คุณภาพครู** โดยเฉพาะในระดับอาชีวศึกษาที่อาจารย์ถึงร้อยละ 74.0 มีวุฒิการศึกษาเพียงระดับปริญญาตรี และอีกส่วนหนึ่งต่ำกว่าปริญญาตรี เช่นเดียวกับระดับอุดมศึกษาหลายแห่งที่อาจารย์มีวุฒิปริญญาเอกไม่ถึงร้อยละ 2.0 **หลักสูตรและอุปกรณ์** ทางการศึกษาที่ขาดแคลน **สถานศึกษาที่มีคุณภาพยังมีจำกัด** จากการประเมินคุณภาพภายนอก รอบสอง (พ.ศ. 2549-2551) ของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา พบว่ายังมีสถานศึกษาไม่ผ่านการรับรองคุณภาพ โดยเฉพาะในระดับปฐมวัย และประถม-มัธยมศึกษา

² โรคซึมเศร้าสามารถพบได้ตั้งแต่เด็กเล็ก โรคนี้เป็นความผิดปกติทางจิตเวชที่มีภาวะอารมณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป แม้ว่าทุกคนจะมีอารมณ์เศร้าเหงา เสียใจ ที่เปลี่ยนแปลงได้ แต่อารมณ์ที่เศร้าผิดปกติ รุนแรงจะกลายเป็นโรคซึมเศร้า

ที่มีสัดส่วนถึงร้อยละ 19.6 และ 20.3 ของจำนวนสถานศึกษา ระดับอาชีวศึกษามีร้อยละ 15.7 และระดับอุดมศึกษาเป็นร้อยละ 7.0 ของสถานศึกษาแต่ละประเภท

สถานศึกษาที่ยังไม่ผ่านการประเมินคุณภาพมีถึงร้อยละ 20.3

ตารางที่ 3 การประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษา รอบสอง พ.ศ. 2549-2551

ระดับชั้น	ผ่านการรับรอง		ไม่ผ่านการรับรอง		ผลการพิจารณา	เข้าร่วม
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
ปฐมวัย	16,229	80.4	3,955	19.6	-	20,184
ประถม-มัธยม	17,892	79.7	4,564	20.3	-	22,456
- สังกัด กทม.	417	95.9	18	4.1	-	435
- กลุ่มโรงเรียนสาธิต	13	92.9	1	7.1	-	14
- สังกัดเทศบาล	375	89.1	46	10.9	-	421
- สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน (สช.)	933	89.0	115	11.0	-	1,048
- สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.)	16,154	78.7	4,384	21.4	-	20,538
อุดมศึกษา	185	93.0	5	2.5	9 (4.5%)	199 จาก 258 แห่ง
อาชีวศึกษา	463	84.3	59	10.8	27 (4.9%)	549 จาก 808 แห่ง

ที่มา : สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา

2. ครอบครัวไทยมีความอบอุ่นเพราะสามารถพึ่งพาตนเองได้ดีขึ้น ดัชนีครอบครัวอบอุ่นเพิ่มขึ้นเล็กน้อยจากร้อยละ 62.2 ในปี 2549 เป็นร้อยละ 63.9 ในปี 2551 เนื่องจากการพึ่งพาตนเองในการมีปัจจัยพื้นฐานที่เพียงพอใน

การดำรงชีวิตเพิ่มขึ้น อาทิ การมีรายได้และความมั่นคงในที่อยู่อาศัย ส่วนสัมพันธภาพในครอบครัวและการทำหน้าที่ของครอบครัวยังอยู่ในระดับเดียวกับปีสุดท้ายของแผนพัฒนาฉบับที่ 9

ตารางที่ 4 ดัชนีครอบครัวอบอุ่น

หน่วย : ร้อยละ

องค์ประกอบของดัชนี	แผนฯ 8	แผนฯ 9					แผนฯ 10	
	2544	2545	2546	2547	2548	2549	2550	2551
ภาพรวม	66.3	66.1	68.1	67.0	66.1	62.2	61.9	63.9
1. บทบาทหน้าที่ของครอบครัว	74.8	71.0	76.3	71.5	69.6	62.9	61.2	62.6
▪ เด็กได้รับการอบรมเลี้ยงดูที่เหมาะสม	95.2	84.7	99.9	90.4	84.1	63.0	59.0	63.4
▪ ผู้สูงอายุได้รับการดูแลจากคนในครอบครัว	59.3	57.7	57.4	51.8	52.1	53.1	51.6	50.4
▪ วัยแรงงานทำงานหาเลี้ยงครอบครัว	69.9	70.5	71.5	72.4	72.5	72.6	73.1	74.2
2. สัมพันธภาพในครอบครัว	57.2	59.5	60.3	60.4	60.0	58.1	56.6	59.6
▪ สมาชิกอยู่ร่วมกันแก้ปัญหาครอบครัว	55.2	56.1	54.0	53.0	50.8	48.3	44.2	50.3
▪ ครอบครัวอยู่ร่วมกันเป็นครอบครัวขยาย	59.2	62.9	66.6	67.8	69.2	67.8	69.0	69.0
3. การพึ่งพิงตนเอง	66.9	67.8	67.8	69.2	68.8	65.8	68.0	69.5
▪ ครอบครัวมีรายได้เพียงพอ	57.6	58.3	58.3	58.3	57.3	56.2	59.6	59.6
▪ ครอบครัวมีความมั่นคงในที่อยู่อาศัย	78.4	78.1	78.1	77.3	77.3	76.0	76.2	77.6
▪ การมีปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต	64.6	67.0	67.0	71.9	71.9	65.1	68.1	71.5

ที่มา : สำนักประเมินผลและเผยแพร่การพัฒนา สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

หมายเหตุ : ระดับดีมาก = ร้อยละ 90.0 – 100

ระดับดี = ร้อยละ 80.0 – 89.9

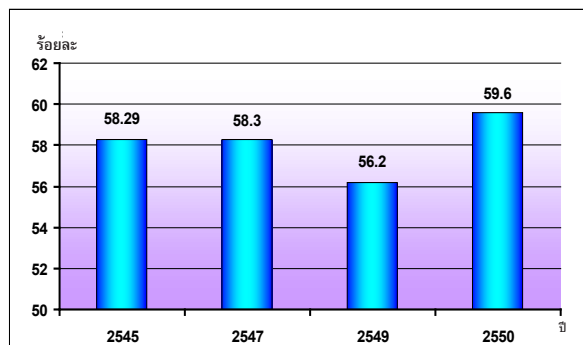
ระดับปานกลาง = ร้อยละ 70.0 – 79.0

ระดับต้องปรับปรุง = ร้อยละ 60.0 – 69.9

ระดับเร่งแก้ไข < ร้อยละ 59.9

2.1 ครอบครัวไทยประมาณร้อยละ 60 มีรายได้เพียงพอต่อการดำรงชีวิต โดยค่าดัชนีปรับเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 65.8 ในปี 2549 เป็นร้อยละ 69.5 ในปี 2551 ปัจจัยสนับสนุนมาจากครอบครัวมีความมั่นคงในที่อยู่อาศัยจากการมีบ้านเป็นของตนเองมีสัดส่วนเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 76.0 เป็นร้อยละ 77.6 พร้อมทั้งมีปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตโดยเฉพาะน้ำประปาใช้ในครัวเรือน มีสัดส่วนเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 65.1 เป็นร้อยละ 71.5 ในช่วงระยะเวลาเดียวกัน ทำให้ความเป็นอยู่ของครอบครัวไทยดีขึ้น นอกจากนี้ในช่วง 2 ปีแรกของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 ครอบครัวยังสามารถพึ่งพิงตนเองทางเศรษฐกิจได้ดีกว่าในปี 2549 ซึ่งเป็นปีสุดท้ายของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 จากการมีรายได้เพียงพอต่อการดำรงชีวิต ครอบครัวร้อยละ 60 มีรายได้สูงกว่ารายจ่ายไม่น้อยกว่าร้อยละ 10

แผนภูมิที่ 1 ร้อยละครัวเรือนที่มีรายได้สูงกว่ารายจ่ายไม่น้อยกว่าร้อยละ 10

ที่มา: สำนักประเมินผลและเผยแพร่การพัฒนา สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

2.2 สัมพันธภาพการอยู่ร่วมกันในครอบครัวยังมีความเปราะบาง ดัชนีสัมพันธภาพในครอบครัวเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 58.1 ในปี 2549 เป็นร้อยละ 59.6 ในปี 2551 ตามอัตราการหย่าร้างของกลุ่มสมรสที่ลดลงจาก 5.1 คู่ต่อพันครัวเรือน เหลือ 4.9 คู่ และการอยู่ร่วมกันแบบครอบครัวขยายมีสัดส่วนเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 33.9 ของครัวเรือนทั้งหมด เป็นร้อยละ 34.5 ในช่วงระยะเวลาเดียวกัน ค่าดัชนีดังกล่าวก็ยังอยู่ในระดับต้องปรับปรุง ประกอบกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบันมีส่วนก่อให้เกิด

พฤติกรรมต่างๆ ที่เป็นจุดเปราะบางของสัมพันธภาพในครอบครัว เช่น ค่านิยมการดำรงสภาพครอบครัวโดยไม่จดทะเบียนสมรสในคนรุ่นใหม่ การสร้างครอบครัวเดี่ยวที่อยู่กันแบบพ่อแม่และลูก ครัวเรือนที่อยู่คนเดียว ครอบครัวพ่อหรือแม่เลี้ยงเดี่ยว คือ มีเพียงพ่อหรือแม่คนใดคนหนึ่ง และครัวเรือนที่หัวหน้าเป็นผู้หญิงซึ่งมีสัดส่วนเพิ่มขึ้น และต้องเผชิญปัญหาเศรษฐกิจและสังคมเพียงลำพัง

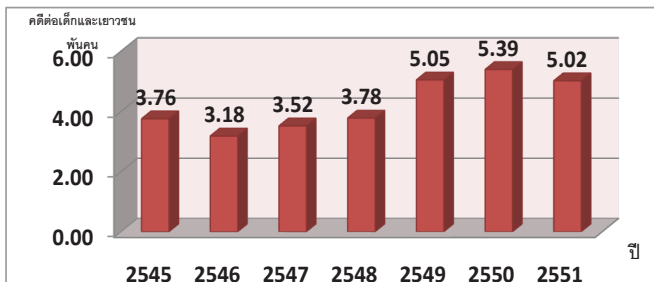
นอกจากนี้การใช้ความรุนแรงในครอบครัวยังมีมาก สาเหตุส่วนใหญ่มาจากความหึงหวง ทะเลาะวิวาทเมาสุราหรือติดสารเสพติด และปัญหาเศรษฐกิจตามลำดับ ข้อมูลของศูนย์พึ่งได้ กระทรวงสาธารณสุข พบว่าในปี 2550 มีเด็กและผู้หญิงที่ถูกกระทำความรุนแรง จำนวน 19,068 ราย หรือเกิดขึ้นชั่วโมงละ 2.2 ราย โดยเป็นการทำร้ายทางร่างกายและทางเพศที่เกิดจากการกระทำของสามีมากที่สุด คิดเป็นสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 25.6 ของทั้งหมด รองลงมาเป็นการทำร้ายจากสมาชิกในครอบครัวหรือญาติ ร้อยละ 6.6 นับเป็นสาเหตุที่ทำให้ความเอื้ออาทร ความผูกพันในครอบครัวลดน้อยลง และกระทบต่อความมั่นคงของครอบครัวและสังคมในอนาคต

2.3 บทบาทการเลี้ยงดูและอบรมบุตรหลานให้เป็นคนดีมีคุณภาพและผู้ดูแลผู้สูงอายุยังไม่ประสบผลสำเร็จที่ชัดเจน ค่าดัชนีก่อนช่วงขังที่อยู่ร้อยละ 62.6 ใน 2551 ใกล้เคียงกับปี 2549 ที่มีค่าร้อยละ 62.2 เนื่องจากเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดถูกจับกุมส่งสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนในช่วงปี 2549 – 2551 มีอัตราอยู่ระหว่าง 5.0 - 5.4 คดีต่อเด็กและเยาวชนพันคนในช่วงดังกล่าว สาเหตุสำคัญในการกระทำผิดมาจากการคบเพื่อนมีสัดส่วนมากที่สุดร้อยละ 40 รองลงมาเป็นความความดึกค่อนงและความรู้เท่าไม่ถึงการณ์

เป็นที่น่าสังเกตว่าเด็กและเยาวชนที่ถูกจับกุมมีการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาและสูงกว่ามากถึงร้อยละ 60.3 และเป็นเด็กและเยาวชนที่มาจากครอบครัวที่พ่อแม่แยกกันอยู่ร้อยละ 52.0 กลุ่มที่อยู่กับมารดามีร้อยละ 19.2 รองลงมาอยู่กับปู่ย่าตายายร้อยละ 10.3 และมา

จากครอบครัวที่พ่อแม่อยู่ร่วมกันมีสัดส่วนร้อยละ 48.0 ขณะเดียวกันการดูแลสมาชิกในครอบครัวที่เป็นผู้สูงอายุก็ยังมีปัญหา ผู้สูงอายุถูกทอดทิ้งให้อยู่ลำพังมีเพิ่มขึ้นต่อเนื่องจากร้อยละ 6.6 ของผู้สูงอายุทั้งหมด ในปี 2545 เป็นร้อยละ 7.4 ในปี 2550 และเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 7.6 ในปี 2551 ซึ่งเป็นอีกปัจจัยที่บั่นทอนความอบอุ่นของครอบครัวให้ลดลง

แผนภูมิที่ 2 อัตราคตที่เด็กและเยาวชนถูกจับกุมต่อเด็กและเยาวชนพันคน

ที่มา : กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน กระทรวงยุติธรรม

3. ความเข้มแข็งของชุมชนมีทิศทางการปรับตัวดีขึ้นกว่าปลายแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 จากความสามารถในการพึ่งตนเอง ค่าดัชนีได้เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 60.4 ในปี 2549 เป็นร้อยละ 68.9 ในปี 2550 และร้อยละ 68.4 ในปี 2551 และพร้อมจะปรับจากระดับปรับปรุงเป็นระดับปานกลาง หรือร้อยละ 70.0 ขึ้นไป อันเป็นผลมาจากความเข้มแข็งของกระบวนการชุมชน การเรียนรู้ร่วมกันในชุมชน และการช่วยเหลือเกื้อกูลกันเริ่มปรากฏผลมากขึ้น

ตารางที่ 5 ดัชนีชุมชนเข้มแข็ง

หน่วย : ร้อยละ

องค์ประกอบและตัวชี้วัด	แผนฯ 8	แผนฯ 9					แผนฯ 10	
	2544	2545	2546	2547	2548	2549	2550	2551
ภาพรวม	59.5	55.6	60.9	58.6	57.9	60.4	68.9	68.4
1. ชุมชนพึ่งตนเองได้	61.6	53.9	61.5	55.5	52.7	54.3	71.3	70.4
■ ความเข้มแข็งขององค์กรชุมชน	73.6	58.1	70.4	57.0	49.8	51.4	75.0	73.2
■ การเรียนรู้เพื่อแก้ไขปัญหา ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง	49.6	49.6	52.6	54.1	55.6	57.2	67.6	67.6
2. ชุมชนเกื้อกูลกัน	57.4	57.4	60.2	61.6	63.0	66.5	66.5	66.5
■ การมีสวัสดิการชุมชน	57.4	57.4	60.2	61.6	63.0	66.5	66.5	66.5

ที่มา : สำนักประเมินผลและเผยแพร่การพัฒนา สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

หมายเหตุ : ระดับดีมาก = ร้อยละ 90.0 - 100 ระดับดี = ร้อยละ 80.0 - 89.9
 ระดับปานกลาง = ร้อยละ 70.0 - 79.0 ระดับต้องปรับปรุง = ร้อยละ 60.0 - 69.9
 ระดับเร่งแก้ไข < ร้อยละ 59.9

3.1 ประชาชนรวมกลุ่มช่วยเหลือกันอยู่ในเกณฑ์ดี การจัดตั้งองค์กรชุมชนเพื่อร่วมกระบวนการพัฒนาเพิ่มขึ้นจากจำนวน 48,774 ชุมชน /องค์กร ในปี 2550 เป็น 64,952 ชุมชน /องค์กร ในปี 2551 เพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 33.2 และสมาชิกเพิ่มขึ้นจาก 9.1 ล้านคน เป็น 16.7 ล้านคน หรือเพิ่มถึงร้อยละ 83.1 องค์กรชุมชนส่วนใหญ่เป็นกลุ่มองค์กรการเงินรวม 22,789 องค์กร คิดเป็นร้อยละ 35.1 ขององค์กรทั้งหมด รองลงไปเป็นกลุ่มธุรกิจชุมชน / อาชีพ ร้อยละ 34.5 ของทั้งหมด เมื่อพิจารณาถึงความมีเสถียรภาพทางการเงินขององค์กรชุมชนโดยเฉพาะองค์กรชุมชนด้านสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรพบว่า จำนวนองค์กรชุมชน สหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรที่มีฐานะการเงินและเสถียรภาพทางการเงินอยู่ในระดับมั่นคงถึงดีมากเพิ่มจากร้อยละ 25.7 ในปี 2549 เป็นร้อยละ 37.5 ในปี 2550 และร้อยละ 36.6 ในปี 2551 ของจำนวนสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรทั้งหมด เนื่องมาจากราคาผลผลิตหลักที่เกษตรกรขายได้มีราคาสูง โดยเฉพาะพืชไร่ ทำให้สมาชิกสามารถชำระเงินกู้แก่สหกรณ์/กลุ่มเกษตรกรได้มากขึ้น

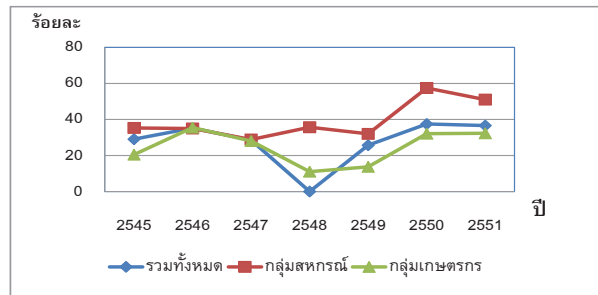
ตารางที่ 6 สัดส่วนหมู่บ้านที่มีการเรียนรู้โดยชุมชนและผู้รู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

การเรียนรู้	2544	2546	2548	2550
สัดส่วนหมู่บ้านที่มีการเรียนรู้โดยชุมชน (ร้อยละ)	24.8	26.3	27.8	36.3
จำนวนผู้รู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ³ เฉลี่ยต่อหมู่บ้าน (คน)	27	30	33	32
จำนวนหมู่บ้านทั้งหมด (หมู่บ้าน)	66,193	68,501	69,110	69,763

ที่มา : กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย, หมู่บ้านชนบทไทย (กชช. 2 ค.) ปี 2544-2550

³ จำนวนผู้รู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาชาวบ้าน ปราชญ์ชาวบ้าน ครอบครัวด้านเกษตรกรรม อุตสาหกรรม แพทย์แผนไทย การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กองทุน/ธุรกิจชุมชน ศิลปกรรม ภาษา/วรรณกรรม ปรัชญา/ศาสนา/ประเพณี และโภชนาการ

แผนภูมิที่ 3 กลุ่มสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรที่มีเสถียรภาพทางการเงินมั่นคงดีมากและมั่นคงดี

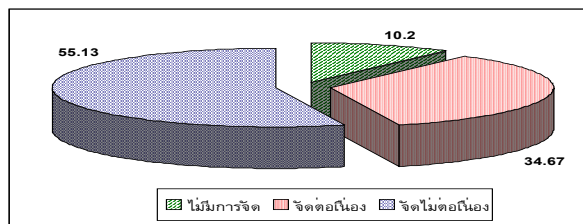

ที่มา : กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

3.2 ชุมชนมีการจัดการความรู้และร่วมกันแก้ไขปัญหาต่างๆ เพิ่มขึ้น ในระยะที่ผ่านมาภาครัฐและภาคีที่เกี่ยวข้องต่างให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนในรูปแบบต่างๆ ส่งผลให้หมู่บ้านที่มีการเรียนรู้ร่วมกันของชุมชนเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 28.6 ของหมู่บ้านทั้งหมดในปี 2549 เป็นร้อยละ 36.3 ในปี 2550 ถือเป็นจุดเริ่มต้นที่ดีสำหรับการเป็นต้นแบบให้ชุมชนอีกเกือบร้อยละ 70 ใช้เป็นแหล่งเรียนรู้และดูงานเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาและแก้ปัญหาชุมชนของตน นอกจากนี้ ภาครัฐยังดำเนินการเสริมสร้างศักยภาพชุมชนในการอยู่ร่วมกันกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสันติ และเกื้อกูลกัน โดยสร้างความตระหนักรู้ของชุมชนในคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีต่อวิถีชีวิต กระจ่ายอำนาจการจัดการทรัพยากรของท้องถิ่นให้ชุมชนที่มีศักยภาพเข้ามามีส่วนร่วมกับรัฐ และสนับสนุนกลไกชุมชนและเครือข่ายในการจัดการและปกป้องทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตามแนวทางการพัฒนาในแผนพัฒนาฉบับที่ 10

3.3 การจัดสวัสดิการของชุมชนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันผ่านการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชนเพิ่มจากร้อยละ 88.3 ในปี 2549 เป็นร้อยละ 89.8 ของหมู่บ้านทั้งหมดในปี 2550 ประกอบกับสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนได้สนับสนุนงบประมาณสำหรับการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชน จำนวน 223 ล้านบาท ในพื้นที่ 656 ตำบล 64 จังหวัด มีชุมชนเข้าร่วมจำนวน 5,540 หมู่บ้าน สมาชิกทั้งหมด 1.1 ล้านคน กองทุนสวัสดิการชุมชนให้ความช่วยเหลือสมาชิก และให้ความช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสในชุมชนทั้งในส่วนของเด็กผู้สูงอายุและคนพิการทำให้ชุมชนสามารถช่วยเหลือซึ่งกันและกันในด้านต่างๆได้มากขึ้น โดยเฉพาะคนยากจนในชุมชน อย่างไรก็ตาม หมู่บ้านที่สามารถดำเนินการจัดสวัสดิการของชุมชนได้อย่างต่อเนื่องมีเพียงร้อยละ 34.7 ของหมู่บ้านทั้งหมดส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 55.1 ยังดำเนินการไม่ต่อเนื่อง จำเป็นต้องได้รับการพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการให้มีความเข้มแข็งและสามารถช่วยเหลือคนในชุมชนได้อย่างจริงจังและต่อเนื่อง

แผนภูมิที่ 4 สัดส่วนหมู่บ้านที่มีการจัดสวัสดิการชุมชน ปี 2550 จำแนกตามระดับความต่อเนื่อง

ที่มา : กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย, หมู่บ้านชนบทไทย (กชช. 2 ค) ปี 2544-2550

3.4 คนในชุมชนสามารถเข้าถึงแหล่งทุนได้อย่างทั่วถึง ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 - 10 รัฐบาลได้แก้ไขปัญหาความยากจนอย่างชัดเจนและเป็นรูปธรรมมากขึ้นโดยการสร้างโอกาสให้คนจนและผู้มีรายได้น้อยเข้าถึงแหล่งทุนในระบบเพื่อสร้างความมั่นคงในด้านอาชีพและรายได้ ผ่านโครงการกองทุนหมู่บ้าน ในช่วงปี 2549-2551 ที่สามารถจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านได้ 69,933 กองทุน และจัดตั้งสถาบันการเงินชุมชน 733 กองทุน นอกจากนี้

ยังได้จัดสรรงบประมาณไปสู่หมู่บ้านโดยตรงเพื่อให้สามารถบริหารจัดการและแก้ไขปัญหาของชุมชนได้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องในรูปของโครงการพัฒนาศักยภาพหมู่บ้าน/ชุมชน (SML) โดยจัดสรรงบประมาณตามขนาดของหมู่บ้าน วงเงิน 300,000 – 500,000 บาท ให้กับหมู่บ้าน/ชุมชนทั่วประเทศในช่วงปี 2547 - 2551 วงเงิน 35,000 ล้านบาท และโครงการอยู่ดีมีสุขในปีงบประมาณ 2550 วงเงิน 7,000 ล้านบาท การดำเนินโครงการดังกล่าวเพิ่มโอกาสการเข้าถึงแหล่งทุน ส่งผลให้การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนดีขึ้น

4. ความเข้มแข็งและเป็นธรรมของเศรษฐกิจไทยดีขึ้น ทำให้คนไทยมีงานทำในระดับสูง ดัชนีเศรษฐกิจเข้มแข็งและเป็นธรรม เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 68.4 เมื่อสิ้นแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 ในปี 2549 เป็นร้อยละ 73.0 ในปี 2550 แต่ได้ลดลงมาอยู่ที่ร้อยละ 69.5 ในปี 2551 ซึ่งอยู่ในระดับที่ต้องปรับปรุงเนื่องจากเศรษฐกิจไทยต้องเผชิญกับวิกฤตการณ์ทางการเงินในประเทศ ความผันผวนของราคาน้ำมันในตลาดโลกที่สูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่ต้นปีถึงกลางปี 2551 และไตรมาสสุดท้ายได้รับผลกระทบจากวิกฤตเศรษฐกิจโลกที่รุนแรง ล้วนเป็นปัจจัยทำให้การเติบโตของเศรษฐกิจไทยชะลอตัวลงมาก ขณะที่การมีสัมมาชีพ และความเป็นธรรมทางเศรษฐกิจดีขึ้นต่อเนื่องจากแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9

ตารางที่ 7 ดัชนีเศรษฐกิจเข้มแข็งและเป็นธรรม

หน่วย : ร้อยละ

องค์ประกอบของดัชนี	แผนฯ 8	แผนฯ 9					แผนฯ 10	
	2544	2545	2546	2547	2548	2549	2550	2551
ภาพรวม	55.1	63.5	66.7	68.1	66.0	68.4	73.0	69.5
1 การมีสัมมาชีพ	48.4	59.8	64.7	67.7	70.4	72.2	72.8	73.9
▪ การมีงานทำ	60.6	83.3	90.9	95.2	100.0	100.0	100.0	100.0
▪ มีหลักประกันและความปลอดภัยในการทำงาน	36.2	36.2	38.4	40.2	40.8	44.4	45.5	47.8
2.เศรษฐกิจเข้มแข็ง	70.3	78.4	83.3	81.9	72.0	74.1	80.3	68.5
▪ พึ่งตนเองทางเศรษฐกิจ	82.7	81.4	82.1	79.1	73.5	80.4	88.5	84.9
▪ ภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจ	78.8	81.9	84.7	81.8	78.9	80.0	81.3	78.5
▪ การเติบโตอย่างมีเสถียรภาพ	71.7	100.0	100.0	87.0	68.2	71.3	92.8	44.0
▪ การปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง	42.0	48.6	67.0	78.3	66.7	61.4	54.5	58.7
3.ความเป็นธรรมทางเศรษฐกิจ	46.6	52.3	52.3	55.4	55.4	58.9	66.0	66.0
▪ การกระจายรายได้	46.6	52.3	52.3	55.4	55.4	58.9	66.0	66.0

ที่มา : สำนักประเมินผลและเผยแพร่การพัฒนา สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

หมายเหตุ : ระดับดีมาก = ร้อยละ 90.0 – 100

ระดับดี = ร้อยละ 80.0 – 89.9

ระดับปานกลาง = ร้อยละ 70.0 – 79.0

ระดับต้องปรับปรุง = ร้อยละ 60.0 – 69.9

ระดับเร่งแก้ไข < ร้อยละ 59.9

4.1 คนไทยมีงานทำอยู่ในระดับเต็มที่และมีหลักประกันในการทำงานที่ดีขึ้น ดัชนีการมีสัมมาชีพปรับตัวดีขึ้นอย่างต่อเนื่องจากร้อยละ 72.2 ในปี 2549 เป็นร้อยละ 72.8 ในปี 2550 และร้อยละ 73.9 ในปี 2551 จากการมีงานทำที่ยังคงอยู่ในระดับสูง เนื่องจากเศรษฐกิจในช่วงปี 2549 – 2550 ที่ขยายตัวถึงประมาณร้อยละ 5 ต่อปี ได้ส่งผลให้มีการจ้างงานเพิ่มขึ้น ถึงแม้ว่าในช่วงปลายปี 2551 เกิดวิกฤตเศรษฐกิจการเงินโลก และความไม่สงบทางการเมืองแต่ไม่กระทบต่อการมีงานทำ คนไทยมีงานทำเพิ่มขึ้นจาก 35.7 ล้านคนในปี 2549 เป็น 36.3 ล้านคนในปี 2550 และ 37.0 ล้านคนในปี 2551 หรือขยายตัวเพิ่มขึ้น

เฉลี่ยร้อยละ 1.9 ต่อปี หรือ 6.7 แสนคนต่อปี โดยการจ้างงานในภาคเกษตรขยายตัวร้อยละ 2.7 ภาคอุตสาหกรรมและบริการร้อยละ 1.7

ดัชนีการมีหลักประกันและสวัสดิการในการทำงานที่มีค่าร้อยละ 45.0 ในปี 2550 และร้อยละ 47.8 ในปี 2551 ยังอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำที่ต้องเร่งปรับปรุง เนื่องจากผู้มีงานทำที่มีหลักประกันการทำงานยังมีสัดส่วนเพียงร้อยละ 23.9 ส่วนที่เหลือเป็นแรงงานนอกระบบ อาทิ แรงงานรับจ้างและผู้ประกอบอาชีพอิสระรายย่อยยังเข้าไม่ถึงหลักประกันทางสังคม

ตารางที่ 8 สัดส่วนแรงงานที่ได้รับสวัสดิการ และได้รับอันตรายจากการทำงาน

	2545	2546	2547	2548	2549	2550	2551
สัดส่วนแรงงานที่ได้รับสวัสดิการ (ร้อยละ)	18.1	19.2	20.1	20.4	22.2	22.8	23.9
สัดส่วนแรงงานที่ได้รับอันตราย (คนต่อผู้ทำงานแสนคน)	12.5	13.7	13.4	13.8	11.7	11.1	10.1
แรงงานที่ได้รับอันตรายจากการทำงาน (คน)	4,129	4,633	4,666	4,888	4,170	4,016	3,724

ที่มา : สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ และสำนักงานประกันสังคม

หมายเหตุ : แรงงานที่ได้รับอันตราย หมายถึง สูญเสียอวัยวะบางส่วน ทูพพลภาพ และเสียชีวิต

4.2 ความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ

ในปี 2551 ปรับระดับลดลงจากระดับดีมาอยู่ที่ระดับที่ต้องปรับปรุงเพราะเศรษฐกิจเริ่มหดตัวดัชนีความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจที่เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 74.1 เมื่อปี 2549 เป็นร้อยละ 80.3 ในปี 2550 ได้รับตัวลดลงเหลือร้อยละ 68.5 ในปี 2551 เนื่องจากเศรษฐกิจไทยในปี 2551 เผชิญกับวิกฤตทั้งจากปัจจัยการเมืองภายในประเทศและวิกฤตการเงินโลก ทำให้การขยายตัวของเศรษฐกิจชะลอตัวลงมากจากที่เติบโตในอัตราร้อยละ 4.9 ในปี 2550 เหลือเพียงร้อยละ 2.7 ในปี 2551 สาเหตุสำคัญมาจากปัจจัยด้านการเติบโตอย่างมีเสถียรภาพ มีค่าลดลงจากร้อยละ 92.8 ในปี 2550 เหลือเพียงร้อยละ 44.0 จากการดำเนินนโยบายส่งเสริมการผลิตเพื่อการส่งออก และปัจจัยความสามารถในการปรับตัวให้ทันการเปลี่ยนแปลงที่มีค่าดัชนีเพียงร้อยละ 58.7 จากข้อจำกัดในด้านประสิทธิภาพการผลิต ที่ยังพัฒนาได้ช้า ในปี 2551 ผลผลิตภาพการผลิตรวม (Total Factor Productivity : TFP) หดตัวร้อยละ 0.2 จากภาวะเศรษฐกิจที่ถดถอยกำลังผลิตที่มีอยู่ก็ใช้ไม่เต็มที่ การพัฒนานวัตกรรมทั้งในด้านผลิตภัณฑ์ใหม่และเทคโนโลยีการผลิตมีน้อย โดยเฉพาะในสาขาเกษตรกรรมที่ยังต้องพึ่งพาธรรมชาติ และแรงงานผลิตเป็นหลัก เช่นเดียวกับภาคบริการที่ใช้แรงงานจำนวนมากและยังขาดทักษะความรู้ความชำนาญ อย่างไรก็ตาม การพึ่งตนเองของเศรษฐกิจไทยและภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจแม้จะอยู่ในเกณฑ์ดีโดยมีค่าดัชนีที่ร้อยละ 88.5 และ ร้อยละ 84.9 ในปี 2550 และ 2551 ตามลำดับจากระดับการออมปัจจุบันที่เพิ่มขึ้น อยู่ในระดับสูงที่ร้อยละ 32.3 ของ GDP แต่ความยั่งยืนในระยะยาวยังมีปัจจัยเสี่ยงที่ประเทศไทยยังคงพึ่งพิงภาคเศรษฐกิจระหว่างประเทศในระดับสูงเพิ่มขึ้นต่อเนื่อง สัดส่วนของอุปสงค์ในประเทศต่อภาคเศรษฐกิจระหว่างประเทศลดลงจากร้อยละ 69.1 ในปี 2549 เป็นร้อยละ

67.0 ในปี 2550 และร้อยละ 64.2 ในปี 2551

4.3 การพัฒนาช่วยแก้ไขปัญหาความยากจน และลดความเหลื่อมล้ำของรายได้ ดัชนีความเป็นธรรมทางเศรษฐกิจในปี 2550 อยู่ที่ร้อยละ 66.0 เทียบกับร้อยละ 58.9 ในปี 2549 ทั้งนี้ เป็นผลจากการดำเนินงานการแก้ไขปัญหาความยากจนของภาครัฐอย่างต่อเนื่อง ทำให้สามารถลดสัดส่วนคนยากจนลงจากร้อยละ 9.6 ในปี 2549 เหลือร้อยละ 8.5 หรือ 5.4 ล้านคน ความเหลื่อมล้ำของรายได้ระหว่างคนจนสุดและคนรวยสุดลดลงอยู่ที่ 7.1 เท่า จาก 8 เท่า ในปีสุดท้ายของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9

อย่างไรก็ตาม ความเหลื่อมล้ำระหว่างภาคการผลิตยังมีอยู่มาก โดยสัดส่วนการกระจายผลตอบแทนการผลิตต่อกำลังแรงงาน (ดัชนีไทล์ : Theil Index)⁴ เพิ่มขึ้นจาก 0.1570 ในปี 2549 เป็น 0.1625 ในปี 2551 โดยเฉพาะสาขาเกษตรกรรม สาขาการก่อสร้าง และสาขาบริการ ซึ่งมีสัดส่วนการกระจายผลตอบแทนการผลิตต่อกำลังแรงงานติดลบ มีความเสียเปรียบสาขาอุตสาหกรรมที่มีสัดส่วนการกระจายผลตอบแทนการผลิตต่อกำลังแรงงานเป็นบวก เนื่องจากผลิตภาพแรงงานในสาขาเกษตรกรรมยังคงอยู่ในระดับต่ำเมื่อเปรียบเทียบกับนอกสาขาเกษตรกรรม

⁴ ดัชนีความไม่เท่าเทียม หรือ Thiele Index เป็นการเปรียบเทียบสัดส่วนผลผลิตรวมกับสัดส่วนประชากรหรือผู้มีงานทำแต่ละพื้นที่เทียบกับประเทศหากสัดส่วนผลผลิตที่ได้จากแต่ละพื้นที่หรือสาขาการผลิตมีการกระจายในลักษณะเดียวกับการกระจายตัวของประชากร แสดงถึงการกระจายผลตอบแทนจากการผลิตที่เป็นไปอย่างเท่าเทียม ในทางตรงกันข้ามหากส่วนผลผลิตของพื้นที่หรือสาขาการผลิต มีจำนวนที่มากหรือน้อยกว่าเมื่อเทียบกับสัดส่วนประชากรหรือผู้มีงานทำ จะแสดงถึงความไม่สมดุลของผลตอบแทนในพื้นที่และสาขาการผลิต ที่ควรได้รับการแก้ไขเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมในทางสังคม

ในกรณีที่มีการกระจายการผลิตเท่าเทียมกัน หมายถึง สัดส่วนผลผลิตสอดคล้องกับสัดส่วนประชากรหรือผู้มีงานทำค่าดัชนีไทล์ในสาขานั้นมีค่าเป็น 0 ในกรณีที่มีการกระจายไม่เท่าเทียม หมายถึง สัดส่วนผลผลิตไม่สอดคล้องกับสัดส่วนประชากรหรือผู้มีงานทำ ค่าดัชนีไทล์รายสาขามีค่าเป็นบวกหรือลบ ค่าบวก หมายถึง ผลตอบแทนในสาขานั้นได้รับสูงเกินไป ค่าลบ หมายถึง ผลตอบแทนในสาขานั้นได้รับต่ำเกินไป

ตารางที่ 9 ดัชนีความไม่เท่าเทียม (Theil Index)

สาขาการผลิต	2545	2546	2547	2548	2549	2550	2551
เกษตรกรรม	-0.0616	-0.0620	-0.0599	-0.0591	-0.0609	-0.0607	-0.0620
นอกเกษตรกรรม	0.1785	0.1626	0.1518	0.1480	0.1526	0.1504	0.1471
อุตสาหกรรม	0.1156	0.1210	0.1169	0.1181	0.1252	0.1285	0.1393
ก่อสร้าง	-0.0076	-0.0081	-0.0090	-0.0091	-0.0091	-0.0090	-0.0092
การบริการและอื่นๆ	0.0157	0.0084	0.0075	0.0041	0.0043	0.0012	-0.0023
ดัชนีไทล์	0.1762	0.1639	0.1553	0.1525	0.1570	0.1570	0.1625

ที่มา : สำนักประเมินผลและเผยแพร่การพัฒนา สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

5. สภาพแวดล้อมในการดำรงชีวิตโดยรวมยังด้อยกว่าปลายแผน 9 ค่าดัชนีโดยรวมลดลงจากร้อยละ 69.7 ในปี 2549 มาอยู่ที่ร้อยละ 68.6 ในปี 2551 อันเนื่องมาจากปัญหาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินมีความรุนแรงมากขึ้น ทำให้ค่าดัชนีปรับระดับลดลงจากระดับปานกลางเป็นระดับต้องเร่งแก้ไข

ตารางที่ 10 ดัชนีสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศ

หน่วย : ร้อยละ

องค์ประกอบของดัชนี	แผนฯ 9					แผนฯ10	
	2545	2546	2547	2548	2549	2550	2551
ภาพรวม	57.3	62.4	67.9	69.7	69.7	63.6	68.6
1. ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน	54.1	75.8	80.2	78.5	71.7	60.5	51.7
2. คุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดี	55.3	54.6	56.4	59.9	61.6	56.2	70.0
3. ระบบนิเวศสมดุล	62.6	56.8	67.2	70.9	76.0	74.2	84.1

ที่มา : สำนักประเมินผลและเผยแพร่การพัฒนา สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

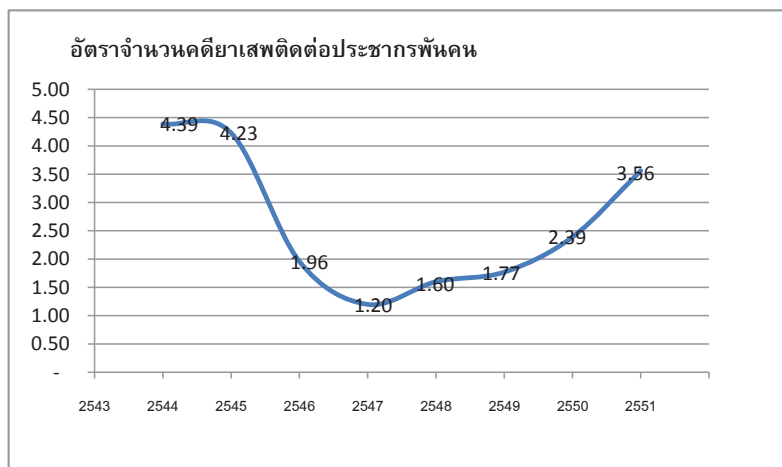
หมายเหตุ : ระดับดีมาก = ร้อยละ 90.0 – 100 ระดับดี = ร้อยละ 80.0 – 89.9
ระดับปานกลาง = ร้อยละ 70.0 – 79.0 ระดับต้องปรับปรุง = ร้อยละ 60.0 – 69.9
ระดับเร่งแก้ไข = ร้อยละ 59.9 – 0

5.1 ดัชนีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินปรับตัวลดลง เพราะปัญหายาเสพติดที่กลับเพิ่มมากขึ้น คดียาเสพติดต่อประชากรพันคนเพิ่มขึ้นเป็น 3.6 คดี เทียบกับปี 2549 ที่มีเพียง 1.8 คดีต่อประชากรพันคน หรือเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 42 ต่อปี และปัญหาที่น่าเป็นห่วง คือ ยาเสพติดได้แพร่ขยายเข้าไปสู่เด็กและเยาวชนมากขึ้น ดังเห็นได้จากจำนวนเด็กและเยาวชนที่ถูกดำเนินคดีเกี่ยวกับยาเสพติดเพิ่มขึ้นจาก 8,803 คดี ในปี 2549 เป็น 11,207 คดี ในปี 2551 ขณะเดียวกันชนิดของยาเสพติดได้รับการพัฒนาในรูปแบบที่ล่อใจให้เด็กและเยาวชนเกิดความ

อยากลอง ซึ่งจะเป็นปัญหาสำคัญที่มีผลกระทบต่อความมั่นคงของสังคมและของประเทศในระยะยาว

แผนภูมิที่ 5 อัตราเฉลี่ยรายปีต่อประชากรพันคน

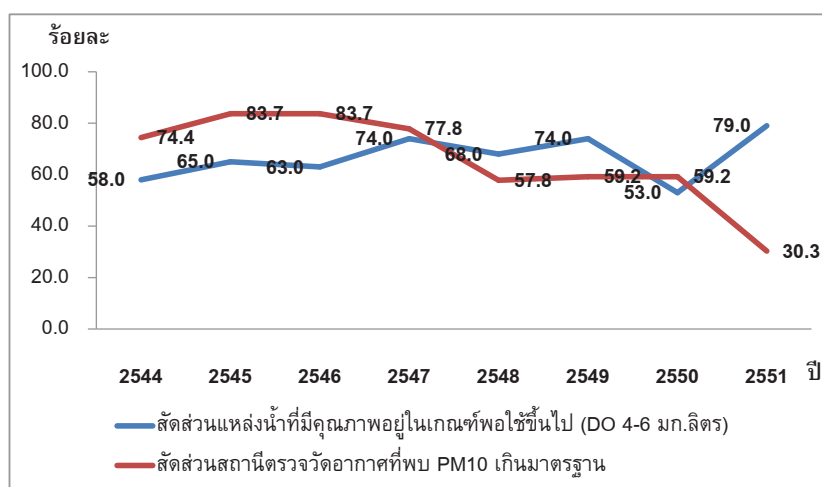

ที่มา : สำนักประเมินผลและเผยแพร่การพัฒนา สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

5.2 แหล่งน้ำและอากาศมีคุณภาพดีขึ้นใน
ขณะที่การลดปริมาณขยะยังไม่ประสบผลสำเร็จ ค่าดัชนี
 คุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดีเพิ่มระดับจากที่ต้องปรับปรุงร้อยละ
 61.6 ในปี 2549 และ 56.2 ในปี 2550 มาเป็นระดับดีปานกลาง
 ที่ร้อยละ 70.0 ในปี 2551 ปัจจัยหลักมาจากแหล่งน้ำคุณภาพ
 อยู่ในเกณฑ์พอใช้ขึ้นไป ในปี 2551 มีสัดส่วนเพิ่มขึ้นเป็น
 ร้อยละ 79 ของแหล่งน้ำทั้งหมดเทียบกับปี 2549 ที่มีเพียง
 ร้อยละ 74 เนื่องจาก กรมควบคุมมลพิษร่วมกับหน่วยงาน
 ที่เกี่ยวข้องในลุ่มน้ำที่มีปัญหาน้ำเสียรุนแรงจัดทำแผนหลักใน

การแก้ไขปัญหาในลุ่มน้ำแบบบูรณาการ ในขณะที่
 เดียวกันปัญหาฝุ่นละอองขนาดเล็กเกินมาตรฐาน (PM10) มี
 สัดส่วนลดลงจากร้อยละ 59.2 ในปี 2549 เหลือร้อยละ 30.3
 ในปี 2551 โดยเฉพาะในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล
 ส่วนปริมาณการปล่อยก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์ (SO₂) ก๊าซ
 ไนโตรเจนไดออกไซด์ (NO₂) ก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ (CO₂)
 ก๊าซคาร์บอนมอนอกไซด์ (CO) และก๊าซโอโซน (O₃) ยังคง
 อยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน

แผนภูมิที่ 6 สัดส่วนแหล่งน้ำที่มีคุณภาพอยู่ในเกณฑ์พอใช้ขึ้นไป (DO 4-6 มก./ลิตร) และสัดส่วนสถานีตรวจวัดอากาศที่พบ PM10 เกินมาตรฐาน

ที่มา : กรมควบคุมมลพิษ

การดำเนินการมาตรการเพื่อลดปริมาณขยะยังไม่ประสบความสำเร็จเพราะปริมาณขยะในปี 2551 มี 15.0 ล้านตัน เพิ่มขึ้นจากปี 2549 ที่มี 14.6 ล้านตัน หรือเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 2.0 ต่อปี ขณะที่ความสามารถในการกำจัดขยะของเทศบาลต่างๆ ทำได้เพียงร้อยละ 37.0 ยกเว้นเขตกรุงเทพมหานครที่กำจัดขยะทั้งหมดได้อย่างถูกสุขลักษณะ นอกจากนี้ กากของเสียอันตราย ที่มีปริมาณสูงถึง 1.8 ล้านตัน/ปี หรือคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 12 ของขยะทั้งหมดก็สามารถกำจัดได้อย่างถูกวิธีเพียง 1 ใน 4 ของกากของเสียอันตรายเท่านั้น

ตารางที่ 11 การกำจัด และปริมาณขยะชุมชนและขยะอันตราย

รายการ	2545	2546	2547	2548	2549	2550	2551
สัดส่วนขยะที่ได้รับการกำจัดอย่างถูกวิธี (ร้อยละ)	33.3	35.2	34.6	36.2	36.0	36.0	37.0
ปริมาณขยะชุมชนในแต่ละปี (ล้านตัน)	14.3	14.4	14.6	14.3	14.6	14.7	15.0
ปริมาณขยะอันตรายต่อขยะชุมชน (ร้อยละ)	12.4	12.6	12.4	12.7	12.5	12.1	12.4

ที่มา : กรมควบคุมมลพิษ ประมวลจากรายงานภาวะสังคม สศช.

6. การมีประชาธิปไตยและธรรมาภิบาลของสังคมไทยยังพัฒนาได้ช้า ค่าดัชนีรวมเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 57.5 ในปี 2549 เป็น 57.8 ในปี 2551 แต่ยังเป็นระดับที่ต้องเร่งแก้ไข เนื่องจากสังคมไทยในภาพลักษณ์ช่วงระยะที่ผ่านมา มีความขัดแย้งของคนในชาติ การเคารพกฎระเบียบของสังคมยังต้องปรับปรุง และการคอร์รัปชันของประเทศไทยยังดีขึ้นช้า

ตารางที่ 12 ดัชนีสังคมประชาธิปไตยที่มีธรรมาภิบาล

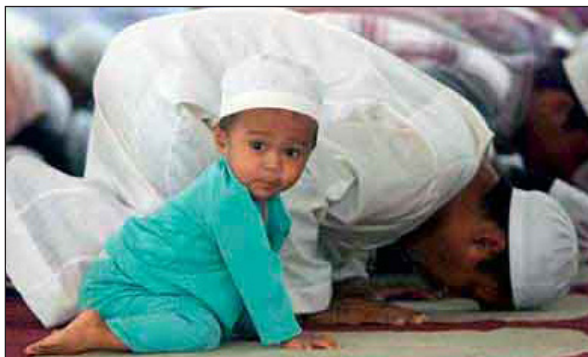
หน่วย : ร้อยละ

องค์ประกอบของดัชนี	แผนฯ 8	แผนฯ 9					แผนฯ 10	
	2544	2545	2546	2547	2548	2549	2550	2551
ภาพรวม	70.8	70.7	50.8	52.7	55.0	57.5	56.5	57.8
1. การมีจิตสำนึกประชาธิปไตย	65.4	63.3	58.9	55.7	60.7	62.5	66.5	64.0
▪ การเคารพกฎระเบียบของสังคม	63.6	51.3	44.0	38.7	46.2	49.0	54.7	51.0
▪ การปกป้องสิทธิของตนเอง	74.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	98.7
▪ การลงคะแนนเลือกผู้แทนราษฎร	62.4	62.4	62.4	62.4	65.7	65.7	68.1	68.1
2. สังคมที่มีธรรมาภิบาล	47.0	48.8	52.1	53.7	58.1	58.6	58.6	60.7
▪ การบริหารจัดการที่ดีในสังคมไทย	41.0	42.0	46.5	48.0	53.5	53.5	52.0	55.0
▪ การกระจายอำนาจส่วนท้องถิ่น	59.1	62.4	63.4	65.0	67.1	68.7	71.9	72.0
3. ความสมานฉันท์	100.0	100.0	41.3	48.6	46.3	51.4	44.4	48.7
▪ ความปรองดองสามัคคี	100	100	41.3	48.6	46.3	51.4	44.4	48.7

ที่มา : สำนักประเมินผลและเผยแพร่การพัฒนา สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

หมายเหตุ : ระดับดีมาก = ร้อยละ 90.0 – 100.0 ระดับดี = 80.0 – 89.9
 ระดับปานกลาง = ร้อยละ 70.0 – 79.0 ระดับต้องปรับปรุง = ร้อยละ 60.0 – 69.9
 ระดับเร่งแก้ไข ≤ ร้อยละ 59.9

6.1 ความสมานฉันท์ของคนในชาติ
เป็นปัญหาที่ต้องเร่งแก้ไข สังคมไทยในปัจจุบันมีปัญหาความขัดแย้งรุนแรงเกิดขึ้นต่อเนื่อง โดยเฉพาะความขัดแย้งทางการเมืองที่นำไปสู่การชุมนุมประท้วงที่รุนแรงตั้งแต่เดือนพฤษภาคมถึงเดือนธันวาคม 2551 มีการยึดทำเนียบรัฐบาล ยึดสนามบิน การบุกทำลายสถานที่จัดประชุมอาเซียนที่พัทยา ฯลฯ และยังมีเหตุการณ์ชุมนุมต่อเนื่องกันมาจนถึงปัจจุบัน ในขณะเดียวกันสถานการณ์ความรุนแรงในพื้นที่ชายแดนภาคใต้ที่ยังคงมีความรุนแรงต่อเนื่องตั้งแต่ปี 2547 – 2551 มีเหตุการณ์ความรุนแรงรวมทั้งสิ้น 8,101 ครั้ง จำนวนผู้เสียชีวิตรวม 2,975 คน⁵ นอกจากนี้ ความขัดแย้งในเรื่องการละเมิดสิทธิมนุษยชนที่มีการร้องทุกข์และอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนเพิ่มขึ้นจาก 1.0 คดีต่อประชากรแสนคน ในปี 2549 เป็น 1.2 คดีต่อประชากรแสนคน ในปี 2550 และ 1.1 คดีต่อประชากรแสนคน ในปี 2551 ทำให้ค่าดัชนีความสมานฉันท์ซึ่งสะท้อนถึงการอาศัยอยู่ร่วมกันด้วยความกลมกลืน ประองตองและสามัคคีกันของคนในสังคมไทยยังอยู่ในระดับที่ต่ำกว่าปี 2549

ตารางที่ 13 การเคารพกฎระเบียบของสังคม ปี. 2545 – 2551

รายการ	2545	2546	2547	2548	2549	2550	2551
อัตราการทำผิดกฎหมายต่อประชากรแสนคน	133.4	161.5	195.3	187.4	173.3	155.1	137.9
อัตราข้าราชการที่ถูกลงโทษทางวินัยต่อข้าราชการแสนคน	231.7	256.0	227.5	154.5	137.5	129.5	193.7
อัตราคดีการจับกุมการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาต่อประชากรแสนคน	7.6	8.7	12.6	12.3	15.2	11.3	9.4

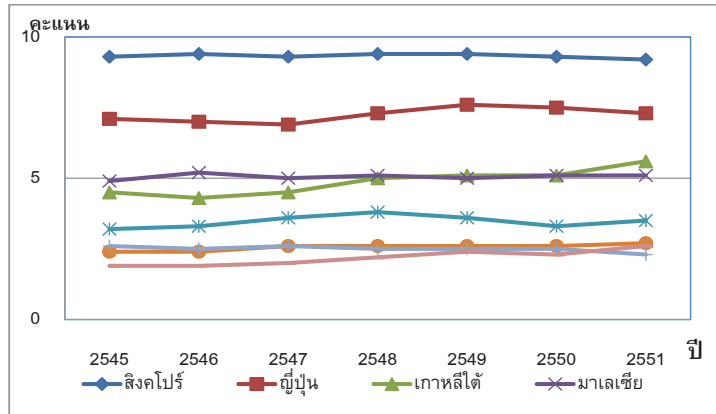
ที่มา : สำนักป้องกันและปราบปรามการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา กรมทรัพย์สินทางปัญญา

6.2 คนไทยตื่นตัวทางการเมือง ส่วน
การพัฒนาจริยธรรมทางการเมือง และการเคารพกฎระเบียบสังคมยังต้องใช้เวลาแก้ไข ค่าดัชนีโดยรวมของการมีจิตสำนึกโดยเฉพาะเมื่อพิจารณาจากการมีจิตสำนึกการปกป้องสิทธิของตนเองที่มีค่าคะแนนสูงถึงร้อยละ 98.7 ในปี 2551 รวมทั้งมีความตื่นตัวในการใช้สิทธิแสดงความคิดเห็นทางการเมืองสูงขึ้น การเรียกร้องความเป็นธรรม การมีส่วนร่วมในการตรวจสอบข้าราชการการเมือง และการเสนอขอให้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550

จริยธรรมทางการเมืองยังเป็นปัญหา
การทุจริตการเลือกตั้งเกิดขึ้นทุกระดับและมีรูปแบบหลากหลายซับซ้อนยากต่อการตรวจสอบในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรปี 2550 มีการให้เลือกตั้งใหม่ จำนวน 31 ราย หรือเพิ่มขึ้น 6.2 เท่าของการเลือกตั้งปี 2548 เช่นเดียวกับการเลือกตั้งสมาชิกองค์กรส่วนท้องถิ่น เช่น สมาชิกองค์การบริหารส่วนจังหวัด และสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลก็มีการกระทำผิดเพิ่มขึ้น จากสัดส่วนร้อยละ 11.3 ของจำนวนที่มีการเลือกตั้งในปี 2548 เป็นร้อยละ 12.7 ของจำนวนที่มีการเลือกตั้งในปี 2550 นอกจากนี้ **การเคารพกฎระเบียบของสังคมอยู่ในระดับที่ต้องเร่งแก้ไข** การละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาที่ยังมีสัดส่วนสูง ข้าราชการที่ถูกลงโทษทางวินัยเพิ่มจาก 137.5 รายต่อข้าราชการแสนราย ในปี 2549 เป็น 193.7 ราย ในปี 2551 สะท้อนถึงการรักษาระเบียบวินัยลดลง

⁵ แผนการพัฒนาพื้นที่พิเศษ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ปี 2552-2555 . คณะกรรมการรัฐมนตรีพัฒนาพื้นที่พิเศษ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้

แผนภูมิที่ 7 ดัชนีภาพลักษณ์การคอร์รัปชันของประเทศไทยและบางประเทศในเอเชียระหว่างปี 2545 - 2551

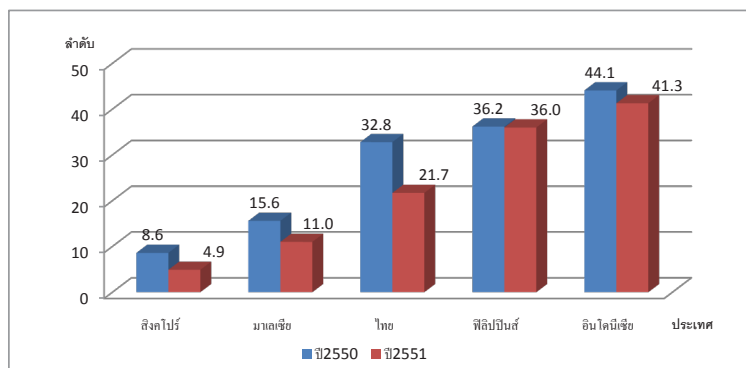

ที่มา : Corruption Perception Index : CPI, Transparency International : TI

หมายเหตุ : คะแนนมีค่า 0 – 10 ถ้าได้คะแนน 10 หมายถึง การคอร์รัปชันต่ำหรือการบริหารงานของเจ้าหน้าที่เป็นไปอย่างโปร่งใส

6.3 ภาพลักษณ์การคอร์รัปชันของประเทศไทยเริ่มดีขึ้นในปีที่สองของแผนพัฒนา ฉบับที่ 10 ภาพลักษณ์การคอร์รัปชันของประเทศไทยมีคะแนนลดลงจาก 3.6 คะแนนในปี 2549 เหลือ 3.3 คะแนนในปี 2550 ก่อนจะเพิ่มขึ้นเป็น 3.5 คะแนน ในปี 2551 เนื่องจากการปราบปรามและรณรงค์ “ราชการใสสะอาด” เพื่อการป้องกันการคอร์รัปชันอย่างต่อเนื่องทุกภาคส่วน เช่น การเปิดช่องทางร้องเรียนการพบเห็นผู้กระทำความผิดและการส่งเสริมบรรษัทภิบาลและรับผิดชอบต่อสังคม เป็นต้น แต่เมื่อเทียบกับประเทศเพื่อนบ้าน เช่น สิงคโปร์ และมาเลเซียที่มีค่าคะแนนมากกว่า 5 คะแนนขึ้นไป ทำให้ประเทศไทยจะต้องเร่งรัดการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องและจริงจัง

แผนภูมิที่ 8 ลำดับธรรมาภิบาลในภาคเอกชนของอาเซียน ปี 2550-2551

ที่มา : IMD, World Competitiveness Yearbook (2007-2008)

หมายเหตุ : 1. ลำดับที่ 1 หมายถึง ดีที่สุด ลำดับที่ 55 หมายถึง ต่ำที่สุด
2. เป็นลำดับเฉลี่ยของปัจจัยชี้วัดรวม 10 ปัจจัย

6.4 ภาพลักษณ์ธรรมาภิบาลภาคธุรกิจเอกชนของไทยในภาพรวมดีขึ้น มีระดับธรรมาภิบาลลำดับที่ 21.7 ในปี 2551 เป็นลำดับโดยเฉลี่ยจากปัจจัยต่างๆ รวม 10 ปัจจัย⁶ ขณะที่ปี 2550 อยู่ลำดับที่ 32.8 ปัจจัยที่ดีขึ้น ได้แก่ ความรับผิดชอบต่อสังคมเลื่อนมาอยู่ลำดับที่ 17 การเอาใจใส่ต่อสิ่งแวดล้อมอยู่ลำดับที่ 21 การรักษาผลประโยชน์ของบริษัท และความน่าเชื่อถือของผู้บริหารอยู่ลำดับที่ 10 และลำดับ 17 ตามลำดับ

สำหรับธุรกิจเอกชนในตลาดหลักทรัพย์ไทยมีบรรษัทภิบาลเพิ่มขึ้น บริษัทจดทะเบียนที่มีธรรมาภิบาลมีสัดส่วนเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 71 ในปี 2549 เป็นร้อยละ 75 ในปี 2551 โดยพิจารณาจากการรักษาสิทธิของผู้ถือหุ้น การปฏิบัติต่อผู้ถือหุ้นอย่างเป็นธรรม การเปิดเผยโปร่งใส และผู้ประกอบการรับผิดชอบต่อสังคมและผู้บริโภค

⁶ ดูรายละเอียดได้ในบทความ บทที่ 5 “ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการประเทศ” หน้า 5-5 ถึง 5-6 จากเอกสารรายงานการติดตามประเมินผล 2 ปีแรกของแผนพัฒนา ฉบับที่ 10, สศช. กรกฎาคม 2552

6.5 การกระจายอำนาจสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังล่าช้ากว่าแผน ขณะที่การพัฒนาประสิทธิภาพการจัดเก็บรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเริ่มดีขึ้น มีรายได้เพิ่มจากร้อยละ 8.9 ของรายได้ทั้งหมดในปี 2549 เป็นร้อยละ 9.0 ในปี 2550 และร้อยละ 9.4 ในปี 2551⁷ ส่วนการถ่ายโอนภารกิจให้กับอปท.ยังทำได้เพียง 180 ภารกิจ จากเป้าหมายที่กำหนดไว้รวม 244 ภารกิจ การถ่ายโอนภารกิจด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ครอบคลุมถึงการ ศึกษาและสาธารณสุขมีความก้าวหน้าน้อย เนื่องจากปัญหา ในทางปฏิบัติ ทั้งความสมัครใจ ความไม่พร้อมของบุคลากร ที่จะถ่ายโอน บุคลากรที่จะโอนย้ายไม่ตรงกับความต้องการ ตลอดจนมีมาตรการจูงใจที่ไม่เพียงพอให้บุคลากรที่มีความสามารถในส่วนกลางโอนย้ายไปทำงานในส่วนท้องถิ่น

สรุปและประเด็นเสนอแนะเชิงนโยบาย

ภาครัฐและภาคีการพัฒนาได้พัฒนาให้เศรษฐกิจ และสังคมไทยก้าวหน้าขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทำให้การชะลอตัวของ เศรษฐกิจและปัญหาทางการเมืองภายในประเทศไม่ส่งผล กระทบอย่างรุนแรงต่อความอยู่เย็นเป็นสุขของคนไทยมากนัก ดัชนีความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทยเพิ่มขึ้นจาก

ร้อยละ 63.0 เมื่อสิ้นแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 เป็นร้อยละ 64.6 และ 65.4 ในช่วง 2 ปีแรกของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 มีปัจจัย ที่พัฒนาดีขึ้นทั้งในด้านสุขภาพ การเรียนรู้ ครอบครัวไทยมี ความมั่นคงและมีปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตที่ดีขึ้น ชุมชน เข้มแข็งและเกื้อกูลกัน การมีงานทำและความมั่นคงในการ ทำงาน คนยากจนลดลง แต่ในด้านการพัฒนาโครงสร้าง เศรษฐกิจให้เข้มแข็งยังล่าช้า เศรษฐกิจฐานรากยังอ่อนแอและ มีความเหลื่อมล้ำ คนไทยยังต้องเผชิญความเสี่ยงจากปัญหา ยาเสพติด ความรุนแรงในครอบครัว ความขัดแย้งของคนใน ประเทศ การไม่เคารพกฎระเบียบและการขาดวินัยของคนใน สังคมซึ่งบั่นทอนความสุขของคนในสังคมที่จะต้องเร่งแก้ไข ดังนั้น ต้องเร่งรัดนโยบายการพัฒนาที่สำคัญๆ ดังนี้

1. สร้างความสมานฉันท์ของคนในชาติ ให้เกิด ความสามัคคีร่วมมือกันพัฒนาประเทศชาติในทุกมิติ โดย รณรงค์ปลูกจิตสำนึกธรรมาภิบาล ค่านิยมวัฒนธรรม ประชาธิปไตย จัดให้มีกลไกคลี่คลายความขัดแย้งมิให้เกิด ความรุนแรงและสร้างความแตกแยกในสังคม

2. เสริมสร้างมาตรการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ประพฤติมิชอบ ตลอดจนความเข้ม แข็งและประสิทธิภาพของกลไกตรวจสอบจากองค์กรอิสระ

⁷ เอกสารงบประมาณสังเขป ปีงบประมาณ พ.ศ. 2551

ภาคประชาสังคม ภาควิชาการ และสื่อมวลชนเพื่อยกระดับ
ภาพลักษณ์การบริหารจัดการที่ดีของประเทศ

**3. เร่งฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและ
สิ่งแวดล้อม** เพื่อเสริมสร้างความสมบูรณ์ของระบบนิเวศ
โดยดำเนินการปรับปรุงกฎระเบียบให้เหมาะสม ทันสมัย
บริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ด้วยการมีส่วนร่วมจาก
ทุกภาคส่วน ควบคุมมลพิษอย่างเข้มงวด ทั้งจากแหล่งผลิต
สินค้าและการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมผู้บริโภค

4. ส่งเสริมการสร้างครอบครัวอบอุ่นเข้มแข็ง
ส่งเสริมการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่
ของครอบครัว การดูแลผู้สูงอายุ การใช้ชีวิตอย่างเป็นสุข
ปลอดภัย มั่นคง ตลอดจนขยายระบบสวัสดิการสังคม การ
สร้างระบบเตือนภัยสำหรับครอบครัวและเยาวชนกลุ่มเสี่ยง

5. สร้างการเรียนรู้ต่อเนื่องตลอดชีวิต ควบคู่
กับเร่งปรับปรุงคุณภาพการศึกษาในด้านวิทยาศาสตร์
คณิตศาสตร์ ภาษา เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อมตลอดจน

พัฒนาเด็กและเยาวชนอย่างเป็นรูปธรรมโดยเฉพาะการ
ปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และการคิดเป็น ทำเป็น

**6. สร้างเศรษฐกิจให้เข้มแข็งและกระจายรายได้
ได้อย่างเป็นธรรม** โดยให้ความสำคัญกับการปรับโครงสร้าง
การผลิตภาคเกษตรให้สอดคล้องกับโอกาสทางการตลาด
คุ้มครองและรักษาผลประโยชน์ของเกษตรกรในการผลิตและ
การตลาดแบบมีส่วนร่วม การเพิ่มศักยภาพแรงงานระดับล่าง
และกลางให้สูงขึ้น โดยร่วมมือกันระหว่างภาครัฐ สถานศึกษา
และภาคเอกชน พร้อมทั้งสร้างหลักประกันสวัสดิการแก่
ผู้ทำงานนอกระบบ พัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาด
ย่อม และเร่งขยายโอกาสในการเข้าถึงแหล่งทุนแก่ผู้ด้อยโอกาส

☆☆☆☆☆☆☆☆☆☆

เอกสารอ้างอิง

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, *รายงานการติดตามประเมินผล
2 ปีแรกของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10*. กรกฎาคม 2552.

การน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ไปประยุกต์ใช้ในภาคประชาชน ชุมชน เอกชน และภาครัฐ*

วรวิทย์ อวิรุทธวรกุล**

บทนำ

ในช่วงปี 2550 – 2551 นับเป็นช่วงเวลาที่สำคัญที่ภาคีทุกภาคส่วนมีความตื่นตัวในการน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การปฏิบัติ โดยเฉพาะรัฐบาลที่ให้ความสำคัญกับการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงอย่างต่อเนื่อง ได้น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปจัดทำนโยบายและแถลงต่อรัฐสภา¹ และหน่วยงานภาครัฐได้นำไปจัดทำแผนงาน/โครงการรองรับในทุกกระทรวง รวมทั้งภาคประชาชน ชุมชน และเอกชน ที่รับรู้ เข้าใจและได้นำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต การประกอบอาชีพหรือการดำเนินธุรกิจต่างๆ ที่เพิ่มขึ้น ผลการติดตามการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในภาคส่วนดังกล่าว สามารถสรุปได้ดังนี้

* เรียบเรียงจาก “รายงานการติดตามการแปลงปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและยุทธศาสตร์แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 ไปสู่การปฏิบัติ” ของรายงานการติดตามประเมินผล 2 ปี แรกของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

** นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการพิเศษ สำนักประเมินผลและเผยแพร่การพัฒนา สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

- 1) รัฐบาลพลเอกสุรยุทธ์ จุลานนท์ ได้แถลงนโยบายเมื่อวันที่ 3 พฤศจิกายน 2550 ว่า “จะยึดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและ มุ่งให้ “ประชาชนมีความสุขด้วยการดำรงชีพตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง..รวมทั้งข้าราชการและเจ้าหน้าที่ของรัฐสามารถดำรงชีพอย่างพอเพียง”
- 2) รัฐบาลนายสมัคร สุนทรเวช ได้แถลงนโยบายเมื่อวันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2551 ว่า “จะส่งเสริมการทำการเกษตรตามแนวทฤษฎีใหม่ในระดับชุมชน” ตามแนวพระราชดำริ เพื่อให้ครัวเรือนเกษตรกรมีความมั่นคงทางด้านอาหาร ส่งเสริมการขยายกระบวนการเรียนรู้ระบบเกษตรอินทรีย์ เกษตรผสมผสาน วนเกษตร โครงการอาหารกลางวัน และธนาคารโคกระบือตามแนวพระราชดำริ โดยเกษตรกรและชุมชนเป็นผู้กำหนดทิศทางและแนวทาง และจะพัฒนาและวิจัยพลังงานทดแทนทุกรูปแบบเพื่อเป็นทางเลือกแก่ประชาชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและการพัฒนาอย่างยั่งยืน”
- 3) รัฐบาลนายสมชาย วงศ์สวัสดิ์ ได้แถลงนโยบายเมื่อวันที่ 7 ตุลาคม 2551 ว่า “จะส่งเสริมการทำการเกษตรตามแนวทฤษฎีใหม่ในระดับชุมชนตามแนวพระราชดำริ เพื่อให้ครัวเรือนเกษตรกรมีความมั่นคงทางด้านอาหาร ส่งเสริมการขยายกระบวนการเรียนรู้ระบบเกษตรอินทรีย์ เกษตรผสมผสานวนเกษตร โครงการอาหารกลางวัน และธนาคารโคกระบือตามแนวพระราชดำริ โดยเกษตรกรและชุมชนเป็นผู้กำหนดทิศทางและแนวทางด้วยตนเอง”
- 4) รัฐบาลนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ได้แถลงนโยบายเมื่อวันที่ 29 ธันวาคม 2551 ว่า “จะสร้างรายได้และศักยภาพทางเศรษฐกิจในระดับฐานราก โดยการจัดตั้งกองทุนเศรษฐกิจพอเพียง และส่งเสริมการทำปศุสัตว์อินทรีย์ครัวเรือนตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง”

การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในภาคประชาชน

มหาวิทยาลัยหอการค้าไทยและหนังสือพิมพ์ไทยรัฐได้ร่วมกันสำรวจความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับทัศนคติของประชาชนต่อเศรษฐกิจพอเพียงในพื้นที่ 18 จังหวัดได้แก่ กรุงเทพมหานคร นนทบุรี ปทุมธานี สุพรรณบุรี พระนครศรีอยุธยา อ่างทอง เชียงใหม่ กำแพงเพชร แพร่ นครราชสีมา ร้อยเอ็ด นครพนม นครศรีธรรมราช ตรัง กระบี่ ชลบุรี ระยอง และปราจีนบุรีในช่วงเดือนมกราคม และเดือนกันยายน ของปี 2550 พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ประเมิน

ตนเองว่า มีการน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตในระดับมากหรือบ่อยครั้งระหว่างร้อยละ 65.6 – 66.6 ของกลุ่มตัวอย่าง รองลงมาเป็นการประยุกต์ใช้ระดับปานกลางระหว่างร้อยละ 28.8 – 29.9² ประชาชนมีการนำหลัก “การมีคุณธรรม” มาประยุกต์ใช้มากที่สุด รวมทั้งเห็นว่าตนเองนำหลัก “ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีความรู้ และการมีคุณธรรม” มาประยุกต์ใช้สูงกว่าการระดับชุมชนและระดับประเทศ แต่การประยุกต์ใช้ในระดับประเทศ มีเพียงเรื่อง “การมีภูมิคุ้มกันที่ดี” เท่านั้น ที่มีการประยุกต์ใช้สูงกว่าระดับชุมชนและระดับประชาชน

ตารางที่ 1 ระดับคะแนนของการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับตนเอง ชุมชนและระดับประเทศปี 2550

หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	การประยุกต์ใช้กับ(คะแนนเต็ม 10 คะแนน)		
	ตนเอง	ชุมชน	ประเทศ
1. ความพอประมาณ(ความพอเพียง)	6.9	6.1	5.9
2. ความมีเหตุผล	7.1	6.1	6.1
3. การมีภูมิคุ้มกันที่ดีและการกระจายความเสี่ยง	5.9	5.8	6.1
4. การมีความรู้	7.2	6.3	6.6
5. การมีคุณธรรม	7.6	6.4	6.1

ที่มา : ศูนย์พยากรณ์เศรษฐกิจและธุรกิจ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย, มกราคม 2550

ในด้านการยึดมั่นการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติเป็นประจำวันพบว่าประชาชนนำไปใช้เป็นประจำเพิ่มขึ้นจาก ร้อยละ 29.2 ในปี 2550 เป็นร้อยละ 31.1 ของกลุ่มตัวอย่างในปี 2551 และภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีการปฏิบัติตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมากที่สุด³

ตารางที่ 2 ร้อยละของการยึดมั่นปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนปี 2550-2551

ร้อยละ

ระดับการยึดมั่น	ก.ค.-พ.ย.50	มี.ค.-พ.ค.51
1 ปฏิบัติเป็นประจำ/ทำนานแล้ว	29.2	31.1
2 ใช้นาน / เริ่มทำไม่นาน	70.0	68.6
3 ยังไม่ได้นำไปปฏิบัติ	0.8	0.3
รวม	100.0	100.0

ที่มา : The Nielsen Company รายงานโครงการวิจัยประเมินผลโครงการ “พ.ศ.พอเพียง”,มิถุนายน 2551 หน้า 68

² หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ วันที่ 19 กุมภาพันธ์ 2550

³ The Nielsen Company รายงานโครงการวิจัยประเมินผลโครงการ “พ.ศ.พอเพียง”,มิถุนายน 2551 หน้า 68 และ 69

ประชาชนที่นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้มีลักษณะที่สำคัญๆ ดังนี้ **ความพอประมาณ** เน้นลงทุนตามกำลังความสามารถ **ความมีเหตุผล** รู้จักใช้จ่าย ประหยัด อุดหนุน **สร้างภูมิคุ้มกัน** ให้กับตัวเองด้วยการมีวินัยทางการเงิน จัดทำบัญชีครัวเรือน **มีความไม่ได้อยู่ตลอด**

เวลา และรวมไปถึง**ความซื่อสัตย์สุจริต** อดทน ขยัน ไม่ยุ่งเกี่ยวกับอบายมุข มี**คุณธรรม** การปฏิบัติต่อเพื่อนบ้านและชุมชนโดยการร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การแบ่งปันเอื้อเฟื้อและคำนึงถึงประโยชน์ของส่วนรวม

แผนภูมิที่ 1 การประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในภาคประชาชน

ความพอประมาณ - ปลูกพืช/เลี้ยงสัตว์ ทำตามกำลังและความสามารถ ไม่จ้างแรงงานเพิ่ม/ใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า - กินทุกอย่างที่ปลูก ปลูกทุกอย่างที่กิน / แปรรูปผลิตภัณฑ์ที่เหลือจากการบริโภค - ร่วมกับชุมชนจัดทำแผนการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างพอเพียง	
ความมีเหตุผล - ชักชวนให้คนในชุมชนมีส่วนร่วม - มีการพูดคุย/ปรึกษาในครอบครัว - ใช้สติปัญญาในการดำเนินการ/ทำงาน - ปรับเปลี่ยนจากการเกษตรที่ใช้สารเคมีมาเป็นเกษตรอินทรีย์ - ลดค่าใช้จ่าย/ต้นทุน เช่น ทำปุ๋ยอินทรีย์ น้ำหมัก และน้ำส้มควันไม้ไว้ใช้เอง - เลิกการพนัน สูบบุหรี่ ต้มเหล้า สิ่งฟุ่มเฟือย	มีภูมิคุ้มกัน - มีวินัยทางการเงิน รู้จักอดออม และทำบัญชีครัวเรือน - ส่งเสริมและสนับสนุนประเพณี และวัฒนธรรมอันดีงามในชุมชน - ฝึกตนให้แก่สังคม เช่น บริจาคเงิน และความรู้ - รวมกลุ่ม/ สร้างเครือข่ายให้คนในชุมชนมีงานทำ ไม่ต้องไปหางานทำที่อื่น เช่น กลุ่มเพาะเห็ด
ความรู้ - แสวงหาความรู้อยู่เสมอ และถ่ายทอดความรู้ให้แก่ชุมชน	คุณธรรม - ยึดถือคุณธรรม - เอื้อเฟื้อ แบ่งปัน เกื้อกูลสังคม และช่วยเหลือผู้ที่ด้อยกว่า - ลด ละ เลิกอบายมุข ดำเนินชีวิตอยู่บนความซื่อสัตย์ สุจริต อดทน เพียร และใช้สติ - คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.) *การประกวดผลงานตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง*. มิถุนายน 2551

การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในกลุ่มเกษตรกร

สำหรับกลุ่มเกษตรกรที่นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ ส่วนใหญ่จะเน้นการนำเกษตรทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริมาใช้ในการประกอบอาชีพ โดยมีการประยุกต์ใช้ที่สำคัญๆ ดังนี้ **ความพอประมาณ** คือการกินอยู่อย่างสมถะ ไม่ลงทุนจนเกินกำลัง ใช้กำลังสมาชิกในครอบครัวเป็นหลัก ขณะเดียวกัน

ก็**ใช้เหตุผลในการดำเนินชีวิต** ด้วยการวางแผนการผลิต การใช้จ่ายและมีการออม **สร้างภูมิคุ้มกัน** โดยการกระจ่ายการผลิตแบบผสมผสาน ปลูกทุกอย่างที่กิน กินทุกอย่างที่ปลูก สร้างเครือข่ายช่วยเหลือแบ่งปันซึ่งกันและกัน พร้อมทั้งสร้างกระบวนการเรียนรู้ **มีความไม่ไม่รู้** ยึด**คุณธรรม** ความซื่อสัตย์ ยึดหลักอิทธิบาท 4 และทางสายกลาง

แผนภูมิที่ 2 การประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในกลุ่มเกษตรกร

ความพอประมาณ - ทำเกษตรผสมผสานแบบเกษตรอินทรีย์ - อยู่อย่างสมถะ ไม่โลภ “มีพอกิน เหลือกินแจก เหลือแจกขาย” - ไม่ลงทุนจนเกินกำลัง ไม่จ้างงาน / คนในครอบครัวร่วมคิดร่วมทำ	
ความมีเหตุผล - ใช้เหตุผลในการดำเนินชีวิต ทำในสิ่งที่เป็นไปได้ ไม่ประมาท - ไม่ลงทุนปลูกพืชตามกระแสกระแสนิยมของสังคม ทำการตลาด แล้ววางแผนปลูกและปลูกทุกอย่างที่ต้องซื้อกิน - จัดพื้นที่อย่างมีเหตุผล ทำเกษตรผสมผสานและแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร - บริหารรายจ่ายและการออม ซื้อสินค้าที่จำเป็น ไม่ฟุ้งเฟ้อ	ภูมิคุ้มกัน - ทำการเกษตรผสมผสาน และแบ่งรายได้เป็นค่าใช้จ่ายเพื่อลงทุน/บริโภค - ปิ่ครู้ด้วยการ “ทำแทนจ่าย” ปลูกทุกอย่างที่กิน กินทุกอย่างที่ปลูก ตลอดจนผลิตปุ๋ยและสารกำจัดศัตรูพืชเอง ไม่ใช้สารเคมี - มีกลุ่มเครือข่ายแลกเปลี่ยนแบ่งปันอาหารและรวมกันขายในตลาดชุมชน - ขยัน เกือบอม ไม่มีหนี้ - ครอบครัวอบอุ่น และเข้มแข็ง - ผลิตเอง ขายเอง
ความรู้ - ใฝ่เรียนรู้ ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ ประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น - เผยแพร่ความรู้ที่มีให้แก่ผู้อื่น/ชุมชน	คุณธรรม - ยึดหลักคุณธรรม ซื่อสัตย์ สุจริต มีสติปัญญา - ไม่ยุ่งเกี่ยวอบายมุข - สร้างสังคมพอเพียง “เก็บแต่พอดี เหลือไปช่วยผู้อื่น” - ยึดหลักอิทธิบาท 4 (ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา) - หลักมัชฌิมาปฏิปทา คือเดินทางสายกลาง ไม่ประมาท - ขยัน อดทน ทำให้คู่ อยู่ให้เห็น - มีน้ำใจ เอื้อเฟื้อกัน และพึ่งพา อาศัยกัน

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.) *การประกวดผลงานตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง*. มิถุนายน 2551

การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในภาคชุมชน

ชุมชนมีการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างหลากหลาย โดย **การยึดหลักพอประมาณ** ที่กำหนดให้การเติบโตของชุมชนเกิดสมดุล พัฒนาไปสู่การพึ่งพาตนเอง ใช้ทรัพยากรและปัจจัยในท้องถิ่น **ใช้หลักเหตุผลในการตัดสินใจ** ในประเด็นการพัฒนาชุมชน มีระบบการผลิตที่คำนึงถึงความสอดคล้องกับวัฒนธรรม ประเพณี กฎหมายและภูมิปัญญาท้องถิ่นผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน **สร้างภูมิคุ้มกัน** โดยมีระบบการผลิตและการตลาดที่หลากหลาย มีแผนชุมชนที่คำนึงถึงการใช้และ

อนุรักษ์ทรัพยากรของชุมชน เสริมสร้างประเพณี วัฒนธรรมของชุมชนให้เข้มแข็งและจัดให้มีสวัสดิการสังคม การออม ประกันสุขภาพ ขณะเดียวกันก็ส่งเสริมแนวคิดเรียนรู้ **ตลอดชีวิต** ผ่านการศึกษาทั้งในและนอกระบบโรงเรียน จัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ จัดเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างสม่ำเสมอ ควบคู่ไปกับการเสริมสร้าง **คุณธรรม** ความรู้รักสามัคคีในชุมชน เน้นกิจกรรมที่ส่งเสริมคุณธรรม ความขยัน ซื่อสัตย์ อดทน แบ่งปัน สร้างผู้นำชุมชน/ผู้นำความคิดที่เป็นแบบอย่างที่ดี

แผนภูมิที่ 3 การประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของภาคชุมชน

ความพอประมาณ - สร้างการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ และการใช้ประโยชน์ทรัพยากรต่างๆอย่างสมดุลตามขีดความสามารถ - มีการเติบโตของชุมชน กลุ่ม ขนาดการลงทุนเหมาะสมไม่มากเกินไป - เน้นหลักการดำรงชีวิตโดยการพึ่งพาตนเองก่อนและบริโภคตามอัตภาพของบุคคล ครวัเรือน - พึ่งพาทรัพยากรและปัจจัยการผลิตภายในชุมชนก่อนพึ่งพาภายนอก	
ความมีเหตุผล - มีการตัดสินใจสอดคล้องกับระบบชุมชน วัฒนธรรม ประเพณี กฎหมาย ฯลฯ - มีการออกแบบธรรมกำกับในการคิดตัดสินใจและลงมือทำ - มีระบบการผลิต ไร่นา การเลือกชนิดพืชสัตว์ที่เหมาะสมตามศักยภาพของภูมิโนเวศที่แตกต่างกัน - มีการใช้ความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร เทคโนโลยีและเหตุผลที่ยอมรับได้ในวิธีการตัดสินใจทุกขั้นตอน - มีการผสมผสานภูมิปัญญาดั้งเดิมที่ตึงกับองค์ความรู้สมัยใหม่ เพื่อสร้างความสมดุลและลงตัวของความรู้ - มีกลไกการมีส่วนร่วมของชุมชน ภาครัฐ ทั้งส่วนจังหวัด ส่วนกลางตลอดจนองค์กรภายนอกเชิงบูรณาการ โดยมีคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนาทุกขั้นตอน	มีภูมิคุ้มกัน - มีระบบกลุ่ม องค์กร เครือข่ายช่วยเหลือกันและกันภายในชุมชน - มีการจัดตั้งกลุ่มตามความต้องการในชุมชน - มีระบบสวัสดิการ ออมทรัพย์ ครอบคลุมมิติต่างๆ ตามวงจรชีวิตของบุคคลและชุมชน - มีความหลากหลายในระบบการผลิตและจำหน่ายในตลาดหลายระดับเพื่อลดความเสี่ยง - มีระบบเสริมสร้างสุขภาพ ระบบประกันสุขภาพ ระบบป้องกันโรคภัยไข้เจ็บ ระบบประกันชีวิตโดยเชื่อมโยงกับองค์กรด้านสาธารณสุขจากภายนอก - มีการคำนึงถึงแผนการใช้ประโยชน์ต่างๆ ในชุมชนอย่างสมดุลทั้งในระยะสั้นและอนุรักษ์เพื่อใช้ในระยะยาว - มีการอนุรักษ์และพัฒนาค่านิยม วัฒนธรรม ประเพณีที่ตึงงามของชุมชนให้เป็นภูมิคุ้มกันความมั่นคงที่สำคัญในสังคม - จัดการเรื่องสิทธิและกรรมสิทธิ์ตามกฎหมายในทรัพย์สิน ส่วนบุคคลและทรัพย์สินส่วนกลางของชุมชนให้ชัดเจน
ความรู้ - มีศูนย์เรียนรู้ชุมชนเพื่อพบปะพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเปิดรับข้อมูลข่าวสาร - มีการจัดตั้งกลุ่มหรือคณะทำงานศึกษาของชุมชน เพื่อวิเคราะห์ สังเคราะห์อย่างระมัดระวัง - ส่งเสริมแนวคิดเรียนรู้ตลอดชีวิตผ่านการศึกษาทั้งในและนอกระบบ - จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ - ใช้ประชาคมของชุมชนเป็นกลไกสำคัญในการจัดทำแผนชุมชนโดยบูรณาการข้อมูล ข่าวสาร ความรู้และเทคโนโลยีจากภาครัฐและเอกชน - เน้นกระบวนการมีส่วนร่วมในการระดมความคิด ความรู้และการ ปฏิบัติจากสมาชิกชุมชน	คุณธรรม - มีความรู้รักสามัคคีกันภายในชุมชนอย่างเป็นรูปธรรมผ่านระบบความสัมพันธ์ที่อบอุ่นของพ่อแม่ลูกในครอบครัว - เน้นแรงจูงใจกิจกรรมในครัวเรือนที่เสริมสร้างระบบคุณธรรมให้เกิดขึ้น มีอาชีพสุจริต ลดสิ่งฟุ่มเฟือย - มีการส่งเสริมระบบคุณธรรมที่เป็นไปได้ในชุมชน โดยเน้นเรื่องความซื่อสัตย์ ความเสียสละ การแบ่งปัน - มีผู้นำชุมชน ผู้นำความคิด ผู้นำศาสนา และผู้นำการบริหารองค์กรชุมชนที่สามารถเป็นแบบอย่างบุคคลแห่งคุณธรรมได้อย่างชัดเจน - ส่งเสริมตัวอย่างแห่งบุคคล ครวัเรือน หรือกิจกรรมในชุมชนที่ก่อปรไปด้วยคุณธรรมที่มองเห็นได้ - มีระบบการจัดการบริหารองค์กรชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ โปร่งใส ตรวจสอบได้

ที่มา : 1. สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.) *การประกวดผลงานตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง*. มิถุนายน 2551

2. ชันว จิตต์สงวน และคณะ ศูนย์วิจัยเศรษฐศาสตร์ประยุกต์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ *โครงการศึกษาแนวทางการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง: บทเรียนจาก 40 หมู่บ้าน*. มกราคม 2551

การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในภาคธุรกิจ

การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของภาคธุรกิจให้ความสำคัญกับการพึ่งตนเอง การสร้างเครือข่ายและการดูแลพนักงาน โดยให้ความพอประมาณในการดำเนินธุรกิจ เน้นการเจริญเติบโตอย่างมีศักยภาพ ประกอบธุรกิจที่มีความชำนาญ มีเหตุผล โดยลงทุนที่คำนึงถึงความสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมของชุมชนท้องถิ่น และให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของพนักงาน จ้างพนักงานที่เป็นคนในพื้นที่ ขณะเดียวกันก็สร้างภูมิคุ้มกัน โดยการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสร้างนวัตกรรม มีกิจกรรมการผลิตที่หลากหลาย สร้างเครือข่ายพันธมิตร พร้อมๆกับการส่งเสริมความรอบรู้ข้อมูลข่าวสาร อบรมถ่ายทอดความรู้ให้กับพนักงาน และยึดหลักคุณธรรมจริยธรรม โดยการดูแล

สวัสดิการของพนักงาน อยู่ร่วมกันฉันท์พี่น้อง ซื่อสัตย์และไม่เอาเปรียบพนักงาน/ลูกค้า และรักษาสภาพแวดล้อมของชุมชนท้องถิ่น

แผนภูมิที่ 4 การประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของภาคธุรกิจ

ความพอประมาณ - พึ่งตนเอง/ผลิตเครื่องมือเครื่องใช้บางอย่างเอง - พึ่งพาอาศัย / พึ่งพิง - เติบโตตามศักยภาพ / ประกอบธุรกิจเฉพาะที่ชำนาญ	
ความมีเหตุผล - ออกแบบระบบงานให้สอดคล้องกับภูมิสังคม/การมีส่วนร่วมของพนักงาน - จัดโครงสร้างองค์กรให้เรียบง่าย จ้างพนักงานที่เป็นคนในพื้นที่ - ประหยัดทรัพยากร/ต้นทุน - ใช้เครื่องมือทำเอง - กระจายความเสี่ยงของธุรกิจ	มีภูมิคุ้มกัน - ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสร้างนวัตกรรมการให้บริการเพื่อสร้างความแตกต่างของบริการ - การให้บริการที่หลากหลายตามกลุ่มลูกค้า - มีความสามารถบริหารตามบริการ - สร้างทรัพยากรทดแทน - สร้างเครือข่ายพันธมิตร
ความรู้ - ส่งเสริม/พัฒนาศักยภาพบุคลากร - ส่งเสริมให้พนักงานรู้ข้อมูลข่าวสาร - อบรม/ถ่ายทอดความรู้	คุณธรรม - ให้อิสระพนักงานเลือกทำหน้าที่ - ดูแลสวัสดิการพนักงาน - ส่งเสริมพนักงานทำงานด้วยความซื่อสัตย์ - รักษาสภาพแวดล้อม/สนับสนุนชุมชน

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.) การประกวดผลงานตามปรัชญา

เศรษฐกิจพอเพียง. มิถุนายน 2551

นอกจากนี้ ภาคธุรกิจเอกชนยังมีการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงเข้ากับแนวทางการกำกับดูแลกิจการที่ดี และหลักความรับผิดชอบต่อสังคม หน่วยงานหลายแห่ง เช่น สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ สถาบันไทยพัฒนา และสถาบันธุรกิจเพื่อสังคม ได้มีการสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในภาคเอกชนกัน และมีการรณรงค์ให้ภาคเอกชนตระหนักถึงคุณค่าของการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงใน 2 ระดับ คือ ระดับที่ 1 กลุ่มบริษัทขนาดใหญ่ในตลาดหลักทรัพย์ มีการส่งเสริม สนับสนุน ให้นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงผนวกเข้าไปในแนวทางการกำกับดูแลกิจการที่ดี การดำเนินการตามหลักความรับผิดชอบต่อสังคม (Corporate Social Responsibility: CSR) และระดับที่ 2 กลุ่มบริษัททั่วไป ส่งเสริมและรณรงค์ให้มีความตระหนักและดำเนินธุรกิจตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ผลการสำรวจของโครงการเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์เกี่ยวกับรูปแบบการดำเนิน CSR ในประเทศไทยพบว่า ร้อยละ 52.5 ของกลุ่มตัวอย่างมุ่งการบริจาค รองลงมาได้แก่การส่งเสริมการตลาดผ่านกิจกรรมเพื่อสังคม และดำเนินการสนับสนุนโครงการที่ทำให้บุคคลเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคม นอกจากนี้ สมาคมจดทะเบียนไทยได้สำรวจสมาชิกในบริษัทตลาดหลักทรัพย์ พบว่ามี 110 บริษัทที่ทำกิจกรรมเพื่อสังคม ใช้งบประมาณรวมมากกว่า 100 ล้านบาท หรือเฉลี่ยต่อบริษัทประมาณปีละ 1.5 ล้านบาท โดยบริจาคให้กับองค์กรสังคมสงเคราะห์ โรงเรียน และองค์กรด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม⁴

ตารางที่ 3 รูปแบบความรับผิดชอบต่อสังคม

รูปแบบการดำเนินธุรกิจเพื่อสังคม	ร้อยละ
1. การบริจาค	52.5
2. การส่งเสริมการตลาดผ่านกิจกรรมเพื่อสังคม	29.5
3. การสนับสนุนโครงการที่ทำให้บุคคลเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในเรื่องที่เกิดประโยชน์ต่อสังคม	9.5
4. การบริจาคเงินจากส่วนแบ่งของสินค้าภายในช่วงเวลาที่กำหนดให้กับสังคม	9.5
5. การลงทุนหรือการเปลี่ยนแปลงตั้งแต่การดูแลพนักงานจนถึงกระบวนการผลิตที่รับผิดชอบต่อสังคม	2.2
6. การแสดงผลดำเนินงานที่โปร่งใสต่อสังคม	0.6

ที่มา : หนังสือพิมพ์ประชาชาติธุรกิจ *สำรวจสถานการณ์ CSR ยุคเริ่มต้น...ธุรกิจไทยยังแค่ “บริจาค”*, 31 พ.ค. 2550

หมายเหตุ : ตอบมากกว่า 1 คำตอบ

การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของภาครัฐ

การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในภาครัฐ ปรากฏว่า เจ้าหน้าที่ภาครัฐสามารถนำไปปรับใช้กับบทบาทภารกิจขององค์กรได้ดังนี้ **ความพอประมาณ** เน้นการจัดทำแผนงาน/โครงการภายใต้งบประมาณที่มีอยู่พิจารณาจัดสรรรายจ่ายให้สอดคล้องกับรายรับและจัดสรร

งบประมาณในการบริหารทรัพยากรขององค์กรเท่าที่จำเป็น **ความมีเหตุผล** เน้นการใช้งบประมาณตามวัตถุประสงค์ การคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจต้องมีความเชื่อมโยงเป็นเหตุเป็นผล **การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี** โดยจัดให้มีระบบการตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผล และมีแผนบริหารความเสี่ยง

⁴ ปรีดี ประยุกต์วงศ์เกี่ยวกับ CSR และนวัตกรรมการลงทุนทางสังคมของภาคธุรกิจในประเทศไทย [ออนไลน์] www.ngobiz.org

ส่วนเงื่อนไขความรู้ จะให้ความสำคัญกับการถ่ายทอดความรู้ สร้างองค์การเรียนรู้และเชื่อมโยงตามหลักวิชาชีพและคำนึงถึงหลักวิทยาศาสตร์ การมีคุณธรรม คือการจัดทำแผนงาน

โครงการที่ก่อประโยชน์แก่กลุ่มเป้าหมายอย่างทั่วถึง มีความเท่าเทียมและเป็นธรรม ยึดมั่นความซื่อสัตย์ต่อตนเองและผู้อื่น มีวินัย ขยัน อดทน พากเพียรและมีคุณธรรม

แผนภูมิที่ 5 การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในภาครัฐ

ความพอประมาณ • การจัดทำแผนงานโครงการที่มีความเป็นไปได้ภายใต้งบประมาณที่มีอยู่ • ใช้งบไม่ฟุ่มเฟือย ไม่ฟุ้งเฟ้อ ไม่เกินตัว	
ความมีเหตุมีผล • ประหยัด มีธรรมาภิบาล ใช้งบตรงตามแผน • อาศัยหลักวิชาการ/หลักการ มีการพิจารณาอย่างรอบคอบ • คิดวิเคราะห์ตัดสินใจ ต้องมีความเชื่อมโยงเป็นเหตุเป็นผล มีทางเลือกที่หลากหลาย	มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี • ระบบตรวจสอบและติดตามประเมินผล • แผนบริหารความเสี่ยง • เข้าใจ / เรียนรู้สถานการณ์ปรับตัวได้กับการเปลี่ยนแปลง
ความรู้ • ขวนขวายความรู้ ใฝ่รู้ • บูรณาการภารกิจ บทบาท และหน้าที่ • ถ่ายทอดความรู้ / สร้างองค์การเรียนรู้ / รู้หลากหลายรอบด้าน • เชื่อมโยงตามหลักวิชาการ / คำนึงหลักวิทยาศาสตร์	คุณธรรม • กำหนดแผนงานโครงการที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนกลุ่มเป้าหมายอย่างทั่วถึงเป็นธรรม • โปร่งใส ตรวจสอบได้ • ความตระหนักซื่อสัตย์ต่อตนเองและผู้อื่นจิตใจดีช่วยเหลือเกื้อกูล เอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ • มีจรรยาบรรณมีสติ มีวินัย ขยัน อดทนพากเพียร มีคุณธรรม

ที่มา : มูลนิธิสิ่งแวดล้อมไทยโครงการจัดทำดัชนีชี้วัดการติดตามประเมินผลในระดับยุทธศาสตร์ของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10, พฤศจิกายน 2551

การขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในภาครัฐ

ในช่วงปี 2550 – 2551 หน่วยงานต่างๆ มีการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน โดยการส่งเสริมและให้ความรู้เกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแก่ข้าราชการในสังกัดและพนักงานพร้อมกับน้อมนำมาปฏิบัติมากขึ้น เช่น การจัดกิจกรรมประชุม/สัมมนา สร้างความเข้าใจปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้เจ้าหน้าที่มีความเข้าใจในวิถีชีวิตชุมชน และปฏิบัติตัวได้เรียบง่ายขึ้น นำหลักภูมิคุ้มกันมาใช้ในการส่งเสริมคุณภาพชีวิต เช่น เรื่องจิตอาสาและการทำงานอย่างมีความสุข การจัดทำจรรยาบรรณราชการเพื่อปลูกฝังจริยธรรมของบุคลากรในองค์กร ฝึกอบรม ฝึกอบรม การประมวลปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาสรุปจัดพิมพ์เป็นองค์ความรู้เพื่อเผยแพร่ในส่วนราชการ เป็นต้น รวมทั้ง มีการดำเนินโครงการพัฒนาตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและความเข้มแข็งของชุมชนในรูปแบบที่หลากหลาย เช่น การสร้างกระบวนการเรียนรู้ การเพิ่มทักษะในการบริหารจัดการ การส่งเสริมอาชีพ การเพิ่มมูลค่าของสินค้าและบริการ การส่งเสริมการดำเนินงานสหกรณ์ การพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนและการจัดทำแผนส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ⁵

5 ดูรายละเอียดการดำเนินโครงการพัฒนาตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของแต่ละกระทรวงได้ในเอกสารรายงานการติดตามประเมินผล 2 ปีแรกของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 ส่วนที่ 2 , กรกฎาคม 2552

ปัจจัยแห่งความสำเร็จของการประยุกต์ใช้ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ผลการศึกษาของ “โครงการวิจัยประเมินผล
โครงการ พ.ศ. พอเพียง” ในปี 2551 ชี้ว่า คนในครอบครัวจะมีอิทธิพลสูงต่อการชักชวนให้ปฏิบัติตามปรัชญา ถึงร้อยละ 86.0 ของกลุ่มตัวอย่าง รองลงมาเป็นการชักชวนของเพื่อน ร้อยละ 56.0 ประชาชนเห็นว่าการน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ ควรเริ่มต้นจากตนเองก่อนมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 63.3 รองลงมาคือรัฐบาล ร้อยละ 21.4 และองค์กรภาคประชาชน ร้อยละ 9.8 ส่วนแกนนำการผลักดันให้ประสบผลสำเร็จมากที่สุดคือรัฐบาล คิดเป็นร้อยละ 52.2 ของกลุ่มตัวอย่าง รองลงมาคือตัวเอง ร้อยละ 21.2 องค์กรภาคประชาชน ร้อยละ 10.6 ส่วนวิธีการที่ช่วยให้การดำเนินงานมีความสำเร็จสูงขึ้นมากที่สุดคือ ภาครัฐต้องลงพื้นที่ให้ความรู้แก่ชุมชน สร้างตัวอย่างให้เป็นรูปธรรม เผยแพร่ข้อมูลผ่านสื่อต่างๆ ต่อเนื่อง ใช้กลไกองค์กรการบริหารส่วนตำบล (อบต.) องค์กรการบริหารส่วนจังหวัด(อบจ.) เผยแพร่ความรู้ และใช้สถาบันการศึกษาในการฝึกอบรม⁶

ตารางที่ 4 ความเห็นเกี่ยวกับปัจจัยของความสำเร็จ ในการนำเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ ใช้ในจุดเริ่มต้นและการผลักดัน

ร้อยละ

หน่วยงาน/ บุคคล	การเริ่มดำเนินการ	แกนนำผลักดันให้สำเร็จ
รัฐบาล	21.4	52.2
อบต./ อบจ	1.6	5.1
กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน	2.5	9.8
ภาคเอกชน	1.4	1.1
องค์กรภาคประชาชน	9.8	10.6
ตัวเราเอง	63.3	21.2
รวม	100.0	100.0

ที่มา : ศูนย์พยากรณ์เศรษฐกิจและธุรกิจ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
ทัศนคติของประชาชนต่อเศรษฐกิจพอเพียง : กรณีศึกษา
ตัวอย่างประชาชน 18 จังหวัด, มกราคม 2550

ปัญหาอุปสรรค

1. ประชาชนส่วนใหญ่เห็นว่าภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ และกระแสวัตถุนิยมและบริโภคนิยมเป็นอุปสรรคต่อการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยกลุ่มผู้ใหญ่อำเภอในพื้นที่กรุงเทพมหานคร เมือง และชนบทเห็นว่า ตนเองไม่สามารถดำรงชีวิตอย่างพอประมาณหรืออย่างพอเพียงได้ เนื่องจากได้รับผลกระทบจากปัจจัยภาวะเศรษฐกิจไม่ดี ค่าครองชีพและมีค่าใช้จ่ายสูงเพิ่มขึ้นเป็นกลุ่มวัยรุ่นเห็นว่าเกิดจากปัจจัยทางด้านสังคมเป็นอุปสรรค เพราะความต้องการเทคโนโลยีต่างๆ ที่อำนวยความสะดวกต้องการทันสมัย/แฟชั่น/ทันสมัย มีสิ่งยั่วยุเช่น ร้านเกมส์ ผับ บาร์ คาราโอเกะ⁷ ส่วนประชาชนในชุมชนเห็นว่ากระแสบริโภคนิยม วัตถุนิยม วัฒนธรรมจากภายนอกเป็นอุปสรรคที่ขัดขวางการขับเคลื่อนชุมชนสู่แนวทางเศรษฐกิจพอเพียงลำดับที่ 1 รองลงมา ได้แก่ ขาดการเข้าถึงปัจจัยการผลิตและ

6 หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ วันที่ 19 กุมภาพันธ์ 2550 และวันที่ 25 ตุลาคม 2550

7 ดูรายละเอียดได้ในโครงการวิจัยประเมินผล พ.ศ. พอเพียง

เทคโนโลยี ความขัดแย้งในกลุ่มหรือผู้นำ ทศนคติการพึ่งพา
ทั้งภาครัฐและเอกชน ขาดการพึ่งพาตนเองรวมทั้งความไม่
ต่อเนื่องของนโยบายรัฐบาล⁸

2. **ธุรกิจที่มุ่งแสวงกำไรยังไม่มั่นใจการนำ
ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้** นักธุรกิจไม่มั่นใจว่า
เศรษฐกิจพอเพียงจะนำมาประยุกต์ใช้กับธุรกิจได้จริงและ
สามารถตอบสนองปรัชญาของการดำเนินธุรกิจคือการมุ่ง
หวังกำไรสูงสุดและมีความยากลำบากในการแปลงปรัชญา
ที่เป็นนามธรรม ให้เหมาะสมกับองค์กรธุรกิจซึ่งคุ้นเคยกับ
การบริหารจัดการที่ผลลัพธ์สามารถวัดได้ และนำไปสู่การ
ปรับปรุงการดำเนินงานและการพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น”

สรุป

ผลการติดตามความก้าวหน้าการน้อมนำหลัก
ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้และขับเคลื่อน
ของภาคส่วนต่างๆ ในช่วงปี 2550 – 2551 พบว่า มีความ
ก้าวหน้าในการประยุกต์ใช้ในระดับที่แตกต่างกันตามความ
เข้าใจของแต่ละกลุ่มอาชีพด้วยแนวทางที่หลากหลาย
อย่างไรก็ตาม เสี่ยงสะท้อนเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินการ
ทั้งในเรื่องของภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ กระแสบริโภคนิยมและ
ความไม่มั่นใจของภาคธุรกิจเป็นตัวบ่งชี้ว่ายังมีภาคีพัฒนา
บางกลุ่มที่ขาดความเข้าใจในหลักปรัชญาอย่างถ่องแท้ ดังนั้น
ภารกิจการสร้างความรู้ ความเข้าใจแก่ประชาชนในการ
ประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จึงเป็นงานที่
หน่วยงานที่รับผิดชอบ ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องและเข้ม
ขันมากขึ้น ☆☆☆☆☆☆

8 โครงการศึกษาแนวทางการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง: บทเรียนจาก 40 หมู่บ้าน. มกราคม 2551 , หน้า 8-27 – 8-28

เอกสารอ้างอิง

ปารีณา ประยุกต์วงศ์ , *เกี่ยวกับ CSR และนวัตกรรมการลงทุนทางสังคมของภาคธุรกิจในประเทศไทย* [ออนไลน์] www.ngobiz.org

มูลนิธิสิ่งแวดล้อมไทย, *โครงการจัดทำดัชนีชี้วัดการติดตามประเมินผลในระดับยุทธศาสตร์ของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10*, พฤศจิกายน 2551

ธันวา จิตต์สงวน และคณะ ศูนย์วิจัยเศรษฐศาสตร์ประยุกต์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ *โครงการศึกษาแนวทางการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง: บทเรียนจาก 40 หมู่บ้าน*, มกราคม 2551

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.) *การประกวดผลงานตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง*, มิถุนายน 2551

สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี . *คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรีพลเอกสุรยุทธ์ จุลานนท์ นายกรัฐมนตรี* แถลงต่อรัฐสภา วันศุกร์ที่ 3 พฤศจิกายน 2550 .สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา , ตุลาคม 2550

_____, *คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรีนายสมัคร สุนทรเวชนายกรัฐมนตรี* แถลงต่อรัฐสภา วันจันทร์ที่ 18 กุมภาพันธ์ 2551 .สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา , กุมภาพันธ์ 2551

_____. *คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรีนายสมชาย วงศ์สวัสดิ์นายกรัฐมนตรี* แถลงต่อรัฐสภา วันอังคารที่ 18 กุมภาพันธ์ 2551 .สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา , ตุลาคม 2551

_____. *คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรีนายสมชาย วงศ์สวัสดิ์นายกรัฐมนตรี* แถลงต่อรัฐสภา วันจันทร์ที่ 29 ธันวาคม 2551 .สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา , ธันวาคม 2551

หนังสือพิมพ์ประชาชาติธุรกิจ , *สำรวจสถานการณ์ CSR ยุคเริ่มต้น...ธุรกิจไทยยังแค่ “บริจาค”*, ฉบับวันที่ 31 พ.ค. 2550

หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ , *เศรษฐกิจพอเพียง ฉบับประชาชน คนไทยเข้าใจความหมายของคำนี้ดีแล้วจริงหรือ* ฉบับวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2550 (ออนไลน์) .เข้าถึงได้จาก : [http:// www.thairath.co.th](http://www.thairath.co.th)

_____, *เศรษฐกิจพอเพียง ฉบับประชาชน ความสำเร็จแค่เอื้อมกับ... การผลักดัน “เศรษฐกิจพอเพียง” ให้สัมฤทธิ์ผล*.ฉบับวันที่ 19 กุมภาพันธ์ 2550 (ออนไลน์) .เข้าถึงได้จาก : <http:// www.thairath.co.th>

_____, *คอลัมน์เศรษฐกิจ ฉบับวันที่ 25 ตุลาคม 2550*. (ออนไลน์) .เข้าถึงได้จาก : <http:// www.thairath.co.th>

The Nielsen Company , *รายงานโครงการงานวิจัยประเมินผลโครงการ “พ.ศ.พอเพียง”*, เอกสารซีดี.รอม , มิถุนายน 2551

การพัฒนาคุณภาพคนและสังคมไทยสู่ สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ *

อมรรารณ ทิวถนอม**

บทนำ

การพัฒนาสังคมในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 ที่ผ่านมา บรรลุเป้าหมายในด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น สามารถขยายหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าได้ครอบคลุมประชากรถึงร้อยละ 96.3 ของประชากรทั้งประเทศ การเพิ่มโอกาสการมีงานทำดำเนินการได้สูงกว่าเป้าหมาย แต่ยังมีปัญหาการทำงานต่ำกว่าระดับ และการยกระดับการศึกษาในกลุ่มแรงงานที่ยังต่ำกว่าเป้าหมาย การเจ็บป่วยด้วยโรคที่ป้องกันได้มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น สังคมไทยกำลังประสบปัญหาวิกฤตค่าเงินบาท จริยธรรม และพฤติกรรม การมุ่งสร้างคนไทยให้มีคุณภาพเป็นคนเก่ง คนดี และมีความรับผิดชอบต่อสังคมยังไม่บรรลุผล ขณะที่ต้องเผชิญกับการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ

ดังนั้น ยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพคนและสังคมไทยสู่สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ ในช่วงของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 จึงมุ่งพัฒนาคนให้มีคุณธรรมนำความรู้โดยพัฒนาจิตใจควบคู่กับการพัฒนาการเรียนรู้ตลอดชีวิต รวมทั้งทักษะแรงงาน เสริมสร้างสุขภาพของคนไทยให้มีสุขภาพแข็งแรงทั้งกายและใจ มุ่งการดูแลสุขภาพเชิงป้องกัน และเสริมสร้าง

คนไทยให้อยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างสันติสุข มีความปลอดภัย ควบคู่กับการเสริมสร้างจิตสำนึกด้านสิทธิและหน้าที่ของพลเมือง และตระหนักถึงคุณค่า เคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

* เรียบเรียงจากบทความเรื่อง ยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพคนและสังคมไทยสู่สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ ของรายงานการติดตามประเมินผล 2 ปี แรกของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10

** นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ สำนักประเมินผลและเผยแพร่การพัฒนา สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ผลการพัฒนา

การพัฒนาภายใต้ยุทธศาสตร์การพัฒนาคูณภาพคนและสังคมไทยสู่สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ในช่วง 2 ปีแรกของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 มีความก้าวหน้าตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยเฉพาะการเสริมสร้างสุขภาพให้แข็งแรงทั้งกายและใจ และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข สังคมไทยมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินเพิ่มขึ้น คดีอาชญากรรมลดลงอย่างต่อเนื่องจาก 275.5 คดีต่อประชากรแสนคนในปี 2549 เหลือ 237.2 คดีในปี 2551 หรือลดลงถึงร้อยละ 9.6 ซึ่งใกล้เคียงกับเป้าหมายที่ให้ลดลงร้อยละ 10 นอกจากนี้ คนไทยยังมีอายุคาดหมายเฉลี่ยสูงขึ้น เนื่องจาก

ได้รับการบริการสุขภาพทั่วถึง อย่างไรก็ตาม คนไทยยังเจ็บป่วยด้วยโรคป้องกันได้สูงขึ้นเกือบทุกโรค เป็นไปในทิศทางตรงกันข้ามกับเป้าหมายที่กำหนด

การพัฒนาด้านสติปัญญาและความรู้ในเชิงปริมาณสูงขึ้น เด็กที่เข้าเรียนในโรงเรียนมีสัดส่วนเพิ่มในทุกระดับ จำนวนปีการศึกษาเฉลี่ยของคนไทยสูงขึ้นต่อเนื่องจาก 7.6 ปีในปี 2549 เป็น 7.9 ปี ในปี 2551 ส่วนคุณภาพการศึกษายังต้องเร่งปรับปรุง เพราะผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาหลักในทุกระดับมีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าเป้าหมายที่กำหนดไว้ที่ร้อยละ 55 นอกจากนั้น ยังต้องเร่งพัฒนาคุณภาพกำลังแรงงานให้บรรลุเป้าหมายร้อยละ 60 ของกำลังแรงงานทั้งหมด

ตารางที่ 1 การพัฒนาคูณภาพคนและสังคมไทยสู่สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ ในช่วงแผนฯ 9 และ 2 ปีแรกของแผนฯ 10

รายการ	แผนฯ 9					แผนฯ 10		เป้าหมายแผนฯ 10
	2545	2546	2547	2548	2549	2550	2551	
1.จำนวนปีการศึกษาเฉลี่ยของคนไทยอายุ 15 ปีขึ้นไป (ปี)	7.2	7.3	7.5	7.5	7.6	7.7	7.9	10
2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาหลักของทุกระดับ (ร้อยละ)	45.7	42.8	38.3	37.3	37.6	39.0	39.2	สูงกว่าร้อยละ 55
3. กำลังแรงงานระดับกลางที่มีคุณภาพ โดยมีการศึกษาดั้งแต่ระดับมัธยมต้นขึ้นไป (ร้อยละของกำลังแรงงานทั้งประเทศ)	35.6	37.3	38.4	39.7	40.3	41.7	43.1	ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 60
4. อายุคาดหมายเฉลี่ยของคนไทย (ปี)	74.3	74.3	74.3	75.6	75.6	75.6	75.6	80
5. อัตราการเพิ่มของการเจ็บป่วยด้วยโรคที่ป้องกันได้ 5 อันดับแรก (ต่อประชากรแสนคน)								ลดลง
● โรคหัวใจ	391.5	451.5	503.1	530.8	618.2	687.7	-	
● โรคความดัน	341.0	389.8	477.4	544.1	659.6	778.1	-	
● โรคเบาหวาน	341.0	380.8	444.1	490.5	586.8	650.4	-	
● โรคหลอดเลือดสมอง	138.3	151.5	169.9	174.9	188.3	186.5	-	
● โรคเนื้องอกร้าย (มะเร็ง)	99.0	101.7	107.1	114.3	124.4	130.8	-	
6. อัตราการเปลี่ยนแปลงจำนวนคดีอาชญากรรม (ร้อยละ)	6.5	2.6	-3.9	7.5	0.1	-4.4	-9.4	ลดลงร้อยละ 10 เมื่อเทียบกับปีแรกของแผนฯ 10

ที่มา : สำนักประเมินผลและเผยแพร่การพัฒนา สศช.

ผลการพัฒนาที่สำคัญตามแนวทางการพัฒนา

1. เด็กไทยได้รับโอกาสทางการศึกษา และแรงงานมีคุณภาพสูงขึ้น

1.1 เยาวชนไทยได้รับโอกาสทางการศึกษาดีกว่าแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 อันเป็นผลจากความพยายามปฏิรูปการศึกษา ขยายโอกาสทางการศึกษา และการให้ทุนการศึกษา/กองทุนกู้ยืมต่างๆ ของภาครัฐ ผ่านการดำเนินงานที่สำคัญ อาทิ การสนับสนุนเด็กพิการ เด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ รวมทั้งเด็กออทิสติก และเด็กที่มีความบกพร่องในการเรียนรู้ ให้ได้รับการศึกษาและพัฒนาศักยภาพ โดยจัดให้มีการศึกษาพิเศษในโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วม 5,700 โรงเรียน การปรับปรุงการอุดหนุนสถานศึกษาเอกชนให้เท่าเทียมกับภาครัฐ โดยยกเว้นพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน การเพิ่มเงินอุดหนุนค่าใช้จ่ายต่อหัวของนักเรียน การกระจายอำนาจการบริหารจัดการไปสู่เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา ตลอดจนจัดสรรงบประมาณอุดหนุน

โรงเรียนสอนศาสนาอิสลาม เช่น ค่าบริหารจัดการในศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) ค่าบริหารจัดการสถาบันศึกษาปอเนาะ 321 แห่ง และค่าตอบแทนโต๊ะครู ผู้ช่วยโต๊ะครู จำนวน 859 คน ส่งผลให้เด็กและเยาวชนมีโอกาสด้านการเรียนสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องในทุกระดับ

ระดับมัธยมศึกษา มีอัตราการเข้าเรียนเพิ่มจากร้อยละ 81.3 ในปี 2549 เป็นร้อยละ 81.7 ในปี 2550 และร้อยละ 82.3 ในปี 2551 ขณะที่กำลังแรงงานระดับกลางที่มีคุณภาพเพิ่มขึ้นต่อเนื่องจากร้อยละ 40.3 ในปี 2549 เป็นร้อยละ 41.7 ของกำลังแรงงานทั้งประเทศในปี 2550 และร้อยละ 43.1 ในปี 2551 หรือเพิ่มเฉลี่ยร้อยละ 1.4 ต่อปี สะท้อนให้เห็นถึงผลิตภาพแรงงานที่สูงขึ้นและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ แต่ยังคงห่างไกลจากเป้าหมายของแผนพัฒนาฯ ที่กำหนดให้มีแรงงานที่มีคุณภาพดีร้อยละ 60 ของกำลังแรงงานทั้งประเทศภายในปี 2554

ตารางที่ 2 อัตราการเข้าเรียน จำแนกตามกลุ่มอายุ

หน่วย : ร้อยละ

ระดับการศึกษา	กลุ่มอายุ	แผนฯ 8	แผนฯ 9					แผนฯ 10	
		2544	2545	2546	2547	2548	2549	2550	2551*
ก่อนประถมศึกษา	3-5 ปี	72.5	70.0	65.0	74.4	75.0	75.0	73.8	74.6
ประถมศึกษา	6-11 ปี	103.8	104.8	104.5	104.2	104.2	103.5	104.5	100.5
มัธยมศึกษา	12-17 ปี	70.5	71.1	71.8	78.6	80.0	81.3	81.7	82.3
มัธยมศึกษาตอนต้น	12-14 ปี	82.2	82.2	84.0	92.5	95.5	96.7	96.4	96.5
มัธยมศึกษาตอนปลาย	15-17 ปี	59.0	59.8	58.7	63.8	63.8	65.8	67.2	68.0
อุดมศึกษา	18-21 ปี	41.1	43.8	45.4	52.9	55.6	62.5	61.1	61.0
รวมทุกระดับ	3-21 ปี	75.0	76.0	75.8	81.6	82.8	84.7	83.3	82.3

ที่มา : ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กระทรวงศึกษาธิการ

หมายเหตุ : * ข้อมูล ณ 10 มิถุนายน 2551

¹ ความสามารถในการระดับคิดเป็น ทำเป็น พิจารณาจากกรอบแนวคิดของ UNESCO ที่กำหนดว่า *การเรียนรู้* (Functional Literacy) คือ ระดับการอ่านออกเขียนได้และการคิดคำนวณในเบื้องต้นที่จะทำให้เราสามารถปรับใช้ทักษะระดับดังกล่าวในการแก้ปัญหาชีวิตประจำวัน ซึ่งสอดคล้องกับเกณฑ์การผ่านช่วงชั้นและการจบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดสาระการเรียนรู้ไว้ว่า *ช่วงชั้นที่ 3 (ม.1 – ม.3)* มุ่งพัฒนาความสามารถ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียน เริ่มให้ผู้เรียนเข้าใจการศึกษาสู่โลกของการทำงานตามความต้องการของท้องถิ่นและสังคม นวัตกรรมด้านการสอนและประสบการณ์ในการทำงานด้านต่างๆ ตลอดจนด้านการเรียนภาษาก็เรียนรู้เพื่อเป็นช่องทางสู่โลกของการทำงาน

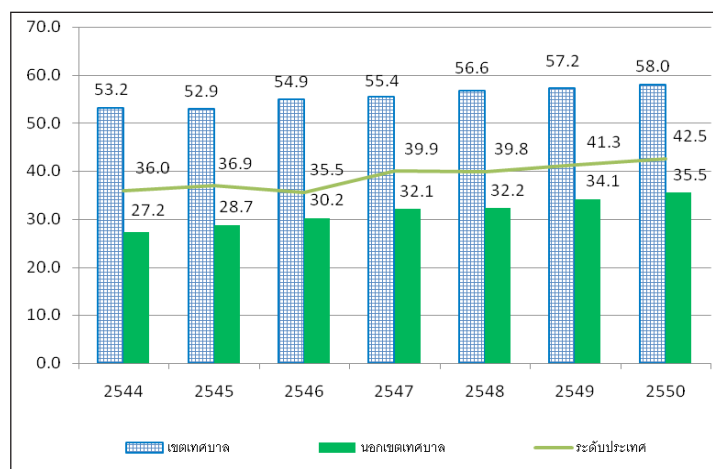
1.2 การปฏิรูปการศึกษาช่วยให้ประชาชนคิดเป็นทำเป็น และเรียนรู้ตลอดชีวิตดีขึ้น ประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไปที่จบการศึกษาภาคบังคับ หรือระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 หรือเทียบเท่า เป็นระดับที่สามารถอ่าน เขียน คิด วิเคราะห์ และคำนวณ¹ เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 41.3 ในปี 2549 เป็นร้อยละ 42.5 ในปี 2550 และใช้สื่อทางอินเทอร์เน็ตเพิ่มขึ้นถึง 2 เท่าจาก 3.5 ล้านคนในปี 2544 เพิ่มขึ้นเป็น 8.5 ล้านคนในปี 2549 และเป็น 9.3 ล้านคนในปี 2550 เป็นเครื่องบ่งชี้ว่า ความสามารถและโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิตดีขึ้นเนื่องจากภาครัฐมีนโยบายการปฏิรูปการศึกษาในรูปแบบต่างๆ อาทิ การกำหนดนโยบายและแผนการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี การประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 การประกาศใช้พระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เมื่อวันที่ 3 มีนาคม 2551 และการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ปฏิรูปการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต (พ.ศ.2549-2553) เพื่อสร้างโอกาสให้ประชาชนได้เรียนรู้ตลอดชีวิตที่หลากหลายและทั่วถึง พัฒนารูปแบบและหลักสูตรการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่น่าสนใจ และปรับสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต เช่น ห้อง

สมุดประชาชนมีชีวิต เรือห้องสมุดศูนย์การเรียนรู้เคลื่อนที่ ควบคู่กับการพัฒนารูปแบบการจัดแหล่งเรียนรู้ชุมชนโดยจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามอัธยาศัยในห้องสมุดเครือข่าย พัฒนาศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ควบคู่กับการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม การอนุรักษ์โบราณสถาน แหล่งโบราณคดี โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ

อย่างไรก็ตาม นิสัยรักการอ่านของคนไทยยังต่ำกว่าประเทศเพื่อนบ้านอยู่มาก ผลการสำรวจของสมาคมผู้พิมพ์และจำหน่ายหนังสือ เมื่อตุลาคม 2550 พบว่า คนไทยอ่านหนังสือเพียงปีละ 2 เล่ม และใช้เงินซื้อหนังสือเฉลี่ยเพียงปีละ 260 บาท ขณะที่สิงคโปร์อ่านหนังสือปีละ 45 เล่ม และเวียดนาม 60 เล่ม นอกจากนี้ ผลการวิจัยของโครงการติดตามสภาวะการณ์เด็กและเยาวชน 2549-2550 (Child Watch) พบว่าเด็กไทยที่อ่านหนังสือมีเพียงร้อยละ 27 ของจำนวนเด็กทั้งหมด และอ่านหนังสือในปริมาณน้อย แต่ใช้เวลาเกือบหนึ่งในสามของแต่ละวัน หรือไม่ต่ำกว่า 7 ชั่วโมงไปกับการเล่นเกมส์ การใช้คอมพิวเตอร์ โทรศัพท์มือถือ และดูโทรทัศน์ เนื่องจากกระแสการพัฒนาแบบทุนนิยม และการเปิดกว้างรับวัฒนธรรมตะวันตกโดยขาดการกลั่นกรอง

แผนภูมิที่ 1 อัตราการเรียนรู้ (Functional Literacy Rate)

หน่วย : ร้อยละ

ที่มา : สำนักประเมินผลและเผยแพร่การพัฒนา สศช.

1.3 คุณภาพการศึกษายังพัฒนาได้ไม่ถึงเกณฑ์มาตรฐาน ในขณะเดียวกันเด็กและเยาวชนยังขาดภูมิคุ้มกันด้านคุณธรรม จริยธรรม ภาครัฐได้พัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนกว่า 32,340 โรงเรียน ผ่านกิจกรรมสำคัญ อาทิ การส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศ การยกระดับโรงเรียนขนาดเล็กให้ได้มาตรฐาน และการพัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างความเข้มแข็งทางด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม ควบคู่กับการพัฒนาคุณภาพครูทั้งระบบ การสนับสนุนโรงเรียนให้ศึกษาวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้ โดยจัดหาระบบคอมพิวเตอร์และเครือข่ายอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงให้แก่สถานศึกษาร้อยละ 16.3 ของเป้าหมาย ขณะเดียวกันได้พัฒนาการศึกษาในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยพัฒนา

หลักสูตรการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับวัฒนธรรม วิถีชีวิต ศาสนา และชาติพันธุ์

เนื่องจากการศึกษาเป็นการลงทุนที่จะให้ผลในระยะยาว คุณภาพการศึกษาในช่วง 2 ปีของแผนฯ 10 จึงยังคงต่ำกว่าเป้าหมาย ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ร้อยละ 55 คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาหลัก ได้แก่ ภาษาไทย อังกฤษ คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ โดยเฉลี่ยมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 37.6 ในปี 2549 เป็นร้อยละ 39.0 และร้อยละ 39.2 ในปี 2550-2551 ระดับประถมศึกษามีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 39.8 ในปี 2549 เป็นร้อยละ 44.0 ในปี 2551 ขณะที่ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลายไม่เปลี่ยนแปลง คะแนนอยู่ในช่วงร้อยละ 36-37 ซึ่งใกล้เคียงกับปี 2549

ตารางที่ 3 คะแนนเฉลี่ยผลการทดสอบรายวิชา

หน่วย : ร้อยละ

คะแนนเฉลี่ย ผลการทดสอบ	แผนฯ 8	แผนฯ 9					แผนฯ 10	
	2544	2545	2546	2547	2548	2549	2550	2551
ป.6	51.8	51.1	44.4	38.4	n.a.	39.8	43.1	44.0
ไทย	54.4	50.6	46.9	41.6		42.7	36.6	42.0
อังกฤษ	49.6	47.4	43.1	35.8		34.5	38.7	38.7
คณิตศาสตร์	47.0	49.9	43.4	38.5		38.9	47.6	43.8
วิทยาศาสตร์	56.4	56.4	44.0	37.9		43.2	49.6	51.7
ม.3	39.5	42.9	42.5	38.3	n.a.	36.3	36.7	36.9
ไทย	46.3	46.7	55.4	41.6		43.9	48.1	41.0
อังกฤษ	39.0	45.3	39.6	35.1		30.8	28.7	34.6
คณิตศาสตร์	32.4	39.1	36.1	38.5		31.2	34.7	32.6
วิทยาศาสตร์	40.4	40.4	39.1	37.9		39.4	35.2	39.4
ม.6	44.9	43.2	41.6	38.3	35.2	36.8	37.2	36.7
ไทย	55.5	50.0	44.5	41.6	48.6	50.3	50.7	46.4
อังกฤษ	45.8	42.5	39.1	35.1	29.8	32.4	30.9	30.6
คณิตศาสตร์	35.2	34.6	34.0	38.5	28.5	29.6	32.5	36.0
วิทยาศาสตร์	43.0	45.9	48.8	37.9	34.0	34.9	34.6	33.7
ผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียน	45.4	45.7	42.8	38.3	37.3	37.6	39.0	39.2

ที่มา : 1. สำนักทดสอบทางการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ
2. สถาบันทางการทดสอบแห่งชาติ (องค์กรมหาชน)

หมายเหตุ : ไม่มีการทดสอบระดับประถมและมัธยมศึกษาตอนต้นปี 2548

นอกจากนี้ การศึกษาของไทยยังไม่สามารถเสริมสร้างให้เด็กไทยเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ พร้อมมีส่วนร่วมในการสร้างสังคม การประเมินผลการผลการศึกษาของ The International Institute for Management Development (IMD) ได้จัดอันดับความสามารถทางการศึกษาของนานาชาติประเทศ² พบว่าความสามารถด้านการศึกษาของไทยปรับตัวดีขึ้นจากที่เคยอยู่ในอันดับที่ 48 ในปี 2549 เลื่อนมาอยู่อันดับที่ 46 ในปี 2550 และอันดับที่ 43 ในปี 2551 แต่เมื่อเทียบกับประเทศเพื่อนบ้านในกลุ่มอาเซียนที่มีการจัดอันดับรวม 5 ประเทศชี้ว่าประเทศไทยอยู่ในอันดับที่ 3 ต่ำกว่า ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย เพียง 2 ประเทศมาโดยตลอด แต่อันดับห่างจากมาเลเซียและสิงคโปร์ค่อนข้างมาก ซึ่งเป็นตัวบ่งชี้ว่าความสามารถในการแข่งขันของไทยยังต้องพัฒนาต่อเนื่อง จึงจะสามารถแข่งขันได้ในเวทีโลก

ในขณะที่เดียวกันเด็กและเยาวชนกระทำผิดและถูกจับกุมส่งสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนเพิ่มขึ้น

จาก 5.1 คดีต่อประชากรพันคนในปี 2549 เป็น 5.4 คดีในปี 2550 ก่อนจะลดลงเหลือ 5.0 คดีในปี 2551 นอกจากนี้ ผลการสำรวจพฤติกรรมเยาวชนไทยกว่า 150,000 คน ของโครงการ Child Watch พบว่า นักเรียนในช่วงชั้นประถมศึกษาเกี่ยวข้องกับอบายมุขและความรุนแรงต่างๆ เช่น เคยถูกทำร้ายร่างกายในสถานศึกษาร้อยละ 29.5 พกพาอาวุธร้อยละ 22.5 เล่นไฟร้อยละ 16.41 เคยถูกขู่กรรโชกทรัพย์ร้อยละ 8.7 และพบเห็นการเสพยาเสพติดร้อยละ 6.4 ขณะที่ระดับมัธยมต้น อาชีวะ และอุดมศึกษาเล่นการพนันในสัดส่วนร้อยละ 16-18 ของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของเอแบคโพล มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ³ ที่พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นเยาวชนอายุต่ำกว่า 20 ปี มีคุณธรรมต่ำกว่าช่วงอายุอื่นๆ โดยมีค่าคะแนนเท่ากับ 67.2 คะแนน คุณธรรม จริยธรรมที่ยังเป็นปัญหามี 6 ด้าน ได้แก่ ความมีวินัย ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์สุจริต สติสัมปชัญญะ จิตอาสา และความขยันหมั่นเพียร

² โดยพิจารณาจากปัจจัยต่างๆ ดังนี้ ปัจจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ การลงทุนด้านการศึกษา อัตราส่วนนักเรียนต่อครูระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษา อัตราการเข้าเรียนสู่ทุกระดับมัธยมศึกษา ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา อัตราการไม่รู้หนังสือของผู้ใหญ่ ปัจจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ ระบบการศึกษา การศึกษาระดับมหาวิทยาลัย ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเศรษฐกิจ การศึกษาด้านการเงิน และทักษะด้านภาษาที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้ประกอบการ วิศวกรที่มีคุณวุฒิตามความต้องการของตลาดแรงงาน และการถ่ายโอนความรู้ระหว่างบริษัทธุรกิจกับมหาวิทยาลัย

³ ผลการวิจัยของเอแบคโพล มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ เรื่องสำรวจสถานภาพคุณธรรมของประชาชนในสังคมไทย: กรณีศึกษาประชาชนอายุ 15 ปีขึ้นไป ใน 18 จังหวัดทั่วประเทศ 13,500 ตัวอย่าง ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล 12,500 ตัวอย่าง ระหว่างเดือนพฤษภาคม 2550 – กุมภาพันธ์ 2551

ตารางที่ 4 คดีเด็กและเยาวชนถูกจับกุมส่งสถานพินิจ จำแนกตามฐานความผิด

หน่วย : คดี

ฐานความผิด	แผนฯ 8	แผนฯ 9					แผนฯ 10	
	2544	2545	2546	2547	2548	2549	2550	2551
อัตราคดีที่เด็กและเยาวชนถูกจับกุมต่อเด็กและเยาวชนพันคน	3.3	3.8	3.2	3.5	3.8	5.1	5.4	5.0
• คดีเกี่ยวกับทรัพย์สิน	7,374	7,949	8,886	10,496	10,733	14,314	14,764	12,658
• คดีชีวิตและร่างกาย	2,175	3,054	4,843	5,969	6,112	8,284	7,784	6,661
• คดีเกี่ยวกับเพศ	1,026	1,479	1,735	2,416	2,680	3,662	2,154	1,916
• ความผิดเกี่ยวกับความสงบสุข เสรีภาพ ชื่อเสียงและการปกครอง	397	681	1,016	1,149	1,271	1,731	3,247	2,989
• คดียาเสพติด	16,563	16,723	5,897	9,310	6,542	8,803	10,279	11,207
• คดีอาวุธและวัตถุระเบิด	933	1,380	1,957	2,031	2,404	3,414	3,650	3,251
• คดีอื่นๆ	2,980	4,019	5,581	5,937	6,338	8,020	9,250	8,299
รวม	31,448	35,285	29,915	33,308	36,080	48,218	51,128	46,981
การเปลี่ยนแปลง (%)	-11.3	12.2	-15.2	11.3	8.3	33.6	6.0	-8.1

ที่มา : กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน กระทรวงยุติธรรม

- หมายเหตุ 1. เด็กและเยาวชนหมายถึงบุคคลอายุเกินเจ็ดปีบริบูรณ์แต่ยังไม่ถึงสิบแปดปีบริบูรณ์ ตาม พ.ร.บ. จัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534
2. ข้อมูลตั้งแต่ปี 2550 ได้มีการปรับเปลี่ยนให้ฐานความผิดเกี่ยวกับการพรางผู้เยาว์ ซึ่งเป็นฐานความผิดย่อยที่เดิมเคยรวมอยู่ในฐานความผิดหลัก คือ ฐานความผิดเกี่ยวกับเพศ จำนวน 1,593 คดี มารวมอยู่ในฐานความผิดเกี่ยวกับความสงบสุข เสรีภาพ ชื่อเสียง และการปกครอง ส่งผลให้ จำนวนคดีในฐานความผิดเกี่ยวกับความสงบสุข เสรีภาพ ชื่อเสียงและการปกครองมีจำนวนสูงขึ้นกว่าปีก่อน
3. ข้อมูล ณ 31 ธันวาคม 2551

ดังนั้น ภาครัฐจึงได้ให้ความสำคัญกับการจัดทำแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนในการนำคุณธรรมมาใช้ในการดำเนินชีวิต โดยมุ่งปลูกจิตสำนึก สร้างเจตคติและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมด้วยการเสริมสร้างคุณธรรม 8 ประการ ได้แก่ ขยัน ประหยัด ซื่อสัตย์ มีวินัย สุภาพ สะอาด สามัคคี และมีน้ำใจ ผ่านกระบวนการเรียนการสอนลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด และการจัดกิจกรรมค่ายฤดูร้อน เช่น ค่ายคุณธรรมเยาวชน ทำดีถวายในหลวง ค่ายอาสาพัฒนาช่วยเหลือประชาชนในท้องถิ่น คนพันธุ์อา อาสาพัฒนาวัด โบสถ์ มัสยิด มีเยาวชนเข้าร่วมกิจกรรม ประมาณ 1.2 ล้านคน

ขณะเดียวกันได้เร่งผลักดันให้ครอบครัว ชุมชน สถาบันศาสนา และสถาบันการศึกษา ร่วมกันพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีพื้นฐานจิตใจที่ดีงาม ห่างไกลอบายมุข ยาเสพติด

และแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนติดเกมส์ เช่น การจัดทำหลักสูตรผสมผสานคุณธรรม จริยธรรม สร้างเครือข่ายการส่งเสริมคุณธรรมในสถาบันการศึกษา การอบรมครูและบุคลากรทางการศึกษาประมาณ 100,000 คน และส่งเสริม/อบรมพระภิกษุจำนวน 20,000 รูปให้เป็นครูสอนศีลธรรมในโรงเรียนทั่วประเทศ ควบคู่กับดำเนินการเฝ้าระวังทางวัฒนธรรม โดยสร้างเครือข่ายทั่วประเทศ รวมทั้งกำหนดให้มีการจัดระดับความเหมาะสมของสื่อประเภทต่างๆ การบรรพชาอุปสมบทพระภิกษุสามเณรและบวชศีลจาริณี⁴ ภาคฤดูร้อน การส่งเสริมกิจกรรมศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์จากเดิม 1,700 ศูนย์ขยายเป็น 3,231 ศูนย์ และการอุดหนุนศูนย์อบรมศาสนาอิสลามและจริยธรรมประจำมัสยิด ผู้เข้ารับการอบรมจำนวน 118,361 ราย การจัดทำโครงการครอบครัวคุณธรรม

⁴ การบวชศีลจาริณี คือบวชด้วยการนุ่งขาว ใส่ขาว ไม่ปลงผม รักษาศีล ๘

นาสังคมไทยเข้มแข็งเป็นการพาลูกจูงหลานเข้าวัด/โบสถ์/มัสยิด ตลอดจนเร่งขยายพื้นที่สารสนเทศและพื้นที่สาธารณะให้เด็กและเยาวชน โดยการจัดทำโครงการบูรณาการสร้างบทบาทและพื้นที่สร้างสรรค์สำหรับเด็กและเยาวชนแก่ อบต. 525 แห่งใน 34 จังหวัด เป็นต้น

1.4 กำลังแรงงานที่มีคุณภาพมีสัดส่วนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง การปฏิรูปการเรียนการสอนระดับอาชีวศึกษาจากรายวิชาไปสู่การเรียนรู้เป็นโครงการ เพื่อให้ให้นักเรียน/นักศึกษาอาชีวศึกษาได้มีโอกาสศึกษา วิเคราะห์ ทดลอง ประดิษฐ์เครื่องมือและอุปกรณ์ใหม่ๆ ภายใต้แนวคิด “นักเรียนคิด นักเรียนทำ ครูเป็นที่ปรึกษา” สามารถจดสิทธิบัตร และอนุสิทธิบัตรเพื่อคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาได้ไม่น้อยกว่า 500 รายการ มีโครงการหนึ่งวิทยาลัยหนึ่งนวัตกรรม การจัดแข่งขันหุ่นยนต์เยาวชนอาชีวศึกษาสำหรับนักเรียนในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้น พร้อมทั้งขยายบทบาทศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชน (Fix-it Center) ประจำ อบต. เป็นการถาวรได้ 531 ศูนย์ สูงกว่าเป้าหมายร้อยละ 6.2 นอกจากนี้ ได้ยกระดับการศึกษาประชากรวัยแรงงานอายุระหว่าง 15-59 ปี โดยจัดฝึกอบรมในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ 1.5 ล้านคน พัฒนาทักษะชีวิตและการศึกษาเพื่อพัฒนาสังคมและชุมชนได้ 1.5 ล้านคน รวมทั้งจัดทำโครงการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีให้พร้อมรองรับกับเทคโนโลยีและองค์ความรู้สมัยใหม่ เช่น โครงการส่งเสริมกิจกรรมเยาวชนด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การจัดสรรทุนการศึกษา การลงทุนด้านการวิจัยและพัฒนา เป็นต้น การดำเนินงานเหล่านี้ส่งผลให้กำลังแรงงานระดับกลางที่จบการศึกษาตั้งแต่ระดับมัธยมต้นขึ้นไปต่อกำลังแรงงานทั้งประเทศมีสัดส่วนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจากร้อยละ 40.3 ในปี 2549 เป็นร้อยละ 41.7 ในปี 2550 และร้อยละ 43.1 ในปี 2551 หรือเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 3.4 ต่อปี แต่ยังห่างจากเป้าหมายที่กำหนดไว้ว่าปี 2554 จะมีสัดส่วนแรงงานที่จบการศึกษาระดับมัธยมต้นขึ้นไปร้อยละ 60

2. คนไทยมีอายุขัยเฉลี่ยสูงขึ้น ในขณะที่การรักษาสุขภาพไม่ให้เจ็บป่วยยังไม่ประสบผลสำเร็จ

2.1 คนไทยมีอายุยืนเพิ่มขึ้นจาก 74.3 ปีในช่วง 2545-2547 เป็น 75.6 ปีในช่วงปี 2548-2551 เป็นผลมาจากความสำเร็จของการพัฒนาระบบสาธารณสุขของประเทศ อาทิ การส่งเสริม/พัฒนามาตรฐานการกำกับสถานบริการด้านสุขภาพทั้งภาครัฐและเอกชนให้มีคุณภาพมาตรฐานตามเกณฑ์ที่กำหนด การส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาวิชาการ นวัตกรรมและเทคโนโลยีด้านการแพทย์และระบบสาธารณสุข เพื่อควบคุมโรค ป้องกันโรคอุบัติใหม่ อุตุนิบัติในโรงพยาบาลรัฐคิดเป็นร้อยละ 42 ของเป้าหมาย และสถานอนามัยเป็นร้อยละ 45 ของเป้าหมาย การพัฒนาคุณภาพตามมาตรฐานด้านวิศวกรรมการแพทย์ในสถานบริการสาธารณสุขของรัฐร้อยละ 50.5 ของเป้าหมาย การพัฒนามาตรฐานห้องปฏิบัติการทางการแพทย์และสาธารณสุขร้อยละ 23 ของเป้าหมาย ตลอดจนประกาศใช้พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ เมื่อวันที่ 20 มีนาคม 2550 และจัดทำ พ.ร.บ. ที่เกี่ยวข้อง เช่น พ.ร.บ. ระบบบริหารแพทย์ฉุกเฉิน พ.ร.บ.ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

นอกจากนี้ รัฐบาลได้พัฒนานโยบายหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า โดยจัดบริการแบบไม่เสียค่าใช้จ่าย จัดตั้งศูนย์บริหารการพัฒนาสุขภาพจังหวัดชายแดนภาคใต้ขึ้นที่จังหวัดสงขลา เพื่อสนับสนุนการดำเนินการทั้งในด้านการรักษาพยาบาล การเฝ้าระวัง ค่าตอบแทน และความปลอดภัยของบุคลากร ผลิตอาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) ผลิตแพทย์เพื่อชาวชนบท/ปฏิบัติงานในภูมิลำเนาเดิม มีผู้สำเร็จการศึกษา 584 คน หรือร้อยละ 96.7 ของเป้าหมาย ผลิตพยาบาล 1 ทุน 1 ตำบล จบการศึกษา 2,500 คนต่อปี ส่งเสริมการเข้าถึงบริการการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกในระบบหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า พร้อมทั้งส่งเสริมสุขภาพและคุ้มครองผู้บริโภค เช่น การประกันคุณภาพยาและเครื่องสำอาง การตรวจสอบความปลอดภัยของอาหาร ยาสมุนไพร การจัดตั้งศูนย์พัฒนายาไทยและสมุนไพรเพื่อทำการวิจัยและพัฒนาสมุนไพร และเป็นแหล่งเรียนรู้

2.2 คนไทยมีแนวโน้มเจ็บป่วยด้วยโรคป้องกันได้เพิ่มขึ้น เพราะการบริโภคไม่ถูกหลักโภชนาการ คนไทยมีอัตราการเจ็บป่วยเพิ่มขึ้นจาก 2,079.6 คนต่อประชากรพันคนในปี 2549 เป็น 2,529.5 คนในปี 2551 หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 21.6 ส่วนใหญ่เป็นการเจ็บป่วยด้วยโรคป้องกันได้ 5 อันดับแรก ได้แก่ โรคหัวใจ ความดัน เบาหวาน หลอดเลือดสมอง และมะเร็ง ในปี 2550 เพิ่มขึ้นจากปี 2549 ในทุกโรค เนื่องจากคนไทยส่วนใหญ่ใช้ชีวิตแบบ “อยู่สบาย กินอร่อย” นิยมบริโภคอาหารไขมันสูง แป้ง น้ำตาล และขาดการออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ ขณะที่คนไทยมีพฤติกรรมการดื่มสุราเป็นประจำมีสัดส่วนลดลงจากร้อยละ 31.5 ของประชากรทั้งหมดในปี 2549 เหลือร้อยละ 29.3 ในปี 2550 ส่วนประชาชนที่สูบบุหรี่เป็นประจำลดลงเล็กน้อยจากร้อยละ 18.9 ในปี 2549 เหลือร้อยละ 18.5 ในปี 2550 แต่ในกลุ่มเยาวชนยังคงน่าเป็นห่วง เพราะสัดส่วนค่อนข้างคงที่ในช่วงเวลาเดียวกัน

ดังนั้น ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงได้เร่งส่งเสริมการถ่ายทอดความรู้การดูแลสุขภาพให้ภาคีเครือข่ายและประชาชนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นในการดูแลสุขภาพ เฝ้าระวัง ป้องกัน ควบคุมโรค ภัยสุขภาพ และการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมโดย ลด ละ เลิก พฤติกรรมเสี่ยงต่อสุขภาพ สามารถถ่ายทอดความรู้จากร้อยละ 81.0 ในปี 2550 เป็นร้อยละ 95 ของกลุ่มเป้าหมายในปี 2551 มีการจัดทำโครงการหมู่บ้านสร้างเสริมสุขภาพชุมชนตามแนวทางพระ

ราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงใน 48 จังหวัด จัดกิจกรรมส่งเสริมการออกกำลังกาย เช่น โครงการ “ร้อนนี้มีกีฬาเพื่อลูกรัก” มีผู้เข้าร่วม 113,843 ราย การจัดการแข่งขันกีฬาเพื่อมวลชน “แชลเลนจ์เดย์” มีประชาชนเข้าร่วม 61,371,055 ราย โครงการ 1 ตำบล 1 ชมรมผู้สูงอายุมีกิจกรรมออกกำลังกายร่วมกันอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 99 ของเป้าหมาย โครงการส่งเสริมสุขภาพ มีผู้เข้าร่วม 8,840 ราย สูงกว่าเป้าหมายร้อยละ 76 โรงเรียนทุกสังกัดผ่านเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพร้อยละ 97 และบำบัดรักษาผู้เสพ/ติดยาเสพติด โดยมีผู้เสพ/ผู้ติดยาเสพติดที่ได้รับการบำบัดรักษาและฟื้นฟู ตามเกณฑ์ที่กำหนดร้อยละ 78.7 ของเป้าหมาย และจัดทำโครงการโรงงานสีขาวเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดไม่ให้แพร่ขยายเข้าไปในสถานประกอบการ รวม 2,238 แห่ง ผ่านเกณฑ์การประเมินโรงงานสีขาว ซึ่งได้รับเกียรติบัตรรับรอง จำนวน 1,416 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 63.3 ของสถานประกอบการที่สมัครเข้าร่วมโครงการ เป็นต้น

2.3 การเจ็บป่วยด้วยโรคซึมเศร้ามีแนวโน้มเพิ่มขึ้นต่อเนื่อง นอกจากการเจ็บป่วยด้วยโรคป้องกันได้เพิ่มขึ้นแล้ว ยังพบว่า คนไทยยังเจ็บป่วยด้วยโรคซึมเศร้าเพิ่มขึ้นจาก 186.0 รายต่อประชากรแสนคนในปี 2549 เป็น 196.1 รายในปี 2550 หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 5.4 และอัตราผู้ป่วยด้วยโรคจิตกักขังเพิ่มขึ้นจาก 548.8 รายต่อประชากรแสนคนในปี 2549 เป็น 580.1 รายใน

ตารางที่ 5 ร้อยละของประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไปที่สูบบุหรี่และดื่มสุรา

หน่วย : ร้อยละ

	ดื่มสุราหรือเครื่องดื่มมีแอลกอฮอล์				สูบบุหรี่เป็นประจำ			
	2544	2547	2549	2550	2544	2547	2549	2550
รวม	32.7	32.7	31.5	29.3	22.5	19.5	18.9	18.5
ชาย	55.9	55.5	50.2	51.0	42.9	37.2	36.9	36.5
หญิง	9.8	10.3	9.1	8.8	2.4	2.1	2.0	1.6
เยาวชน (15-24 ปี)	21.6	23.5	23.7	21.9	13.5	11.2	10.9	12.1

ที่มา : การสำรวจพฤติกรรมการสูบบุหรี่และดื่มสุราของประชากร สำนักงานสถิติแห่งชาติ

ปี 2550 หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 5.7 ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายที่ต้องดูแลอย่างใกล้ชิดเพื่อมิให้อาการรุนแรงขึ้นถึงขั้นฆ่าตัวตาย ขณะที่คนไทยมีอัตราการฆ่าตัวตายสำเร็จเพิ่มขึ้นจาก 5.8 คน ต่อประชากรแสนคนในปี 2549 เป็น 5.96 คนต่อประชากรแสนคนในปี 2550 และ 2551 เป็นไปในทิศทางเดียวกับการเจ็บป่วยด้วยโรคซึมเศร้า ซึ่งเป็นสาเหตุถึงร้อยละ 50 ที่ทำให้ผู้ป่วยตัดสินใจฆ่าตัวตาย

ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ร่วมกันจัดทำโครงการส่งเสริม ป้องกัน บำบัด และฟื้นฟูสุขภาพจิตให้แก่ประชาชน เช่น ศูนย์สุขภาพจิต ศูนย์วิกฤตสุขภาพจิต ศูนย์เพื่อนใจวัยรุ่น โครงการช่วยเหลือผู้ที่เสี่ยงต่อการฆ่าตัวตาย โครงการ TO BE NUMBER ONE คลินิกซึมเศร้า โรงพยาบาลศรีธัญญา การมีบริการสายด่วนสุขภาพจิต 1667 และ 1323 ตลอด 24 ชั่วโมง ตลอดจนจัดตั้งศูนย์เยียวยาฟื้นฟูสุขภาพจิตประจำโรงพยาบาลในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้เพื่อดูแลด้านจิตใจผู้ได้รับผลกระทบจากชายแดนภาคใต้ พัฒนาศักยภาพการช่วยเหลือเยียวยาทางจิตใจ องค์ความรู้และเทคโนโลยีด้านสุขภาพจิต และพัฒนาสถานพยาบาลจิตเวชให้ได้มาตรฐาน

3. สังคมไทยเริ่มเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ สัดส่วนประชากรวัยเด็กเริ่มลดลง และวัยผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องเป็นร้อยละ 20 ของประชากรทั้งหมด

ในอีก 20 ปีข้างหน้า ดังนั้น ภาครัฐจึงต้องปรับนโยบายการลงทุนด้านการพัฒนาคนและสังคมให้เหมาะสมกับโครงสร้างประชากรที่เปลี่ยนไป เช่น การจัดระบบสวัสดิการภาครัฐ การปฏิรูประบบสาธารณสุขที่เน้นการป้องกันโรคมกกว่าการรักษา การส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต และการขยายอายุเกษียณ เป็นต้น

4. สังคมไทยมีความปลอดภัย ดีกว่าปลายแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9

โดยคดียาเสพติดต่อประชากรแสนคนลดลงจาก 275.5 คดี ในปี 2549 เหลือ 263.3 คดีในปี 2550 หรือลดลงร้อยละ 4.4 และลดเหลือ 237.2 คดีในปี 2551 ลดลงร้อยละ 9.4 โดยมีคดีอุกฉกรรจ์และสะเทือนขวัญลดลงมากที่สุดคือร้อยละ 17.0 รองลงมาได้แก่คดีชีวิต ร่างกายและเพศลดลงร้อยละ 15.2

สำหรับความไม่สงบในสังคมไทยมีทิศทางดีขึ้น โดยเฉพาะในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้มีความขัดแย้งและการก่อความไม่สงบในพื้นที่ลดลงจาก 2,295 ครั้งในปี 2550 เหลือ 1,050 ครั้ง ในปี 2551 หรือลดลงร้อยละ 52.4 อันเป็นผลมาจากภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้เสริมสร้างจิตสำนึกด้านสิทธิและหน้าที่ของพลเมือง โดยนำมิติวัฒนธรรมไปเสริมสร้างความสมานฉันท์ของคนในสังคม ทั้งในพื้นที่ภาคใต้และทั่วประเทศ โดยจัดทำแผนแม่บทการนำ

ตารางที่ 6 อัตราการฆ่าตัวตายและการเจ็บป่วยด้านจิตเวช

หน่วย : รายต่อประชากรแสนคน

ปัญหาสุขภาพจิต	2544	2545	2546	2547	2548	2549	2550	2551
อัตราการฆ่าตัวตายสำเร็จ	7.7	7.8	7.1	6.9	6.3	5.8	6.0	5.96*
อัตราผู้เจ็บป่วยด้วยโรคจิต	519.6	828.1	751.4	682.7	572.3	640.6	581.2	-
อัตราผู้เจ็บป่วยด้วยโรคจิตกึ่งวกล	776.0	862.5	865.6	667.6	596.8	548.8	580.1	-
อัตราผู้เจ็บป่วยด้วยโรคซึมเศร้า	94.9	174.8	163.8	140.6	149.9	186.0	196.1	-

ที่มา: กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข

หมายเหตุ : รายงานอัตราการฆ่าตัวตายสำเร็จต่อประชากรแสนคนของประเทศไทย ปี พ.ศ. 2551 (เบื้องต้น) กระทรวงมหาดไทย

มิติทางวัฒนธรรมไปแก้ไขปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โครงการศาสนิกสัมพันธ์ การจัดทำแผนยุทธศาสตร์พัฒนาคุณธรรมจริยธรรมภาคสังคมตามวาระแห่งชาติ และโครงการวัฒนธรรมไทยสายใยชุมชน

สรุปและข้อเสนอแนะ

การพัฒนาคุณภาพคนและสังคมไทยสู่สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ในช่วง 2 ปีแรกของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 นั้น ส่วนใหญ่มีแนวโน้มที่ดีขึ้น แต่ยังคงมีประเด็นที่จะต้องให้ความสำคัญบางประการ เช่น การจัดการคุ้มครองทางสังคมให้เพียงพอเพื่อรองรับการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ คุณภาพการศึกษาที่ยังต่ำกว่าเป้าหมายมากและมีแนวโน้มลดลง การพัฒนากำลังแรงงานที่ยังไม่สอดคล้องกับความต้องการของตลาด เด็กและเยาวชนมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อสุขภาพมากขึ้น ดังนั้น จึงควรให้ความสำคัญในประเด็นการพัฒนาในระยะต่อไป คือ

1. เร่งเตรียมความพร้อมของคนและระบบต่าง ๆ เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรสู่สังคมผู้สูงอายุ เช่น ขยายเวลาการเกษียณอายุ จ้างงานผู้สูงอายุ ผลิตสินค้าและบริการที่ตอบสนองความต้องการผู้สูงอายุ สร้างระบบสวัสดิการสังคมที่มีคุณภาพ

2. เร่งปรับปรุงคุณภาพของการศึกษาควบคู่ไปกับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม พร้อมทั้งบูรณาการระบบการส่งเสริมการเรียนรู้ต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยใช้ระบบการศึกษาสถาบันครอบครัว สถาบันศาสนา รวมถึงชุมชน และสื่อเป็นตัวขับเคลื่อน เพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีคุณธรรม จริยธรรม และมีความใฝ่รู้

3. เร่งเพิ่มผลิตภาพของแรงงานให้สูงขึ้น เน้นการพัฒนาสมรรถนะควบคู่กับการให้ความรู้แก่กำลังแรงงาน เพื่อให้ประเทศไทยและแรงงานไทยมีศักยภาพสามารถแข่งขันได้ในเวทีโลก และมีทุนสำรองสำหรับการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ

4. พัฒนาระบบเฝ้าระวัง ป้องกันและควบคุมโรคอุบัติใหม่ โรคอุบัติซ้ำ และโรคที่ป้องกันได้เชิงรุก นำไปสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรม จะส่งผลให้ประเทศคนไทยมีสุขภาพที่ดีขึ้น เจ็บป่วยด้วยโรคที่ป้องกันได้น้อยลง

5. ดำเนินมาตรการเพื่อป้องกันและปราบปรามปัญหายาเสพติดอย่างเข้มข้นจริงจัง พร้อมทั้งปลูกฝังค่านิยมให้เด็กและเยาวชนไทยห่างไกลยาเสพติด โดยการส่งเสริมการเล่นกีฬา เช่น การจัดการแข่งขันกีฬาเยาวชนแห่งชาติ โครงการฝึกสอนกีฬากาบัดูร้อน เป็นต้น

ตารางที่ 7 คดีประเภทต่าง ๆ ในช่วงปี 2544-2551

หน่วย : คดี

	2544	2545	2546	2547	2548	2549	2550	2551
คดีอาญาต่อประชากรแสนคน	245.5	259.6	265.2	259.4	276.9	275.5	263.3	237.2
จำนวนคดีอาญาทั้งหมด	152,987	162,998	167,256	160,782	172,844	173,069	166,006	150,362
คดีอุกฉกรรจ์และสะเทือนขวัญ	7,990	7,938	11,077	9,010	9,586	8,738	7,997	6,637
คดีชีวิต ร่างกายและเพศ	35,337	37,999	48,193	45,494	45,840	43,531	39,461	33,483
คดีประทุษร้ายต่อทรัพย์สิน	65,858	68,906	66,922	68,665	76,178	76,766	74,390	67,188
คดีที่น่าสนใจ เช่น ปล้น โจรกรรม ฉ้อโกง และลักขโมย เป็นต้น	43,802	48,155	41,064	37,613	41,240	44,034	44,158	43,054

ที่มา: สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

6. ขยายการจัดสวัสดิการและบริการทางสังคมให้ครอบคลุมผู้ด้อยโอกาสและแรงงานนอกระบบอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม เพื่อให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี และอยู่ในสังคมได้อย่างมีศักดิ์ศรี

7. สร้างสังคมแห่งความเอื้ออาทรและสมานฉันท์ โดยเฉพาะในสังคมที่มีความเชื่อและวัฒนธรรมที่

หลากหลาย เพื่อให้ประชาชนทุกคนมีเหตุมีผล รู้รักสามัคคี ยอมรับกติกาการอยู่ร่วมกัน ตระหนักในสิทธิหน้าที่ แก้ไขความขัดแย้งอย่างสันติวิธีเพื่อประโยชน์ส่วนรวม โดยการรณรงค์ปลูกฝังจิตสำนึกความสมานฉันท์และความเอื้ออาทรผ่านสถาบันศาสนา สถาบันการศึกษา ครอบครัว ชุมชน และสื่อทุกประเภท ☆☆☆☆☆

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา , **สรุปผลการดำเนินงาน 2 ปีตามยุทธศาสตร์การพัฒนาคคนและสังคมไทยสู่สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10**, เอกสารสำเนา. 2552

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ , **สรุปผลการดำเนินงาน 2 ปีตามยุทธศาสตร์การพัฒนาคคนและสังคมไทยสู่สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10**, เอกสารสำเนา. 2552

กระทรวงแรงงาน , **สรุปผลการดำเนินงาน 2 ปีตามยุทธศาสตร์การพัฒนาคคนและสังคมไทยสู่สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10**, เอกสารสำเนา. 2552

กระทรวงวัฒนธรรม , **สรุปผลการดำเนินงาน 2 ปีตามยุทธศาสตร์การพัฒนาคคนและสังคมไทยสู่สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10**, เอกสารสำเนา. 2552

กระทรวงศึกษาธิการ , **สรุปผลการดำเนินงาน 2 ปีตามยุทธศาสตร์การพัฒนาคคนและสังคมไทยสู่สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10**, เอกสารสำเนา. 2552

กระทรวงสาธารณสุข , **สรุปผลการดำเนินงาน 2 ปีตามยุทธศาสตร์การพัฒนาคคนและสังคมไทยสู่สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10**, เอกสารสำเนา. 2552

สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค , **สรุปผลการดำเนินงาน 2 ปีตามยุทธศาสตร์การพัฒนาคคนและสังคมไทยสู่สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10**, เอกสารสำเนา. 2552

เอบแคโพล มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ , ผลการวิจัยของเรื่อง **สำรวจสถานภาพคุณธรรมของประชาชนในสังคมไทย : กรณีศึกษาประชาชนอายุ 15 ปี ขึ้นไปใน 18 จังหวัดทั่วประเทศ** ระหว่างเดือนพฤษภาคม 2550 – กุมภาพันธ์ 2551

The International Institute for Management Development (IMD) , **Competitiveness Yearbook**, ปี 2544 – 2551

การสร้างความเข้มแข็งของ ชุมชนและสังคม ให้เป็นรากฐานที่มั่นคงของประเทศ*

วรวิทย์ อวิรุทธวรกุล** และอมรรารรณ ทิวถนอม***

บทนำ

ชุมชนเป็นรากฐานที่สำคัญของการพัฒนาประเทศ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การเมือง ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 ได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็ง ช่วยเหลือเกื้อกูลกันภายในชุมชนและระหว่างชุมชน มีความเอื้ออาทร และเป็นพลังของการพัฒนาประเทศ มุ่งสนับสนุนให้ชุมชนเรียนรู้และจัดกิจกรรมโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ให้รู้จักพึ่งตนเอง พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ตลอดจนเชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายกับชุมชนต่างๆ บนพื้นฐานความหลากหลายของวัฒนธรรม ให้สามารถอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข สามารถอนุรักษ์พัฒนา และใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพในการดำรงชีวิต แก้ไขปัญหาความยากจน และสร้างภูมิคุ้มกันได้อย่างยั่งยืน ภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่มุ่งสู่**ความสมดุล ความพอประมาณอย่างมีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกันที่ดี สามารถพึ่งตนเองได้** เพื่อเสริมสร้างให้สังคมไทยอยู่เย็นเป็นสุข

ผลการพัฒนาโดยรวม

การพัฒนาชุมชนและสังคมภายใต้ยุทธศาสตร์การสร้าง ความเข้มแข็งของชุมชนและสังคมให้เป็นรากฐานที่มั่นคงของประเทศในช่วง 2 ปีแรกของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 มีความก้าวหน้าต่อเนื่องจากแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 อย่างชัดเจน ประชาชน ชุมชนทุกภูมิภาค รวมตัวกันและมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการชุมชนผ่านกระบวนการแผนชุมชนเพิ่มขึ้น หมู่บ้านต่างๆ ได้จัดทำแผนชุมชนถึงร้อยละ 91.4 และในจำนวนนี้เป็นหมู่บ้านที่มีการจัดทำแผนชุมชนในระดับ

* เรียบเรียงจากบทความเรื่องยุทธศาสตร์การสร้าง ความเข้มแข็งของชุมชนและสังคมให้เป็นรากฐานที่มั่นคงของประเทศ ของรายงานการติดตามประเมินผล 2 ปี แรกของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10, สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

** นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการพิเศษ สำนักประเมินผลและเผยแพร่การพัฒนา สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

*** นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ สำนักประเมินผลและเผยแพร่การพัฒนา สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ดีมากถึงร้อยละ 74.2 ชุมชนมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่าน ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ศูนย์สาธิตหมู่บ้านและปราชญ์ชาวบ้าน ตลอดจนผ่านกระบวนการพัฒนาในรูปแบบต่างๆ ถึงร้อยละ 36.3 ของหมู่บ้านทั้งหมด

ชุมชนมีการรวมกลุ่มกันเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ดูแลสวัสดิการชุมชนอย่างต่อเนื่อง ทำให้ทุกคนในชุมชนได้รับประโยชน์ และมีส่วนร่วมทั้งการเป็นผู้ให้และผู้รับอย่างมีศักดิ์ศรี โดยมีหมู่บ้านที่จัดตั้งกองทุนสวัสดิการของชุมชนแล้วคิดเป็นร้อยละ 89.8 ของหมู่บ้านทั้งหมด และในจำนวนนี้เป็นหมู่บ้านที่สามารถดำเนินการได้อย่างต่อเนื่องร้อยละ 34.7 ในขณะที่เดียวกันครัวเรือนถึงร้อยละ 96.0 เข้าร่วมดำเนินกิจกรรมเพื่อสาธารณะประโยชน์และการอนุรักษ์

ทรัพยากรธรรมชาติ สะท้อนให้เห็นว่าคนในชุมชนมีพื้นฐานของวิถีชีวิตที่มีความเอื้ออาทร และเสียสละเพื่อส่วนรวม อันเป็นทุนทางสังคมที่ยังมีอยู่มากในชนบท

ชุมชนต่างๆ มีการรวมกลุ่มเป็นวิสาหกิจชุมชน และเครือข่าย ทั้งในรูปของเงิน ทรัพยากร การผลิตและการบริการความรู้ภูมิปัญญาและทุนทางวัฒนธรรมอย่างเป็นทางการเพิ่มขึ้นเป็น 19,391 แห่งในปี 2551 สมาชิกประมาณ 2.9 แสนราย ในรูปแบบองค์กรชุมชน 64,952 แห่ง สมาชิก 16.7 ล้านคน และมีเงินออม 16,798.8 ล้านบาท รวมทั้ง การรวมตัวเป็นกลุ่มสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรที่มีเสถียรภาพทางการเงินในระดับมั่นคงดีมาก และระดับมั่นคงดีเพิ่มขึ้นร้อยละ 36.6 ในช่วงระยะเวลาเดียวกัน

ตารางที่ 1 การสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและสังคมให้เป็นรากฐานที่มั่นคงของประเทศในช่วง 2 ปีแรกของแผนพัฒนา ฉบับที่ 10

รายการ	แผนฯ 9					แผนฯ 10		เป้าหมายแผนฯ 10
	ปี 2545	ปี 2546	ปี 2547	ปี 2548	ปี 2549	ปี 2550	ปี 2551	
1. สัดส่วนหมู่บ้านที่มีแผนชุมชน (ร้อยละ)	-	-	-	84.6	-	87.4	91.4	เพิ่มขึ้น
- แผนระดับดีมาก	-	-	-	27.9	-	43.4	74.2	
- แผนระดับดี	-	--	-	36.6	-	34.2	22.5	
- แผนระดับพอใช้	-	-	-	35.5	-	22.5	3.4	
2. หมู่บ้านที่มีการเรียนรู้โดยชุมชน (ร้อยละ)	-	26.3	-	27.8	-	36.3	-	เพิ่มขึ้น
3. จำนวนผู้มีภูมิปัญญาท้องถิ่น/ปราชญ์ชาวบ้านเฉลี่ยต่อหมู่บ้าน (คน)	-	30	-	33	-	32	-	เพิ่มขึ้น
4. จำนวนองค์กรชุมชนรวมทุกประเภท (แห่ง)	-	-	-	42,199	45,675	48,774	64,952	เพิ่มขึ้น
จำนวนสมาชิกองค์กรชุมชน (ล้านคน)	-	-	-	4.6	5.6	9.1	16.7	
จำนวนเงินออม (ล้านบาท)	-	-	-	7,427.5	12,355.3	13,126.4	16,798.9	
5. กลุ่มสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรที่มีเสถียรภาพทางการเงินมั่นคงและดีมาก (ร้อยละ)	29.1	35.2	28.5	24.9	25.7	37.5	36.6	เพิ่มขึ้น
6. หมู่บ้านที่มีการจัดสวัสดิการของชุมชน (ร้อยละ)	-	86.0	-	87.5	-	89.8	-	เพิ่มขึ้น
- ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง	-	30.1	-	31.5	-	34.7	-	
- ดำเนินการไม่ต่อเนื่อง	-	55.9	-	56.0	-	55.1	-	
7. ครัวเรือนที่เป็นสมาชิกกลุ่มในชุมชนหรือหมู่บ้านต่อครัวเรือนทั่วประเทศ (ร้อยละ)	87.2	91.2	91.9	94.2	93.3	94.9	95.7	เพิ่มขึ้น
8. ครัวเรือนที่เข้าร่วมกิจกรรมสาธารณะ (ร้อยละ)	90.1	93.3	94.1	96.4	96.0	95.3	96.0	เพิ่มขึ้น
9. วิสาหกิจชุมชน/เครือข่ายวิสาหกิจชุมชน								เพิ่มขึ้น
- จำนวน (แห่ง)	-	-	-	10,081	17,678	11,351	19,391	
- สมาชิก (ราย)	-	-	-	178,149	257,677	158,624	287,097	

ที่มา : สำนักประเมินผลและเผยแพร่การพัฒนา สศช.

หมายเหตุ : ข้อมูลสัดส่วนหมู่บ้านที่มีแผนชุมชนปี 2551 เป็นข้อมูลสะสม ณ เดือนมิถุนายน 2552

ชุมชนมีความเข้มแข็งในด้านกระบวนการเรียนรู้และการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

หน่วยงานทั้งภาครัฐและองค์กรพัฒนาเอกชนได้ส่งเสริมกระบวนการชุมชนเข้มแข็ง การเรียนรู้ร่วมกันในชุมชน และการช่วยเหลือเกื้อกูลกันและกันอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในช่วงปี 2550 ภาครัฐได้มีการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันในชุมชนอย่างหลากหลาย สามารถสรุปผลการดำเนินงานที่สำคัญได้ดังนี้

1. ชุมชนมีส่วนร่วมกระบวนการจัดทำแผนชุมชนมากกว่าร้อยละ 90 ของหมู่บ้านชนบททั้งหมด หมู่บ้านที่สามารถจัดทำแผนชุมชนในระดับดีมากเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 43.4 ในปี 2550 เป็นร้อยละ 74.2 ในปี 2552 เนื่องจากภาครัฐได้ดำเนินงานผ่านกิจกรรม/โครงการที่สำคัญร่วมกับภาคีการพัฒนาในรูปแบบที่หลากหลาย เพื่อให้คนในชุมชนเข้าร่วมสร้างชุมชนเข้มแข็ง โดยจัดทำโครงการภายใต้ยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุขระดับจังหวัด ดำเนินโครงการพัฒนาหมู่บ้าน/ชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอ

เพียง (พพพ.)¹ ก่อให้เกิดการจ้างงาน สร้างรายได้ ลดรายจ่าย เพิ่มผลผลิตและขีดความสามารถการแข่งขันในภาคเศรษฐกิจชุมชนให้แก่ประชาชนและหมู่บ้าน/ชุมชนอย่างเป็นรูปธรรมและโปร่งใสมากขึ้น

นอกจากนี้ ยังส่งเสริมการเชื่อมโยงแผนชุมชนกับการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ขับเคลื่อนสภาองค์กรชุมชนตำบลเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการให้ชุมชนเข้มแข็ง เช่น การประกาศใช้พระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551² ขับเคลื่อน “ระเบียบวาระแห่งชุมชน” ที่มุ่งสร้างชุมชนให้เข้มแข็งด้วยกระบวนการแผนชุมชน จัดตั้งศูนย์วัฒนธรรมไทยสายใยชุมชนในทุกจังหวัด และศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนให้เป็นศูนย์กลางการรวมกลุ่มของคนในชุมชนที่อาสาร่วมดูแลแก้ไขปัญหาครอบครัว เป็นต้น

ตารางที่ 2 จำนวนและสัดส่วนหมู่บ้านจำแนกตามระดับแผนชุมชน³

จำนวนแผนชุมชน	2548		2550		2552*	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
จำนวนหมู่บ้านที่มีแผนชุมชน	67,173	100.0	69,364	100.0	72,900	100.0
- แผนระดับดีมาก	18,731	27.9	30,083	43.4	54,082	74.2
- แผนระดับดี	24,581	36.6	23,727	34.2	16,364	22.5
- แผนระดับพอใช้	23,861	35.5	15,584	22.4	2,454	3.3

ที่มา : สำนักส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพชุมชน กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย

หมายเหตุ : เป็นข้อมูลสะสม ณ เดือนมิถุนายน 2552

¹ ปีงบประมาณ 2549 ใช้ชื่อ โครงการพัฒนาศักยภาพหมู่บ้าน/ชุมชน (SML) และปีงบประมาณ 2552 เปลี่ยนชื่อเป็น โครงการเศรษฐกิจพอเพียงระดับชุมชน (ศพช.) หรือโครงการชุมชนพอเพียง

² พระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 125 ตอนที่ 31 ก 8 กุมภาพันธ์ 2551 ประกาศใช้เมื่อวันที่ 9 กุมภาพันธ์ 2551

³ กรมการพัฒนาชุมชนกำหนดตัวชี้วัดคุณภาพแผนชุมชนตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 6 ตัวชี้วัด ดังนี้ (1) ใช้ข้อมูลพื้นฐาน จปฐ. กชช. 2ค และ/หรือข้อมูลบัญชีรับจ่ายครัวเรือนร้อยละ 70 ขึ้นไปร่วมวิเคราะห์และจัดทำแผนชุมชน (2) ตัวแทนครัวเรือนชุมชนมีส่วนร่วมจัดทำแผนมากกว่าร้อยละ 70 ของครัวเรือนทั้งหมด (3) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมจัดทำแผนตั้งแต่ต้น (4) มีแผนชุมชนเป็นลายลักษณ์อักษร (5) มีกระบวนการจัดทำแผนชุมชนตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และ (6) มีกิจกรรมพึ่งตนเอง (ทำเอง) อย่างน้อยร้อยละ 30 ของกิจกรรมแผนในแผนชุมชน และมีการนำไปปฏิบัติจริงร้อยละ 30 ของกิจกรรมพึ่งตนเอง ทั้งนี้ แผนระดับดีมาก ต้องผ่านตัวชี้วัดทั้ง 6 ตัวชี้วัด ระดับดี ผ่านตัวชี้วัด 5 ใน 6 ตัวชี้วัด และระดับพอใช้ผ่านตัวชี้วัด 4 ตัวชี้วัด ใน 6 ตัวชี้วัด

2. ชุมชนสามารถจัดการความรู้ และเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง โดยหน่วยงานภาครัฐและองค์กรพัฒนาเอกชนสนับสนุนการพัฒนาฐานข้อมูลครัวเรือน/ชุมชนให้เป็นระบบสารสนเทศเช่นข้อมูลบุคคล ข้อมูลครัวเรือนหรือความจำเป็นพื้นฐานของครัวเรือน (จปฐ.) และข้อมูลหมู่บ้านหรือ กชช.2ค ควบคู่กับการสร้างกระบวนการเรียนรู้ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมกำหนดแนวทางการพัฒนาชุมชน ที่ยึดหลักการพึ่งพาตนเอง จัดทำแผนแม่บทชุมชน ผ่านกระบวนการเรียนรู้และเกิดศูนย์เรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ของชุมชนหรือศูนย์สาธิตของหมู่บ้านอย่างแพร่หลายเพื่อพัฒนาชุมชน พัฒนาอาชีพ

สร้างการออม ร้านค้าของหมู่บ้าน การศึกษาเพื่อชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น/ชาวบ้าน อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

นอกจากนี้ การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนได้ดำเนินการในหลายกิจกรรม เช่น ผลิตสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ และสร้างเครือข่ายการพัฒนาในรูปแบบต่างๆ ให้ความสำคัญกับกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน ส่งผลให้สัดส่วนหมู่บ้านที่มีการเรียนรู้กับปราชญ์ชาวบ้านหรือศูนย์เรียนรู้ของชุมชนเพิ่มเป็นร้อยละ 36.3 ในปี 2550

ตารางที่ 3 สัดส่วนหมู่บ้านที่มีการเรียนรู้โดยชุมชนและผู้มีภูมิปัญญาท้องถิ่น /ชาวบ้าน

การเรียนรู้	2544	2546	2548	2550
สัดส่วนหมู่บ้านที่มีการเรียนรู้โดยชุมชน (ร้อยละ)	24.8	26.3	27.8	36.3
จำนวนผู้มีภูมิปัญญาท้องถิ่น ¹ เฉลี่ยต่อหมู่บ้าน (คน)	27	30	33	32
จำนวนหมู่บ้านทั้งหมด (หมู่บ้าน)	66,193	68,501	69,110	69,763

ที่มา : กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย, หมู่บ้านชนบทไทย (กชช. 2 ค.) ปี 2544 - 2550

3. คนในชนบทส่วนใหญ่ให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ทำกิจกรรมร่วมกัน และจัดระบบสวัสดิการช่วยเหลือคนในชุมชน หน่วยงานภาครัฐได้ให้การสนับสนุนการดำเนินงานในด้านต่างๆ แก่ชุมชน อาทิ การจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชน การสนับสนุนให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการสนับสนุนการแก้ปัญหาและฟื้นฟูชุมชนที่มีผู้ประสบภัย เพื่อช่วยเหลือสมาชิกของกลุ่มในด้านการรักษาพยาบาล การเสียชีวิตของคนในชุมชน การช่วยเหลือคนยากจน การสนับสนุนให้เกิดกลไกในการขับเคลื่อนงานสวัสดิการชุมชน รวมทั้งการจัดทำ “แผนปฏิบัติการสวัสดิการชุมชนท้องถิ่นทั่วประเทศ” จากผลการดำเนินงานดังกล่าว ส่งผลให้หมู่บ้านมีการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการของชุมชนร้อยละ 89.8 ของหมู่บ้านทั้งหมด มีหมู่บ้านที่สามารถดำเนินการจัดสวัสดิการของชุมชนได้อย่างต่อเนื่องเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 34.7

อย่างไรก็ตาม หมู่บ้านร้อยละ 10.2 ยังไม่มีการจัดสวัสดิการของชุมชน

สังคมชนบทส่วนใหญ่มีความสามัคคี มีพื้นฐานของวิถีชีวิตที่มีการพึ่งพาซึ่งกันและกันสูง ยึดมั่นกับจารีตประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่นและศาสนา เข้าร่วมกิจกรรมเพื่อสาธารณประโยชน์และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การบำรุงรักษาสาธารณสมบัติและการพัฒนาของหมู่บ้าน ครัวเรือนร้อยละ 96 ของครัวเรือนทั้งหมดเข้าร่วมกิจกรรม

⁴ จำนวนผู้มีภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาชาวบ้าน ปราชญ์ชาวบ้าน ครอบครัวด้านเกษตรกรรม อุตสาหกรรม แพทย์แผนไทย การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กองทุน/ธุรกิจชุมชน ศิลปกรรม ภาษา/วรรณกรรม ปรัชญา/ศาสนา/ประเพณี และโภชนาการ

ตารางที่ 4 สัดส่วนหมู่บ้านที่มีการจัดสวัสดิการของชุมชน

หน่วย : ร้อยละ

การจัดสวัสดิการของชุมชน	2544	2546	2548	2550
ไม่มีการจัดสวัสดิการของชุมชน	15.5	14.0	12.5	10.2
มีการจัดสวัสดิการของชุมชน	84.5	86.0	87.5	89.8
- ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง	28.7	30.1	31.5	34.7
- ดำเนินการไม่ต่อเนื่อง	55.8	55.9	56.0	55.1

ที่มา : กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย , หมู่บ้านชนบทไทย (กชช. 2 ค.) ปี 2544 - 2550

สาธารณะของหมู่บ้าน ทั้งการใช้แรงงาน เงิน หรือสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ เช่น การสร้าง ซ่อมแซมถนน ลอกคลอง กำจัดขยะ ปลูกป่า รักษาแหล่งน้ำ อนุรักษ์สัตว์ป่า เป็นต้น ภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นภาคที่มีการเข้าร่วม

กิจกรรมสาธารณะของหมู่บ้านมากที่สุด การเข้าร่วมกิจกรรมสาธารณะต่างๆ ของคนในชุมชนเหล่านี้ สะท้อนให้เห็นว่าทุนทางสังคมและวัฒนธรรม รวมทั้งวิถีชีวิตที่มีการพึ่งพาซึ่งกันและกันยังมีอยู่มาก

ตารางที่ 5 ครั้วเรือนที่เข้าร่วมกิจกรรมสาธารณะของหมู่บ้าน จำแนกชายภาค

หน่วย : ร้อยละ

ภาค	2545	2546	2547	2548	2549	2550	2551
เหนือ	86.7	92.7	94.2	96.2	96.1	99.0	96.3
ตะวันออกเฉียงเหนือ	94.6	96.3	96.9	99.1	98.5	98.7	97.0
กลาง	86.1	89.8	90.0	93.1	92.4	99.1	94.4
ใต้	88.3	91.0	92.0	94.0	93.9	99.1	95.2
ครั้วเรือนเข้าร่วมกิจกรรมสาธารณะ	90.1	93.3	94.1	96.4	96.0	95.3	96.0
ครั้วเรือนที่เป็นสมาชิกกลุ่มในชุมชน	87.2	91.2	91.9	94.2	93.3	94.9	95.7

ที่มา : กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย , รายงานคุณภาพชีวิตของคนไทย (จปฐ.) ปี 2544-2551

การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนมีความหลากหลาย เกิดการรวมกลุ่มเป็นเครือข่ายและเข้มแข็ง

การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนให้มีความเข้มแข็ง ทั้งด้านการจัดตั้งองค์กรชุมชนและขยายเป็นเครือข่าย นับว่ามีความก้าวหน้ามากในเชิงปริมาณ สามารถสรุปได้ดังนี้

1. การจัดตั้งองค์กรชุมชนเพื่อเข้าร่วมกระบวนการพัฒนามีรูปแบบหลากหลาย สมาชิกมากกว่า 16 ล้านคน และเงินออม 16,000 ล้านบาท ภาครัฐได้ส่งเสริมการพัฒนาความรู้และทักษะด้านธุรกิจแก่กลุ่มเศรษฐกิจชุมชนภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้แก่กลุ่มเศรษฐกิจ

ชุมชนให้มีศักยภาพ สามารถพัฒนาและยกระดับกลุ่มให้เข้มแข็ง สนับสนุนการรวมกลุ่มและสร้างเครือข่ายเกษตรตามแนวทฤษฎีใหม่ เพื่อสร้างความเข้มแข็งในการผลิต การแปรรูปและการตลาด การส่งเสริมให้ประชาชนรวมกลุ่มเพื่อช่วยเหลือกันเองและเชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง ทำให้ประชาชนร่วมกันจัดตั้งองค์กรชุมชนในระดับท้องถิ่นเพิ่มขึ้นถึง 64,952 ชุมชน (องค์กร) หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 33.2 ในปี 2551 เมื่อเทียบกับปี 2550 และมีสมาชิก 16.7 ล้านคน หรือเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 83.1

ตารางที่ 6 ประเภทขององค์กร สมาชิกและเงินออมขององค์กรชุมชนที่เข้าร่วมกระบวนการพัฒนา ปี 2548-2551

ประเภทองค์กร	องค์กร (แห่ง)				สมาชิก (ล้านคน)				เงินออม (ล้านบาท)			
	2548	2549	2550	2551	2548	2549	2550	2551	2548	2549	2550	2551
§ ธุรกิจชุมชน	13,877	15,009	16,276	22,396	1.0	1.2	1.3	2.5	677.5	780.9	881.5	835.6
§ วัฒนธรรม/ภูมิปัญญาท้องถิ่น	1,481	1,577	1,671	1,583	0.1	0.7	0.1	0.2	46.6	163.1	163.1	173.6
§สวัสดิการชุมชน	2,890	3,157	3,843	11,488	0.5	0.6	1.0	1.9	118.0	130.9	141.1	754.3
§ สิ่งแวดล้อม/ทรัพยากร	2,386	2,471	2,627	4,066	0.1	0.2	0.2	0.5	53.8	51.9	52.9	167.4
§ องค์กรการเงิน	20,929	22,827	23,661	22,789	2.8	3.5	6.5	11.2	6,516.0	11,212.8	11,911.5	13,640.5
§ อื่นๆ (ประชาสังคม สื่อชุมชน และอื่นๆ)	636	634	686	2,630	0.1	0.1	0.2	0.4	15.6	15.7	23.3	227.4
รวม	42,199	45,675	48,774	64,952	4.6	5.6	9.1	16.7	7,427.4	12,355.3	13,126.4	15,798.9

ที่มา : ศูนย์ข้อมูลสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน)

องค์กรชุมชนเป็นกลุ่มองค์กรการเงินรวม 22,789 องค์กร คิดเป็นร้อยละ 35.1 ขององค์กรทั้งหมด รองลงไปเป็นกลุ่มธุรกิจชุมชน/อาชีพ ร้อยละ 34.5 ของทั้งหมด และมีเงินออมในปี 2551 รวม 15,799 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจาก 13,126 ล้านบาท ในปี 2550 หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 20.4

2. การรวมกลุ่มเป็นวิสาหกิจชุมชน⁵ และเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน⁶ เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ภาครัฐได้ส่งเสริมการพัฒนาทักษะในการประกอบอาชีพของวิสาหกิจชุมชนและเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน ถ่ายทอดความรู้ให้แก่เกษตรกรรวมกลุ่มและจัดทำแผนวิสาหกิจชุมชน จำนวน 410 แห่ง สมาชิก 10,428 ราย พัฒนาระบบการเรียนรู้สมาชิกวิสาหกิจชุมชนต้นแบบ 6,160 ราย พัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนให้เป็นที่ยอมรับของผู้บริโภคในระดับต่างๆ และเชื่อมโยงผลิตภัณฑ์ชุมชนเข้าสู่ห่วงโซ่อุปทานในภาคเศรษฐกิจระบบตลาด โดยมีโครงการที่เสนอให้บรรจุไว้ภายใต้แผนปฏิบัติการส่งเสริมผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่นแล้วจำนวน

35 โครงการ เพื่อส่งเสริมและพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนท้องถิ่นใน 5 กลุ่มผลิตภัณฑ์ คือ กลุ่มอาหาร กลุ่มเครื่องดื่ม กลุ่มเสื้อผ้าและเครื่องแต่งกาย และกลุ่มสมุนไพรที่ไม่ใช่อาหารและยา สามารถเพิ่มประสิทธิภาพผู้ประกอบการ และมีการจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องนับตั้งแต่มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน เมื่อ พ.ศ. 2548 เป็นต้นมา

⁵ วิสาหกิจชุมชน คือ การดำเนินการร่วมกันของชุมชนอย่างเป็นทางการ เพื่อจัดการทุนของชุมชน ทั้งเงิน ทรัพยากร ผลผลิต ความรู้ ภูมิปัญญา ทุนทางวัฒนธรรม การดำเนินงานด้านการผลิต เช่น การผลิตพืช การผลิตปศุสัตว์ ผลิตภัณฑ์อาหาร ทอผ้า หรือการให้บริการต่างๆ เช่น ออมทรัพย์ชุมชน ร้านค้าชุมชน เป็นต้น ทั้งนี้ มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน เมื่อ พ.ศ. 2548

⁶ เครือข่ายวิสาหกิจชุมชน หมายถึง คณะบุคคลที่รวมตัวกันโดยมีวัตถุประสงค์ในการทำกิจกรรมอย่างหนึ่งอย่างใด เพื่อประโยชน์ในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเครือข่าย

ตารางที่ 7 จำนวนและสมาชิกวิสาหกิจชุมชนและเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนปี 2548-2551

ภาค	จำนวนวิสาหกิจชุมชน/เครือข่าย (แห่ง)				จำนวนสมาชิก (ราย)			
	2548	2549	2550	2551	2548	2549	2550	2551
วิสาหกิจชุมชน	10,073	17,621	11,272	19,314	177,942	256,531	158,569	286,573
เครือข่ายวิสาหกิจชุมชน	8	57	79	77	207	1,146	55	524
รวม	10,081	17,678	11,351	19,391	178,149	257,677	158,624	287,097

ที่มา : กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

การรวมกลุ่มของชุมชนในอีกรูปแบบหนึ่งคือการรวมกลุ่มในรูปแบบสหกรณ์และเกษตรกรปรากฏว่ามีเสถียรภาพทางการเงินมากขึ้น เนื่องจากภาครัฐให้คำปรึกษาแนะนำการจัดทำบัญชีและงบการเงินแก่วิสาหกิจชุมชนถ่ายทอดเทคโนโลยีการจัดการธุรกิจของชุมชน ส่งเสริมการจัดทำและดำเนินการตามแผนวิสาหกิจชุมชน ประกอบกับ

ราคาผลผลิตหลักที่เกษตรกรขายได้มีราคาสูง โดยเฉพาะพืชไร่ ทำให้สมาชิกสามารถชำระเงินกู้แก่สหกรณ์/กลุ่มเกษตรกรได้มากขึ้น ส่งผลให้เสถียรภาพทางการเงินของกลุ่มสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรดีขึ้น เสถียรภาพทางการเงินโดยรวมอยู่ในระดับมั่นคงดีมาก³ และระดับมั่นคงดี⁴ จากร้อยละ 25.7 ในปี 2549 เป็นร้อยละ 36.6 ในปี 2551

ตารางที่ 8 กลุ่มสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรที่มีเสถียรภาพทางการเงินระดับมั่นคงดีมากและมั่นคงดี

หน่วย : ร้อยละ

ประเภท	2544	2545	2546	2547	2548	2549	2550	2551
รวมทั้งหมด	36.8	29.1	35.2	28.5	24.91	25.7	37.5	36.6
กลุ่มสหกรณ์	35.3	35.3	35.0	28.9	35.7	32.0	57.5	51.0
กลุ่มเกษตรกร	38.8	20.5	35.5	28.1	11.0	13.7	32.1	32.3

ที่มา : กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

การส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมสำเร็จเป็นรูปธรรม

หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนได้ส่งเสริมให้ชุมชนท้องถิ่นจัดการทรัพยากรธรรมชาติและเกษตรกรรมยั่งยืน โดยจัดทำแผนจัดการทรัพยากรธรรมชาติผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ 99 ตำบล ครอบคลุมผู้ได้รับประโยชน์ 444 ตำบล 226 อำเภอ 58 จังหวัด เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ขององค์กรชุมชนใน

พื้นที่ จัดตั้งศูนย์เรียนรู้การอนุรักษ์ เพื่อการขยายผลเป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชนในการจัดการทรัพยากร มีแบบจำลองห้องเรียนชุมชนธรรมชาติ นิทรรศการ พิพิธภัณฑ์ชีวิตธรรมชาติ มีหมอดินอาสา ยุวมอดิน และอาสาสมัครฝนหลวง

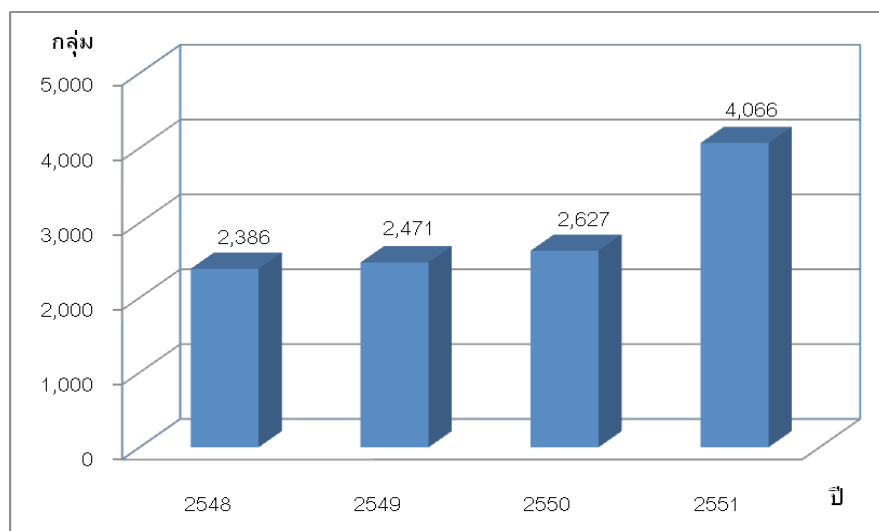
³ กลุ่มที่มีเสถียรภาพทางการเงินในระบบมั่นคงดีมาก หมายถึง สามารถรองรับผลกระทบจากความผันผวนของภาวะธุรกิจได้ดี

⁴ กลุ่มที่มีเสถียรภาพทางการเงินในระบบมั่นคงดี หมายถึง สามารถรองรับผลกระทบจากความผันผวนทางธุรกิจได้ แต่ไม่เต็มที่ทุกด้าน ต้องระมัดระวังความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นในบางด้าน

จำนวนองค์กรประชาชนที่มีบทบาทเกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีจำนวน 4,066 กลุ่ม หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 54.8 เมื่อเทียบกับปี 2550 มีสมาชิกเพิ่มขึ้นเป็น 520,000 คน และมีเงินออม 167.4 ล้านบาท ซึ่งเป็นสัญญาณของการพัฒนาที่ดีและเป็นฐานสำหรับการเพิ่มความเข้มแข็งของกระบวนการอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมต่อไป ทั้งนี้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานภาครัฐ เอกชน องค์กร

พัฒนาเอกชนและประชาชนได้ร่วมกันจัดทำโครงการส่งเสริมพหุภาคีในการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนภายใต้แผนปฏิบัติการที่ 21 ระดับท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถของพหุภาคีในการดูแลอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นของตนเองได้อย่างยั่งยืน ในปี 2551 มีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสมัครเข้าร่วมโครงการ 49 พื้นที่ครอบคลุมทั้ง 4 ภาค

แผนภูมิที่ 1 จำนวนองค์กรประชาชนที่มีบทบาทเกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ปี 2549 – 2551

ที่มา : กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

คนในชุมชนสามารถเข้าถึงแหล่งทุนได้อย่างต่อเนื่อง

ภาครัฐได้ให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหาความยากจนอย่างชัดเจนและเป็นรูปธรรมมากขึ้น โดยการสร้างโอกาสให้คนจนและผู้มีรายได้น้อยเข้าถึงแหล่งทุนในระบบ เพื่อสร้างความมั่นคงในด้านอาชีพและรายได้ ผ่านโครงการกองทุนหมู่บ้าน สามารถจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านได้ 78,013 กองทุนจดทะเบียนเป็นนิติบุคคล 69,933 กองทุน และจัดตั้งเป็นสถาบันการเงินชุมชนได้

733 กองทุน นอกจากนี้ ยังได้จัดสรรงบประมาณไปสู่หมู่บ้าน/ชุมชนโดยตรงในรูปของโครงการพัฒนาหมู่บ้าน/ชุมชนตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (พพพ.) และโครงการอยู่ดีมีสุข ส่งผลให้คุณภาพชีวิตของคนในชนบทดีขึ้น เนื่องจากมีอาชีพ มีรายได้เพื่อจุนเจือครอบครัว และมีเงินออมเพื่อความมั่นคงในอนาคต

สรุปและข้อเสนอแนะ

การพัฒนาตามยุทธศาสตร์การสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและสังคมให้เป็นรากฐานที่มั่นคงของประเทศ มีความก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง มุ่งพัฒนาแผนชุมชนให้มีคุณภาพ สร้างค่านิยมที่ดีแก่ชุมชน สนับสนุนภาคีพัฒนาทุกภาคส่วนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการกระบวนการชุมชนเข้มแข็ง พัฒนารากฐานชุมชนให้เข้มแข็งทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม โดยการสร้างกระบวนการเรียนรู้ในชุมชน สร้างผู้นำชุมชน ปลูกฝังจิตอาสาพัฒนา ยึดหลัก บ-ว-ร รวมทั้งพัฒนาศักยภาพในการผลิต การตลาด และสนับสนุนชุมชนเข้ามามีบทบาทในการดูแล อนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นตนเองอย่างจริงจัง โดยมีข้อเสนอแนะแนวทางการดำเนินงานในระยะต่อไป ดังนี้

1. สนับสนุนการบริหารจัดการกระบวนการชุมชนให้เข้มแข็ง โดยสนับสนุนให้มีกระบวนการจัดทำแผนชุมชนให้มีคุณภาพอย่างต่อเนื่อง เชื่อมโยงแผนงาน/โครงการร่วมกันกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาครัฐที่นำไปสู่การปฏิบัติให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรมได้ เพิ่มบทบาทของชุมชนและคนในชุมชนให้มีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการชุมชน การจัดการความรู้ในชุมชน โดยชุมชนเองมากขึ้น เพิ่มบทบาทสถาบันการศึกษาให้มีการศึกษาวิจัย รวบรวมความรู้ของชุมชนอย่างเป็นระบบ และมีกระบวนการพัฒนาต่อยอดให้เกิดประโยชน์สู่การพึ่งตนเองและการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน รวมทั้ง ส่งเสริมสถาบันศาสนาร่วมกับสถาบันการศึกษาในชุมชน สื่อต่างๆ และสถาบันครอบครัว ในการให้ความรู้ สร้างค่านิยม จิตสำนึกและการสืบสานจารีตประเพณี และการเป็นศูนย์รวมใจ เชื่อมโยงสายใยของคนในชุมชนให้มาร่วมกันพัฒนาครอบครัวและชุมชนอย่างต่อเนื่อง

2. สร้างความมั่นคงของเศรษฐกิจฐานรากให้เข้มแข็ง โดยการสนับสนุนการทำงานร่วมกันอย่างบูรณาการของภาคีการพัฒนาทั้งภาครัฐ เอกชน สถาบันวิชาการ ในการพัฒนากลุ่มอาชีพ ทักษะ ความรู้ด้านการตลาด ผลิตภัณฑ์ชุมชนอย่างต่อเนื่องถึงศักยภาพ และความพร้อมของฐานทรัพยากรในท้องถิ่น เพิ่มบทบาทภาคเอกชนในการสนับสนุนวิสาหกิจชุมชน ร่วมกับชุมชนในการสร้างผลิตภัณฑ์ของชุมชนจากความหลากหลายของทรัพยากรธรรมชาติ ภูมิปัญญาและศักยภาพของชุมชน

3. เสริมสร้างศักยภาพชุมชนในการอยู่ร่วมกันกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสันติและเกื้อกูลกัน โดยส่งเสริมให้ชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามามีบทบาทในการอนุรักษ์ฟื้นฟู และบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนท้องถิ่น มีภาครัฐและภาคีการพัฒนาอื่นๆ หนุนเสริมศักยภาพชุมชน อำนวยความสะดวกให้ประชาชนสามารถดำเนินการได้ด้วยตัวเอง รวมทั้งสนับสนุนให้มีเครือข่ายในการสร้างกระบวนการเรียนรู้ การสร้างจิตสำนึก และมีความตระหนักถึงคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีต่อวิถีชีวิตของชุมชนอย่างต่อเนื่อง ☆☆☆☆☆☆☆

เอกสารอ้างอิง

กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย, **หมู่บ้านชนบทไทย (กชช.2ค)** ปี 2544, 2546, 2548 และ 2550,

_____, **รายงานคุณภาพชีวิตของคนไทย (จปฐ.)** ปี 2544-2551

กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, **จำนวนและร้อยละของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร จำแนกตามเสถียรภาพทางการเงิน** ปี 2545-2550 (เอกสารอัดสำเนา)

กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, **จำนวน และสมาชิกวิสาหกิจชุมชนปี 2548 และ 2551 :**
(online) <http://smce.doae.go.th>

กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม , **สรุปผลการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์การสร้างเสริมความเข้มแข็งของชุมชนและสังคมให้เป็นรากฐานที่มั่นคงของประเทศของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10** ปีงบประมาณ 2550-2551 (เอกสารอัดสำเนา).2552

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, **สรุปผลการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์การสร้างเสริมความเข้มแข็งของชุมชนและสังคมให้เป็นรากฐานที่มั่นคงของประเทศของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10** ปีงบประมาณ 2550-2551 (เอกสารอัดสำเนา).2552

กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร, **สรุปผลการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์การสร้างเสริมความเข้มแข็งของชุมชนและสังคมให้เป็นรากฐานที่มั่นคงของประเทศของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10** ปีงบประมาณ 2550-2551 (เอกสารอัดสำเนา).2552

กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, **สรุปผลการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์การสร้างเสริมความเข้มแข็งของชุมชนและสังคมให้เป็นรากฐานที่มั่นคงของประเทศของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10** ปีงบประมาณ 2550-2551 (เอกสารอัดสำเนา).2552

กระทรวงวัฒนธรรม , **สรุปผลการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์การสร้างเสริมความเข้มแข็งของชุมชนและสังคมให้เป็นรากฐานที่มั่นคงของประเทศของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10** ปีงบประมาณ 2550-2551 (เอกสารอัดสำเนา).2552

กระทรวงมหาดไทย , **สรุปผลการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์การสร้างเสริมความเข้มแข็งของชุมชนและสังคมให้เป็นรากฐานที่มั่นคงของประเทศของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10** ปีงบประมาณ 2550-2551 (เอกสารอัดสำเนา).2552

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ , **รายงานประจำปี 2550 - 2551**

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน), **จำนวนองค์กร สมาชิก และเงินออมขององค์กรชุมชน ปี 2548-2551** (เอกสารอัดสำเนา).

สรุปผลการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์การสร้างเสริมความเข้มแข็งของชุมชนและสังคมให้เป็นรากฐานที่มั่นคงของประเทศของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 ปีงบประมาณ 2550-2551 (เอกสารอัดสำเนา).2552

การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจ ให้สมดุลและยั่งยืน*

ประสพศรี รักความสุข**

บทนำ

การพัฒนาเศรษฐกิจของไทยในระยะที่ผ่านมา ได้ยกระดับฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศให้ดีขึ้น เศรษฐกิจไทยมีการสะสมทุนและเติบโตอย่างต่อเนื่อง ฐานเศรษฐกิจมีความหลากหลาย รายได้เฉลี่ยต่อหัวของคนไทยโดยรวมเพิ่มขึ้นเป็นลำดับ ส่งผลให้คนไทยมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น อย่างไรก็ตาม การพัฒนาดังกล่าวเป็นการเติบโตทางเศรษฐกิจในเชิงปริมาณแต่ประสิทธิภาพการผลิตรวม ผลผลิตภาพทุนและผลผลิตภาพแรงงานอยู่ในระดับต่ำ โครงสร้างเศรษฐกิจไทยยังขึ้นอยู่กับภาคการค้าระหว่างประเทศมากกว่าในประเทศ และพึ่งภาคอุตสาหกรรมโดยเฉพาะเพื่อการส่งออก ที่ต้องพึ่งพิงปัจจัยการผลิตจากต่างประเทศและตลาดต่างประเทศในการจำหน่ายผลิตภัณฑ์เป็นสำคัญ ขณะที่การพัฒนาสาขาการผลิตอื่นยังมีความก้าวหน้าช้าและไม่แข็งแกร่ง เกิดความไม่สมดุลและเปราะบางต่อผลกระทบจากภายนอก ทั้งยังส่งผลให้เกิดความเหลื่อมล้ำระหว่างการพัฒนาสาขา และการกระจายรายได้ที่ไม่เป็นธรรม จึงเป็นเงื่อนไขที่ต้องปรับโครงสร้างการพัฒนาประเทศสู่สมดุล และปรับตัวให้ทันโลกและสามารถพึ่งตนเองมากขึ้น

การพัฒนาเศรษฐกิจในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ที่มีการเปลี่ยนแปลงรวดเร็ว และทวีความรุนแรง จึงได้กำหนด**ยุทธศาสตร์การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจให้สมดุลและยั่งยืน** ที่ให้ความสำคัญกับการสร้างความแข็งแกร่งในโครงสร้างและระบบต่างๆ ภายในประเทศให้สามารถแข่งขันได้ในกระแสโลกาภิวัตน์ และสร้างฐานความรู้ให้เป็นภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ได้อย่างรู้เท่าทัน ควบคู่ไปกับการกระจายการพัฒนาที่เป็นธรรม และเสริมสร้างความเท่าเทียมกันของกลุ่มคนในสังคม

ผลการพัฒนา

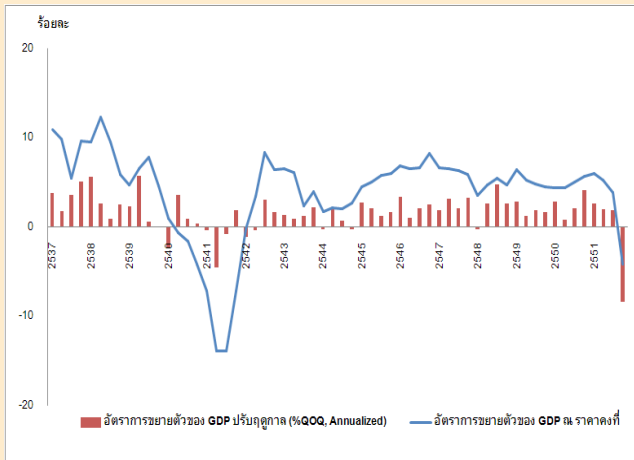
ตั้งแต่ปี 2550 เป็นต้นมา รัฐบาลได้ขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจของประเทศไปสู่

การปฏิบัติ โดยให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างเศรษฐกิจส่วนรวมให้มีเสถียรภาพและมั่นคง วางรากฐานของระบบเศรษฐกิจให้เข้มแข็ง และพัฒนาให้ประชาชนในระดับฐานรากมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ผลการพัฒนาโดยรวมของเศรษฐกิจไทยในช่วง 2 ปีแรกของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 แม้จะขยายตัวในอัตราที่ชะลอลง ในปี 2551 ขยายตัวได้เพียงร้อยละ 2.6 ลดลงจากร้อยละ 4.9 ในปี 2550 ซึ่งเป็นปีแรกของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 เนื่องจากผลกระทบจากเศรษฐกิจโลกที่เข้าสู่ภาวะหดตัวตั้งแต่ปลายปี 2551 ส่งผลให้การส่งออกสุทธิซึ่งเป็นแรงสนับสนุนหลักของการขยายตัวทางเศรษฐกิจชะลอตัวลง สะท้อนถึงโครงสร้างภาคเศรษฐกิจไทยที่มีความเปราะบาง เนื่องจากต้องพึ่งพิงเศรษฐกิจภายนอกประเทศในสัดส่วนสูง ขณะที่ปัญหาการเมืองภายใน

* เรียบเรียงจาก รายงานการติดตามประเมินผล 2 ปีแรกของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 เรื่องยุทธศาสตร์การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจให้สมดุลและยั่งยืนในระยะ 2 ปีแรกของแผนฯ 10 สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ., กรกฎาคม 2552

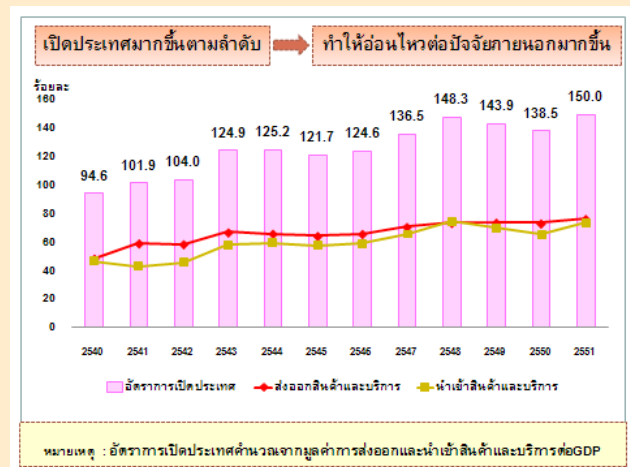
** นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการพิเศษ สำนักประเมินผลและเผยแพร่การพัฒนา สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

แผนภูมิที่ 1 ทิศทางการขยายตัวของเศรษฐกิจไทย

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

แผนภูมิที่ 2 ระดับการเปิดประเทศของเศรษฐกิจไทย

ประเทศได้ส่งผลให้ความเชื่อมั่นของประชาชนและภาคธุรกิจเอกชนลดลง เกิดภาวะการชะลอตัวของอุปสงค์ในประเทศ ส่งผลกระทบต่อเนื่องถึงการใช้จ่ายและการลงทุน แต่ในด้านเสถียรภาพทางเศรษฐกิจยังอยู่ในเกณฑ์ดีทั้งเสถียรภาพภายในประเทศและต่างประเทศ

ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อเศรษฐกิจและเสถียรภาพในระยะ 2 ปีแรกของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 มีดังนี้

1. การส่งออกมีการเติบโตดีในปีแรกและชะลอตัวลงในปีที่ 2 ของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 ในปี 2550 การส่งออกยังคงขยายตัวต่อเนื่องจากปี 2549 ทั้งการส่งออกสินค้าเกษตรและอุตสาหกรรม มูลค่าการส่งออกทั้งปี 2550 เพิ่มขึ้นร้อยละ 17.3 การส่งออกของไทยชะลอตัวลงในปี 2551 โดยเพิ่มขึ้นร้อยละ 16.8 เนื่องจากปริมาณการส่งออก ชะลอตัวลงตามการถดถอยของเศรษฐกิจโลก โดยเฉพาะการส่งออกไปยังตลาดหลักของไทย ได้แก่ สหรัฐอเมริกา อังกฤษ ญี่ปุ่น กลุ่มประเทศยูโรโซน สิงคโปร์ เกาหลีใต้ และไต้หวัน เป็นต้น สำหรับการนำเข้าในปี 2551 เพิ่มขึ้นร้อยละ 26.4 โดยการนำเข้าเพิ่มขึ้นทุกกลุ่มสินค้า โดยเฉพาะการนำเข้าเชื้อเพลิงและผลิตภัณฑ์น้ำมันที่มีมูลค่าการนำเข้าเพิ่มขึ้นสูงสุดที่ร้อยละ 44.2
2. การลงทุนรวมขยายตัวเล็กน้อยในอัตราร้อยละ 1.3 และ 1.1 ในปี 2550 และ 2551 ตามลำดับจากที่ขยายตัวร้อยละ 3.9 ในปี 2549 เนื่องจากการใช้จ่ายและการลงทุนของภาคเอกชนชะลอตัวต่อเนื่อง ขณะที่การดำเนินโครงการของภาครัฐล่าช้า
3. การบริโภครวมชะลอตัวต่อเนื่องจากปี 2549 โดยขยายตัวในอัตราร้อยละ 2.7 และ 2.2 ในปี 2550 และ 2551 ตามลำดับ จากที่ขยายตัวร้อยละ 2.9 ในปี 2549 เนื่องจากความเชื่อมั่นของภาคประชาชน ภาคธุรกิจและอุตสาหกรรมลดลงและอยู่ในระดับต่ำ ขณะที่การใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคของภาครัฐได้ชะลอตัวลงมากในปี 2551 เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลหลายครั้งทำให้การเบิกจ่ายงบประมาณมีความล่าช้าและต่ำกว่าเป้าหมาย
4. เสถียรภาพเศรษฐกิจโดยรวมยังมั่นคง จากเงินสำรองระหว่างประเทศที่อยู่ในระดับสูงถึง 87.5 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ ในปี 2550 และเพิ่มขึ้นเป็น 110.25 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ ในปี 2551 ซึ่งสูงกว่าหนี้ต่างประเทศระยะสั้นกว่า 4 เท่าตัว และเท่ากับการนำเข้าประมาณ 7.6 เดือน ขณะที่ดุลการชำระเงินยังเกินดุล 24.7 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ ส่งผลให้เสถียรภาพด้านต่างประเทศมีความเข้มแข็ง สำหรับเสถียรภาพในประเทศยังอยู่ในเกณฑ์ดี แรงกดดันจากเงินเฟ้อที่เพิ่มขึ้นสูงในช่วงปลายปี 2550 ต่อเนื่องถึงครึ่งแรกของปี 2551 ผ่อนคลายลง ส่วนการจ้างงานยังคงขยายตัวรองรับแรงงานที่เพิ่มขึ้น ทำให้อัตราการว่างงานอยู่ในระดับต่ำที่ร้อยละ 1.4 ในปี 2550 และ 2551 แต่ในช่วงไตรมาสสุดท้ายของปี 2551 ผลกระทบจากวิกฤตการเงินโลกและบรรยากาศทางการเมืองในประเทศที่ไม่เอื้อต่อการลงทุน ทำให้โอกาสในการหางานทำยากขึ้น และมีแนวโน้มที่อัตราการว่างงานจะเพิ่มสูงขึ้น

ในภาพรวมของการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจฯ ในระยะ 2 ปีแรกของแผนฯ 10 สามารถจำแนกความก้าวหน้าผลการดำเนินงานตามการบรรลุเป้าหมายของแผนฯ ได้ดังนี้

ยุทธศาสตร์การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจให้สมดุลและยั่งยืน ให้ความสำคัญกับ

1. การปรับโครงสร้างการผลิตเพื่อเพิ่มผลิตภาพและคุณค่าของสินค้าและบริการบนฐานความรู้และความเป็นไทย โดยใช้กระบวนการพัฒนาคลัสเตอร์และห่วงโซ่อุปทานรวมทั้งเครือข่ายชุมชนบนรากฐานของความรู้สมัยใหม่ ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมไทย และความหลากหลายทางชีวภาพ เพื่อสร้างสินค้าที่มีคุณภาพและมูลค่าสูง มีตราสินค้าเป็นที่ยอมรับของตลาด รวมทั้งสร้างบรรยากาศการลงทุนที่ดี เพื่อดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศ และส่งเสริมการลงทุนไทยในต่างประเทศ ตลอดจนการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบโลจิสติกส์ การปฏิรูปองค์กร การปรับปรุงกฎระเบียบ และพัฒนาระบบมาตรฐานในด้านต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนการปรับโครงสร้างการผลิต
2. การสร้างภูมิคุ้มกันของระบบเศรษฐกิจ โดยการบริหารเศรษฐกิจส่วนรวมอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจให้มั่นคงและสนับสนุนการปรับโครงสร้างการผลิตโดยการระดมทุนไปสู่ภาคการผลิตที่มีประสิทธิภาพ การส่งเสริมการออมอย่างเป็นระบบเพื่อเป็นแหล่งระดมทุนและเป็นหลักประกันในชีวิตของประชาชน และการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้จ่ายเงินและการพัฒนาแหล่งพลังงานทางเลือก เพื่อลดการพึ่งพิงการนำเข้าพลังงานและประหยัดเงินตราต่างประเทศ
3. การสนับสนุนให้เกิดการแข่งขันและการกระจายผลประโยชน์จากการพัฒนาอย่างเป็นธรรม โดยส่งเสริมการแข่งขันการประกอบธุรกิจในระบบได้อย่างเสรี การกระจายการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานไปสู่ภูมิภาคอย่างสมดุล เพิ่มประสิทธิภาพและความครอบคลุมของการให้บริการของระบบการเงินฐานรากให้สามารถสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพชุมชนและเศรษฐกิจฐานราก พัฒนาระบบการกระจายรายได้ที่มีฐานะเป็นนิติบุคคล และใช้สถาบันการเงินเฉพาะกิจเป็นกลไกในการระดมทุน รวมทั้งดำเนินนโยบายการคลังเพื่อส่งเสริมการกระจายรายได้ด้วยการกระจายอำนาจการจัดเก็บภาษี การจัดทำงานงบประมาณ การเบิกจ่าย และการก่อหนี้ภายใต้กรอบการรักษาวินัยทางการคลัง

1. การปรับโครงสร้างการผลิตเพื่อเพิ่มผลิตภาพและคุณค่าของสินค้าและบริการมีความก้าวหน้าน้อย หลายเรื่องยังไม่เห็นการเปลี่ยนแปลงในทิศทางที่จะบรรลุเป้าหมายได้ชัดเจน

1.1 การพัฒนาผลิตภาพการผลิตรวมยังห่างเป้าหมายอยู่มาก ผลิตภาพการผลิตรวมที่เคยขยายตัวร้อยละ 2.1 ในปี 2550 กลับมีอัตราการขยายตัวลดลงร้อยละ 0.2 ในปี 2551 เทียบกับเป้าหมายของแผนที่ต้องการให้เพิ่มขึ้นร้อยละ 3.0 ต่อปี เนื่องจากภาวะเศรษฐกิจไทยถดถอยตามภาวะเศรษฐกิจโลกที่เกิดจากปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจของสหรัฐอเมริกาส่งผลกระทบต่อประเทศต่าง ๆ ทำให้ผู้ประกอบการชะลอการผลิตสินค้าและบริการ และการพัฒนาเทคโนโลยีการผลิต ขณะที่การลงทุนเพื่อการวิจัยและพัฒนา ยังห่างเป้าหมายอยู่มากเช่นกัน สัดส่วนค่าใช้จ่ายการลงทุนเพื่อการวิจัยและพัฒนาต่อ GDP อยู่ในระดับเพียงร้อยละ 0.2 ในปี 2550 ซึ่งยังห่างจากเป้าหมายที่กำหนดไว้ที่ร้อยละ 0.5 ภายในปี 2554 และต่ำกว่าหลายประเทศในภูมิภาค อาทิ มาเลเซีย สิงคโปร์ ไต้หวัน และญี่ปุ่น บุคลากรด้านวิจัยพัฒนา และนวัตกรรมก็มีน้อยเมื่อเทียบกับประเทศเหล่านั้น ส่งผลให้ผลงานที่จะได้จากการวิจัยและพัฒนา เช่น สิทธิบัตร ผลงานตีพิมพ์ทางวิชาการที่เป็นความรู้ใหม่ ที่จะนำไปใช้สร้างนวัตกรรมให้มีความแตกต่างจึงมีน้อยตามไปด้วย

1.2 การผลักดันการส่งออกสามารถเพิ่มสัดส่วนการส่งออกในตลาดโลก จากร้อยละ 1.09 ในปี 2549 เป็นร้อยละ 1.11 ในปี 2550 – 2551 จากการที่รัฐบาลได้ดำเนินมาตรการเชิงรุกในการบุกเบิกและขยายตลาดต่างประเทศมาอย่างต่อเนื่อง ร่วมกับผู้ประกอบการส่งออกที่มีการปรับตัวในหลายด้าน ทำให้การส่งออกไปยังตลาดญี่ปุ่น ยุโรป และอาเซียนขยายตัวได้ดี และยังสามารถขยายฐานการส่งออกไปยังตลาดอื่นๆ ได้แก่ จีน อินเดีย ยุโรปตะวันออก ออสเตรเลีย และตะวันออกกลาง สามารถชดเชยการส่งออกไปตลาดสหรัฐอเมริกาที่หดตัวลงอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ ผลการจัดลำดับของสถาบันนานาชาติเพื่อการพัฒนาการจัดการระหว่างประเทศ (International Institute for Management Development : IMD) ในปี 2551 ความสามารถในการแข่งขันไทยอยู่อันดับที่ 27 จากทั้งหมด 55 ประเทศ ดีขึ้นจากปี 2550 ถึง 6 อันดับ เนื่องจากปัจจัยการแข่งขันทั้ง 4 ด้าน ปรับตัวดีขึ้นมาก ได้แก่ สมรรถนะเศรษฐกิจโดยรวม ประสิทธิภาพของภาครัฐ ประสิทธิภาพของภาคเอกชน และโครงสร้างพื้นฐาน อย่างไรก็ตาม ประสิทธิภาพโครงสร้างพื้นฐานด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยียังพัฒนาได้ช้า เมื่อพิจารณาจากอันดับที่อยู่ค่อนข้างต่ำจากทั้งหมด 55 ประเทศ ภาครัฐจึงได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาปัจจัยพื้นฐานต่างๆ เพื่อสนับสนุนการเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของประเทศ อาทิ จัดทำแผนแม่บทโครงสร้างพื้นฐาน

ตารางที่ 1 เป้าหมายและผลการดำเนินงานภายใต้ยุทธศาสตร์การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจให้สมดุลและยั่งยืน
ของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10

รายการ	แผนฯ 9					แผนฯ 10		เป้าหมาย
	2545	2546	2547	2548	2549	2550	2551	
- ผลผลิตภาพการผลิตรวม (ร้อยละ)	3.4	5.1	3.7	2.1	2.5	2.1	-0.2	เฉลี่ยไม่ต่ำกว่าร้อยละ 3
- สัดส่วนการส่งออกในตลาดโลก	1.1	1.1	1.1	1.1	1.1	1.11	1.11	เพิ่มขึ้น
- การลงทุนเพื่อวิจัยและพัฒนาต่อ GDP (ร้อยละ)	0.2	0.2	0.2	0.3	0.3	0.2	na	ร้อยละ 0.5 ภายในปี 2554
- ดัชนีทุนด้านโลจิสติกส์ต่อ GDP (ร้อยละ)	18.1	17.7	17.3	18.3	19.1	18.9	na	ร้อยละ 13 ภายในปี 2554
- สัดส่วนอุปสงค์ในประเทศต่อภาคเศรษฐกิจระหว่างประเทศ	73.4	73.2	71.0	71.3	69.1	67.0	64.2	ร้อยละ 75 ภายในปี 2554
- สัดส่วนการผลิตภาคเกษตรและอุตสาหกรรมเกษตร	13.8	14.5	13.1	12.4	12.4	12.1	na	เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 15 ของ GDP ในปี 2554
- อัตราเงินเฟ้อทั่วไปโดยเฉลี่ย (ร้อยละ)	0.7	1.8	2.7	4.5	4.7	2.3	5.5	เฉลี่ยร้อยละ 3.0-3.5 ต่อปี
- อัตราว่างงานต่อกำลังแรงงาน (ร้อยละ)	2.4	2.2	2.1	1.8	1.5	1.4	1.4	ไม่เกินร้อยละ 2
- หนี้สาธารณะต่อ GDP (ร้อยละ)	53.8	48.8	48.1	46.5	40.3	37.5	38.1	ไม่เกินร้อยละ 50
- สัดส่วนการออมต่อ GDP (ร้อยละ)	27.5	28.3	28.5	27.2	29.5	32.3	na	ร้อยละ 35 ภายในปี 2554
- การขาดดุลบัญชีเดินสะพัดต่อ GDP (ร้อยละ)	5.5	3.3	1.7	-4.3	1.0	6.1	-0.1	เฉลี่ยไม่เกินร้อยละ 2 ต่อปี
- ความยืดหยุ่นการใช้พลังงานเฉลี่ย	1.3	0.9	1.4	0.4	0.3	0.5	0.8	ไม่เกิน 1:1
- การใช้พลังงานหมุนเวียนต่อการใช้พลังงานทั้งหมด (ร้อยละ)	0.5	0.5	1.0	1.0	3.0	na	na	เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 8
- การใช้น้ำมันภาคขนส่งต่อการใช้พลังงานทั้งหมด (ร้อยละ)	37.1	37.2	37.2	37.6	37.7	36.4	35.1	เหลือร้อยละ 30
- ผลิตภัณฑ์และบริการของ SME ต่อ GDP (ร้อยละ)	41.3	39.9	40.0	39.6	38.9	38.2	37.9	ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 40
- สัดส่วนรายได้ของกลุ่มรายได้สูงสุด 20 % แรกต่อรายได้กลุ่มต่ำสุด 20 % (เท่า)*	13.2	na	12.1	na	14.0	12.5	na	ไม่เกิน 10 เท่า ภายในปี 2554

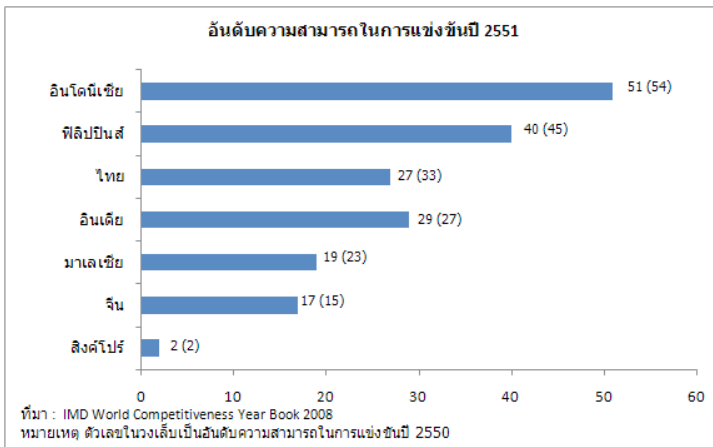
ที่มา : สำนักประเมินผลและเผยแพร่การพัฒนา สศช.

หมายเหตุ ใช้ข้อมูลจากสำนักพัฒนาฐานข้อมูลและตัวชี้วัดภาวะสังคม สศช. ที่คำนวณจากรายได้ต่อประชากรแทนชุดข้อมูลเดิมที่เป็นรายได้ต่อครัวเรือน

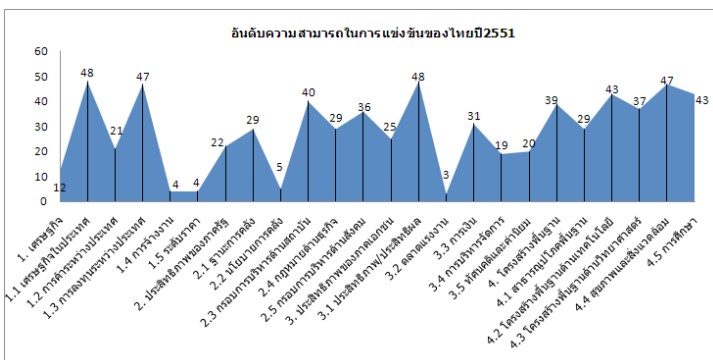
ทางปัญญา เพื่อเพิ่มความสามารถด้านการวิจัยและพัฒนาให้ตอบสนองภาคการผลิตและบริการ จัดทำแผนแม่บทการเพิ่มประสิทธิภาพและผลิตภาพแห่งชาติของภาคอุตสาหกรรม พ.ศ. 2551- 2555 เพื่อยกระดับความสามารถทักษะของแรงงาน การเพิ่มความสามารถด้าน

การบริหารจัดการ การพัฒนาระบบโลจิสติกส์ การสร้างเครือข่ายพันธมิตรธุรกิจ และการพัฒนาห่วงโซ่การผลิตซึ่งต้องเร่งผลักดันการปฏิบัติอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดผลเป็นรูปธรรม

แผนภูมิที่ 3 อันดับความสามารถในการแข่งขันของ ประเทศต่าง ๆ ปี 2551

แผนภูมิที่ 4 อันดับความสามารถในการแข่งขันของไทย ปี 2551

ที่มา : IMD World Competitiveness Year Book 2008

**1.3 การพัฒนาระบบโลจิสติกส์สามารถลด
สัดส่วนต้นทุนโลจิสติกส์ต่อ GDP จากร้อยละ 19.1 ใน
ปี 2549 เหลือร้อยละ 18.9 ในปี 2550 แต่ยังคงห่างจากการ
บรรลุเป้าหมายที่ร้อยละ 13 ในปี 2554** นอกจากนี้ ความ
สามารถในการจัดการด้านโลจิสติกส์ของไทยยังเป็นรองสิงคโปร์
ฮ่องกง และมาเลเซีย¹ จากการศึกษาดัชนีความสามารถ
ด้านโลจิสติกส์² (Logistics Performance Index: LPI) ของ
ธนาคารโลก ในปี 2550 ประเทศไทยได้ถูกจัดให้อยู่ที่อันดับ

¹ บทความการพัฒนาการระบบโลจิสติกส์ 2009 : ก้าวหน้า หรือ ย่ำอยู่กับที่ , สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจ 20 สิงหาคม 2552, (ออนไลน์)
เข้าถึงได้ www.nesdb.co.th

² เป็นดัชนีวัดประสิทธิภาพของระบบโลจิสติกส์ของประเทศต่างๆ ทั่วโลก โดยใช้ปัจจัย 7 ประการมาวัด ได้แก่ พืชการศุลกากร โครงสร้างพื้นฐาน
การขนส่งสินค้าระหว่างประเทศ ขีดความสามารถในการให้บริการโลจิสติกส์ การติดตามสถานะการส่งสินค้า ต้นทุนโลจิสติกส์ภายในประเทศ และการ
ส่งมอบตรงเวลา

31 มีคะแนนเท่ากับ 3.3 จากคะแนนเต็ม 5.0 ขณะที่ประเทศ
สิงคโปร์อยู่อันดับที่ 1 คะแนน 4.2 ฮ่องกง อยู่อันดับที่ 8 มี

คะแนน 4.0 และมาเลเซียอยู่อันดับที่ 29 มีคะแนน 3.5
การที่ต้นทุนโลจิสติกส์ของไทยยังคงสูงเมื่อเทียบกับต่าง
ประเทศ เป็นข้อเสียเปรียบของภาคธุรกิจไทยในการ
แข่งขันกับประเทศอื่นๆ รัฐบาลและภาคเอกชนจึงได้
ร่วมมือจัดทำและขับเคลื่อนแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา
ระบบโลจิสติกส์ของประเทศ พ.ศ. 2550-2554 เพื่อเพิ่ม
ประสิทธิภาพการอำนวยความสะดวกกิจกรรมทางการ
ค้าและลดต้นทุน เพิ่มความปลอดภัยในกระบวนการนำ
ส่งสินค้าและบริการ และสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ
จากอุตสาหกรรมโลจิสติกส์และอุตสาหกรรมต่อเนื่อง

1.4 โครงสร้างเศรษฐกิจยังต้องพึ่ง

เศรษฐกิจระหว่างประเทศสูง สัดส่วนอุปสงค์ในประเทศ

ต่อภาคเศรษฐกิจระหว่างประเทศลดลงจากร้อยละ 69.1
ในปี 2549 เหลือร้อยละ 64.2 ในปี 2551 สวนทางกับ
เป้าหมายของแผนที่ต้องการเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 75
ภายในปี 2554 เนื่องจากการขยายตัวของเศรษฐกิจ
ไทยต้องอาศัยการส่งออกเป็นตัวขับเคลื่อนหลัก และ
ในปี 2550 การขยายตัวของเศรษฐกิจในอัตราร้อยละ
4.9 ก็มาจากภาคเศรษฐกิจระหว่างประเทศถึงร้อยละ 3

ขณะที่อุปสงค์ภายในประเทศมีบทบาทต่อการขยายตัวของ
เศรษฐกิจเพียงร้อยละ 1.9 สาเหตุสำคัญมาจากการบริโภค
และการลงทุนภาคเอกชนที่ชะลอตัวลงตามความเชื่อมั่นของผู้
บริโภคและนักลงทุนได้ปรับตัวลดลงต่อเนื่องตามค่าครองชีพ
ที่สูงขึ้น ประกอบกับความไม่แน่นอนจากสถานการณ์ความ
ไม่สงบต่างๆ และปัจจัยทางการเมืองได้ส่งผลให้การบริโภค
ภาคเอกชนโดยเฉพาะการบริโภคสินค้าคงทนและการลงทุน
ภาคเอกชนหดตัวลงมาก ผลักดันให้อุปสงค์ภายในประเทศ
อยู่ในภาวะอ่อนแอต่อเนื่องมาในปี 2551 ที่เศรษฐกิจไทย
ขยายตัวได้เพียงร้อยละ 2.6 มาจากการขยายตัวของอุปสงค์

ภายในประเทศร้อยละ 1.8 ขณะที่ภาคเศรษฐกิจจะระหว่างประเทศหดตัวร้อยละ 0.2 จากวิกฤติเศรษฐกิจโลกที่รุนแรงและขยายวงกว้าง รัฐบาลจึงได้ดำเนินการหลายมาตรการเพื่อสนับสนุนการฟื้นตัวของการใช้จ่ายและการลงทุน เช่น

เร่งรัดการเบิกจ่ายงบประมาณให้เข้าสู่ระบบเศรษฐกิจโดยเร็ว การเร่งรัดโครงการลงทุนขนาดใหญ่ และการสร้างความเชื่อมั่นให้แก่นักลงทุน และนักท่องเที่ยวต่างประเทศ เป็นต้น

ตารางที่ 2 การขยายตัวของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ ณ ราคาคงที่ (ปีฐาน 2531)

หน่วย : ร้อยละ

อัตราการขยายตัว	2545	2546	2547	2548	2549	2550	2551
	5.4	7.3	6.2	4.5	5.1	4.9	2.6
แหล่งที่มาของการขยายตัว							
อุปสงค์ภายในประเทศ(การใช้จ่าย)	4.8	6.3	6.8	5.9	2.8	1.9	1.8
• การบริโภคภาคเอกชน	3.4	3.6	3.4	2.3	1.7	0.9	1.3
• การบริโภคภาครัฐบาล	0.0	0.2	0.5	1.1	0.2	0.8	0.0
• การลงทุนสินทรัพย์ถาวร	1.4	2.5	2.9	2.4	0.9	0.3	0.3
อุปสงค์ภายนอก (การส่งออกสุทธิ)	0.9	0.3	-0.8	-2.1	4.1	3.0	-0.2
• การส่งออกสินค้าและบริการ	7.6	4.6	6.4	2.9	5.6	4.9	3.9
• การนำเข้าสินค้าและบริการ	6.7	4.2	7.2	5.0	1.5	1.9	4.0
• ส่วนเปลี่ยนแปลงสินค้าคงเหลือ	0.2	0.6	0.1	0.4	-1.7	-0.2	1.3

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

1.5 การเพิ่มบทบาทภาคเกษตรในโครงสร้างเศรษฐกิจไทยยังทำได้ช้าเมื่อเทียบกับภาคอุตสาหกรรมและบริการ ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 ได้กำหนดเป้าหมายให้สัดส่วนการผลิตภาคเกษตรกรรมและอุตสาหกรรมเกษตรเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 15 ของ GDP ในปี 2554 ซึ่งผลการพัฒนายังไม่บรรลุเป้าหมาย ในปี 2550 การผลิตภาคเกษตรกรรมและอุตสาหกรรมเกษตรมีสัดส่วนเพียงร้อยละ 12.1 ของ GDP ลดลงจากเมื่อสิ้นแผนฯ 9 ในปี 2549 ที่มีสัดส่วนร้อยละ 12.4 เนื่องจากการผลิตภาคเกษตรกรรมในโครงสร้างการผลิตมีสัดส่วนลดลงขณะที่การผลิตอุตสาหกรรมเกษตรไม่เปลี่ยนแปลง ภาพรวมโครงสร้างเศรษฐกิจไทยชี้ให้เห็นว่าภาคอุตสาหกรรมและบริการยังมีบทบาทนำและขยายตัวอย่างต่อเนื่องอยู่ในระดับร้อยละ 40 ของ GDP ภาคบริการร้อยละ 50 ขณะที่ภาคเกษตรมีสัดส่วนร้อยละ 9

แม้ว่า ในระยะที่ผ่านมภาคเกษตรจะสามารถเพิ่มผลผลิตได้ดีในภาพรวม แต่ภาคเกษตรยังมีผลิตภาพการผลิตต่ำ และปัญหาพื้นฐานอยู่มาก อาทิ ความเสื่อมโทรมของปัจจัยพื้นฐานทั้งดินและน้ำ การพัฒนาและใช้เทคโนโลยี

การบริหารจัดการผลผลิตที่ไม่สอดคล้องกับการตลาดและมาตรฐานการค้าระหว่างประเทศ ความเชื่อมโยงระหว่างภาคเกษตรและอุตสาหกรรมต่อเนื่อง อันเป็นข้อจำกัดต่อการยกระดับภาคเกษตรไทยให้เป็นรากฐานเศรษฐกิจที่เข้มแข็งของประเทศและฐานความมั่นคงด้านอาหาร ในช่วง 2 ปีของแผนฯ10 ภาครัฐจึงได้ผลักดันการพัฒนาระบบการผลิตภาคเกษตรที่สำคัญ อาทิ จัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ พ.ศ. 2551 - 2554 และแผนปฏิบัติการเพื่อพัฒนาการเกษตรอย่างยั่งยืน วิจัยและพัฒนาเพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตรและพัฒนามาตรฐานความปลอดภัยด้านอาหาร ออกพระราชบัญญัติมาตรฐานสินค้าเกษตร พ.ศ. 2551 วิจัยและพัฒนาพันธุ์พืชและเทคโนโลยีทางการเกษตร โดยเฉพาะพืชเศรษฐกิจ ได้แก่ ข้าว ยางพารา ลำไยทุเรียน มังคุด สับปะรด กลุ่มพืชสมุนไพร การสนับสนุนการผลิตพืชพลังงานที่สำคัญ และการพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรทั้งระบบชลประทานขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก รวมทั้งการส่งเสริมการรวมกลุ่มของเกษตรกรในรูปของสภาเกษตรกร

ตารางที่ 3 โครงสร้างและอัตราการขยายตัวของการผลิตสาขาเกษตรกรรมและอุตสาหกรรมเกษตร
ณ ราคาคงที่ 2531

หน่วย : ร้อยละ

สาขาการผลิต	โครงสร้างการผลิต						อัตราการขยายตัว					
	2545	2546	2547	2548	2549	2550	2545	2546	2547	2548	2549	2550
เกษตร	10.0	10.5	9.6	9.0	9.0	8.7	0.7	12.7	-2.4	-1.8	4.6	1.8
อุตสาหกรรมอาหาร	3.7	3.9	3.4	3.3	3.3	3.4	2.9	14.0	-7.2	0.2	6.4	6.9
อุตสาหกรรมเกษตรอื่นๆ*	0.2	0.2	0.1	0.1	0.1	0.1	9.3	4.6	-9.6	-9.5	-0.3	-6.9
เกษตรและอุตสาหกรรมเกษตร	13.8	14.5	13.1	12.4	12.4	12.1	1.4	13.0	-3.7	-1.4	5.1	3.1
ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP)	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	5.3	7.1	6.3	4.6	5.2	4.9

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

หมายเหตุ : *อุตสาหกรรมเกษตรอื่นๆ รวมปมไปยาสูบ สิ่งทอในครัวเรือน และยางแผ่นรมควัน

2. การพัฒนาเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันให้กับเศรษฐกิจไทย ส่วนใหญ่อยู่ในกรอบเป้าหมายส่งผลให้เสถียรภาพทางเศรษฐกิจอยู่ในเกณฑ์ดี

2.1 การบริหารเศรษฐกิจส่วนรวมดำเนินการอยู่ในกรอบเป้าหมาย แม้ว่าอัตราเงินเฟ้อสูงที่ขึ้นถึงร้อยละ 5.5 ในปี 2551 เกินเป้าหมายของแผนที่กำหนดไว้ระหว่างร้อยละ 3 – 3.5 เนื่องจากราคาน้ำมันในตลาดโลกเพิ่มสูงขึ้นจาก 68.8 เหรียญ สรอ. ในปี 2550 เป็น 133.9 เหรียญ สรอ. ในเดือนกรกฎาคม 2551 ส่งผลให้ค่าครองชีพของประชาชนสูงขึ้น ดังนั้น รัฐบาลจึงได้ดำเนินนโยบายฟื้นฟูเศรษฐกิจ โดยออกมาตรการต่างๆ ที่มุ่งลดภาระค่าใช้จ่ายของประชาชน กระตุ้นการลงทุน และการแก้ปัญหาวิกฤตพลังงาน สามารถลดค่าใช้จ่ายของประชาชนลงได้บางส่วน อาทิ มาตรการ 6 มาตรการ 6 เดือนฝ่าวิกฤตเพื่อคนไทยทุกคน ที่ผลสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติหลังจากดำเนิน

มาตรการประมาณ 1 เดือน พบว่า ลดภาระค่าครองชีพของประชาชนที่ได้รับประโยชน์เฉลี่ยเดือนละ 537 บาท³

นอกจากนี้ การใช้ทั้งมาตรการทางการเงินและการคลังของรัฐบาล ยังสามารถรักษาปัจจัยอื่นๆ ที่สนับสนุนเสถียรภาพทางเศรษฐกิจให้อยู่ในเกณฑ์ดี ทั้งการจ้างงานโดยรวมที่อยู่ในภาวะการจ้างงานเต็มที่ อัตราว่างงานต่ำเพียงร้อยละ 1.4 ของกำลังแรงงาน ความมั่นคงของฐานะการคลังยังอยู่ในเกณฑ์ดี สัดส่วนหนี้สาธารณะต่อ GDP ลดลงจากร้อยละ 40.3 ในปี 2549 เป็นร้อยละ 38.1 ในปี 2551 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้ไม่เกินร้อยละ 50 สัดส่วนการออมในประเทศเพิ่มเป็นร้อยละ 32.3 ในปี 2550 ในทิศทางที่จะตอบสนองเป้าหมายของแผนที่กำหนดไว้ร้อยละ 35 ภาคครัวเรือนมีการออมมากที่สุดร้อยละ 40.6 เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 31.3 ในปี 2549 ดุลบัญชีเดินสะพัดขาดดุลร้อยละ 0.1 ของ GDP และยังอยู่ในกรอบของแผนที่กำหนดไว้ไม่เกินร้อยละ 2

ตารางที่ 4 : ดุลบัญชีเดินสะพัดในช่วงปี 2545-2551

หน่วย : ล้านดอลลาร์สหรัฐ

	2545	2546	2547	2548	2549	2550	2551
ดุลการค้า	2,739.00	3,759.00	1,460.00	-8,253.70	994.47	11,571.79	237.44
ดุลบริการ รายได้และเงินโอน	1,946.00	1,025.00	1,307.00	611.89	1,320.77	2,477.04	-415.85
ดุลบัญชีเดินสะพัด	4,685.00	4,784.00	2,767.00	-7,641.81	2,315.25	14,048.83	-178.40
สัดส่วนดุลบัญชีเดินสะพัดต่อ GDP	5.5	3.3	1.7	-4.3	1.0	6.1	-0.1
เงินสำรองระหว่างประเทศ	38,923.70	42,147.70	49,831.66	52,065.87	66,984.78	87,455.12	111,008.02

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย

³ การสำรวจความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับ 6 มาตรการ 6 เดือนฝ่าวิกฤตเพื่อคนไทยทุกคน พ.ศ. 2551 สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (เข้าถึงได้ออนไลน์) www.nso.go.th

การดำเนินนโยบายฟื้นฟูเศรษฐกิจในปี 2551 มุ่งบรรเทาความเดือดร้อนของประชาชนจากปัญหาค่าครองชีพ กระตุ้นการลงทุน และการแก้ปัญหาวิกฤตพลังงาน ได้แก่

1. **มาตรการภาษีเพื่อกระตุ้นและฟื้นฟูเศรษฐกิจ** (4 มีนาคม 2551) ประกอบด้วย มาตรการภาษีเพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่ประชาชนและช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสทางสังคม มาตรการภาษีเพื่อสนับสนุนวิสาหกิจชุมชนและวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม และมาตรการภาษีเพื่อกระตุ้นการลงทุนและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของเอกชนไทย
2. **มาตรการเพื่อประชาชนและเศรษฐกิจรากหญ้า** (1 เมษายน 2551) ประกอบด้วย โครงการด้านสินเชื่อฐานราก โครงการเพิ่มเงินทุนและการจัดการเรียนรู้ของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง และโครงการพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้านและชุมชน (SML)
3. **มาตรการแก้ไขวิกฤตพลังงานและสนับสนุนการฟื้นตัวของเศรษฐกิจ** (มติ ครม. เศรษฐกิจ 27 พฤษภาคม 2551) ประกอบด้วย มาตรการประหยัดพลังงาน และการส่งเสริมพลังงานทดแทน มาตรการดูแลรายได้และลดรายจ่ายของเกษตรกร ผู้ประกอบการ วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ผู้มีรายได้น้อย ผู้สูงอายุ ผู้พิการ และผู้ด้อยโอกาส มาตรการเร่งรัดงบประมาณและโครงการลงทุนภาครัฐ มาตรการเพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้แก่นักลงทุนต่างประเทศ รวมทั้งกิจกรรมเพื่อสนับสนุนนโยบายปีแห่งการลงทุน ให้กระทรวงอุตสาหกรรม และคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน รวมทั้งให้กระทรวงการคลัง พิจารณาเกี่ยวกับข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเช่าที่ดินระยะยาวของนักลงทุนต่างชาติ และมาตรการทางด้านการยกระดับมาตรฐานการท่องเที่ยว ทั้งในด้านการดูแลสิ่งแวดล้อม สุขอนามัยและความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว เริ่มดำเนินการโครงการส่งเสริมการทำมาค้าขายปลอดแหล่งท่องเที่ยว โดยเฉพาะบริเวณชายหาดที่มีนักท่องเที่ยวจำนวนมาก ได้วางแผนทางให้มีการพิจารณาเกี่ยวกับงบประมาณที่จะร่วมสมทบกับงบกระจายรายได้ส่วนท้องถิ่น
4. **มาตรการ “6มาตรการ 6 เดือนฝ่าวิกฤตเพื่อคนไทยทุกคน”** มีผลตั้งแต่วันที่ 1 สิงหาคม 2551 ประกอบด้วย การลดภาษีสรรพสามิตน้ำมัน การชะลอการปรับขึ้นราคาก๊าซหุงต้มภาคครัวเรือน (LPG) ไปอีก 6 เดือน การงดเก็บค่าน้ำประปาครัวเรือนที่ใช้ไม่ต่ำกว่า 30 ลูกบาศก์เมตร ต่อเดือน การงดเก็บค่าไฟ สำหรับผู้ใช้ไฟฟ้าไม่เกิน 80 หน่วยต่อเดือน การจัดรถโดยสารประจำทางขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) ที่เป็นรถโดยสารธรรมดาใน 73 เส้นทาง เพื่อให้บริการในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย การให้บริการโดยรถไฟชั้น 3 ไม่ปรับอากาศ ทั่วประเทศ
5. **มาตรการ 6 มาตรการป้องกันวิกฤตการเงินโลก** (มติ ครม. วันที่ 14 ตุลาคม 2551) ประกอบด้วย มาตรการ 5.1 **มาตรการตลาดทุน** ให้มีการจัดตั้งกองทุนโดยเอกชนร่วมมือกับตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย รวมทั้งสนับสนุนให้มีมาตรการการคลัง โดยขยายวงเงิน RMF/LTF จาก 500,000 บาท เป็น 700,000 บาท 5.2 **มาตรการดูแลสภาพคล่องทางการเงิน** ให้ธนาคารพาณิชย์ดูแลการปล่อยสินเชื่อเพื่อให้ธุรกิจมีสภาพคล่องที่เพียงพอ เป้าหมายให้ขยายสินเชื่อได้ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 5 (หรือ 400,000 ล้านบาท) และสถาบันการเงินเฉพาะกิจของรัฐ ขยายสินเชื่ออีก 50,000 ล้านบาท (จาก 1.1 ล้านล้านบาท เป็น 1.15 ล้านล้านบาท) รวมเป็น 450,000 ล้านบาท 5.3 **มาตรการเร่งรัดการส่งออกและการท่องเที่ยวเพื่อสร้างรายได้เข้าประเทศ** เพิ่มปริมาณการส่งออกและท่องเที่ยวอย่างน้อยร้อยละ 5 คิดเป็นรายได้ส่งออกสินค้าประมาณ 300,000 ล้านบาท และรายได้จากการท่องเที่ยว 60,000 ล้านบาท รวมเป็น 360,000 ล้านบาท 5.4 **มาตรการสร้างเศรษฐกิจในประเทศให้ประชาชน** เร่งรัดการเบิกจ่ายงบประมาณประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2552 ให้เข้าสู่ระบบเศรษฐกิจโดยเร็วที่สุด 5.5 **มาตรการเร่งรัดโครงการลงทุนขนาดใหญ่** เพิ่มงบลงทุน จำนวน 100,000 ล้านบาท

ที่มา: รายงานสรุปสภาวะของประเทศ , ธันวาคม 2551

2.2 เศรษฐกิจไทยใช้พลังงานมีประสิทธิภาพบนโครงสร้างการใช้พลังงานที่สมดุลและยืดหยุ่นมากขึ้น สัดส่วนอัตราการเติบโตของการใช้พลังงานต่ออัตราการเติบโตเศรษฐกิจของประเทศ มีแนวโน้มลดลงจากเฉลี่ย 0.9:1 ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 เป็น 0.5:1 และ 0.8:1 ในปี 2550 และ 2551 ตามลำดับ อยู่ในเป้าหมายแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 ที่กำหนดไว้ไม่เกิน 1:1 โดยการใช้พลังงานในภาคขนส่งที่เคยมีสัดส่วนสูงสุดได้ลดลงจากประมาณร้อยละ 37 ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 เหลือร้อยละ 35 ในปี 2551 ในทิศทางที่จะตอบสนองเป้าหมายแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 ที่กำหนดให้การใช้น้ำมันภาคขนส่งลดลงเหลือร้อยละ 30 ของการใช้พลังงานทั้งหมด ขณะที่ภาคการผลิตมีการใช้พลังงานคิดเป็นร้อยละ 37.0 ของการใช้พลังงานทั้งสิ้น

อย่างไรก็ตาม พลังงานที่ใช้ในประเทศต้องนำเข้า ในสัดส่วนสูงมากกว่าร้อยละ 90 เศรษฐกิจไทยจึงมีความเปราะบางต่อการเพิ่มขึ้นของราคาน้ำมัน โดยเฉพาะผลกระทบต่อภาวะเงินเฟ้อและการขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศ ในระยะที่ผ่านมา รัฐบาลได้ให้ความสำคัญกับการผลักดันยุทธศาสตร์ด้านพลังงานเพื่อบรรเทาผลกระทบและแก้ไขปัญหาอย่างต่อเนื่อง ได้แก่ นโยบายการตรึงราคาน้ำมัน การรณรงค์และสร้างจิตสำนึกให้กับประชาชนในการประหยัดพลังงาน และการส่งเสริมพลังงานทดแทนมาใช้เพิ่มขึ้นโดยจัดทำแผนพัฒนาพลังงานทดแทน 15 ปี (2551 - 2565) ให้ความสำคัญกับการปรับเปลี่ยนการใช้พลังงานทดแทนในการผลิตไฟฟ้า ส่งเสริมการใช้เชื้อเพลิงชีวภาพในภาคขนส่งเพื่อทดแทนน้ำมัน สนับสนุนการใช้พลังงานอย่างมีประสิทธิภาพในภาคที่อยู่อาศัย ภาคธุรกิจ และ

ตารางที่ 5 การใช้พลังงานขั้นสุดท้ายจำแนกตามประเภท

หน่วย: พันตันเทียบเท่าน้ำมันดิบ (ktoe)

	2545	2546	2547	2548	2549	2550	2551
การใช้รวม	52,979	56,289	61,262	62,397	63,257	64,866	66,284
น้ำมัน	28,765	30,447	32,684	32,460	31,650	32,298	31,247
ก๊าซธรรมชาติ	1,751	1,990	2,341	2,026	2,234	2,259	3,218
ถ่านหิน	4,884	4,987	5,918	6,757	7,489	6,981	7,926
ไฟฟ้า	8,536	9,114	9,803	10,330	10,891	11,348	11,632
พลังงานใหม่และหมุนเวียน	9,043	9,751	10,516	10,824	10,993	11,645	12,261
อัตราการเปลี่ยนแปลง(%)	6.9	6.2	8.8	1.9	1.4	2.5	2.2
น้ำมัน	5.4	5.8	7.3	-0.7	-2.5	2.0	-3.3
ก๊าซธรรมชาติ	12.4	13.6	17.6	-13.5	10.3	1.1	42.5
ถ่านหิน	11.6	2.1	18.7	14.2	10.8	-6.8	13.5
ไฟฟ้า	8.5	6.8	7.6	5.4	5.4	4.2	2.5
พลังงานใหม่และหมุนเวียน	7.1	7.8	7.8	2.9	1.6	5.9	5.3

ที่มา: รายงานพลังงานของประเทศไทยปี 2548-ปี 2551(ฉบับเบื้องต้น) กรมพัฒนาพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงาน กระทรวงพลังงาน

ภาคอุตสาหกรรม และรณรงค์ให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์พลังงานและใช้พลังงานทางเลือกต่างๆได้แก่ ใช้มาตรการภาษีเพื่อสนับสนุนการใช้เชื้อเพลิงก๊าซธรรมชาติ เช่น แก๊สโซฮอล์ และไบโอดีเซล เป็นต้น

3. การกระจายรายได้ดีขึ้น แต่การเพิ่มบทบาทวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมเห็นผลน้อย

3.1 การกระจายรายได้มีผลที่ดีขึ้น ช่องว่างรายได้ระหว่างกลุ่มคนที่มีรายได้สูงสุดร้อยละ 20 ต่อกลุ่มที่มีรายได้ต่ำสุดร้อยละ 20 มีค่า 12.5 เท่า ในปี 2550 ดีกว่า

ปี 2549 ที่มีความแตกต่าง 13.9 เท่า ในทิศทางที่จะบรรลุปเป้าหมายของแผนที่กำหนดไว้ไม่เกิน 10 เท่าในปี 2554 จากการที่รัฐบาลได้ดำเนินมาตรการต่างๆเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนและกระจายโอกาสการเข้าถึงปัจจัยพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมแก่ชุมชน และกลุ่มคนผู้ด้อยโอกาสมาอย่างต่อเนื่อง อาทิ การดำเนินมาตรการสนับสนุนด้านการเงินแก่วิสาหกิจชุมชนอย่างต่อเนื่องมาตั้งแต่ปี 2542 จนถึงปัจจุบัน การสร้างโอกาสให้คนจนและผู้มีรายได้น้อยเข้าถึงหลักประกันสุขภาพ การศึกษา และแหล่งทุนในระบบเพื่อสร้างความมั่นคงในด้านอาชีพและรายได้ผ่านโครงการต่างๆ เช่นกองทุนหมู่บ้าน และยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุข เป็นต้น

ตารางที่ 6 : สัดส่วนรายได้ของประชากร จำแนกตามกลุ่มประชากรและระดับรายได้(Quintile by Income) ปี 2531-2550

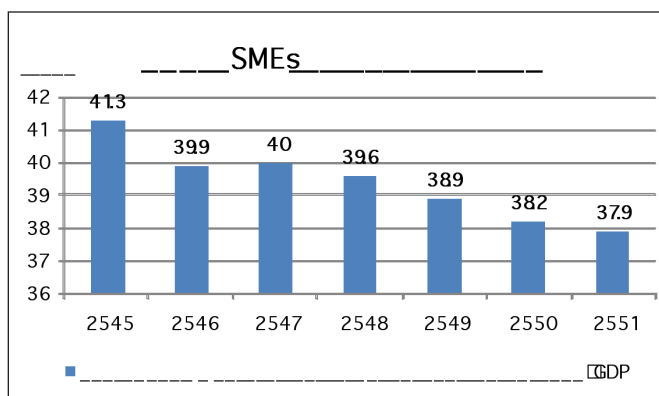
กลุ่มประชากรตามระดับรายได้	สัดส่วนรายได้ของประชากร (ร้อยละ)					
	2541	2543	2545	2547	2549	2550
กลุ่ม 20 % ที่ 1 (จนที่สุด)	4.30	3.95	4.23	4.45	4.03	4.41
กลุ่ม 20 % ที่ 2	7.75	7.27	7.72	8.04	7.69	8.04
กลุ่ม 20 % ที่ 3	12.00	11.50	12.07	12.41	12.13	12.42
กลุ่ม 20 % ที่ 4	19.82	19.83	20.07	20.16	20.04	20.20
กลุ่ม 20 % ที่ 5 (รวยที่สุด)	56.13	57.45	55.91	54.86	56.11	54.93
รวม	100	100	100	100	100	100
สัดส่วนกลุ่มที่5/กลุ่มที่1(เท่า)	13.06	14.55	13.23	12.10	13.92	12.47

ที่มา : สำนักพัฒนาฐานข้อมูลและตัวชี้วัดภาวะสังคม สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

3.2 การเสริมสร้างบทบาทของ SMEs ให้

มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจยิ่งต่ำกว่าเป้าหมาย สัดส่วนผลิตภัณฑ์และบริการของ SMEs ต่อ GDP ลดลงจากร้อยละ 38.9 ในปี 2549 เหลือร้อยละ 37.9 ในปี 2551 เทียบกับเป้าหมายของแผนที่กำหนดไว้ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 40 เนื่องจากผลกระทบจากปัญหาทั้งเศรษฐกิจ การเมืองในประเทศ และสถานการณ์วิกฤติเศรษฐกิจโลกที่ส่งผลกระทบในไตรมาส 4/2551 ทำให้มูลค่าผลิตภัณฑ์และบริการของ SMEs หดตัวถึงร้อยละ 5.52 อัตราการใช้กำลังการผลิตของ SMEs ระหว่างปี 2550 – 2551 มีแนวโน้มลดลง และยังคงอยู่ในระดับต่ำที่ร้อยละ 44 – 50 ซึ่งภาครัฐได้ดำเนินมาตรการต่างๆ เพื่อช่วยเหลือ SMEs ในภาวะวิกฤติเศรษฐกิจและสนับสนุนการพัฒนาให้เข้มแข็งในระยะต่อไป อาทิ มาตรการภาษี การสนับสนุนด้านการเงิน สนับสนุนการปรับปรุงการผลิตและการบริหารงานภายในให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นในช่วงภาวะเศรษฐกิจชะลอตัว เช่น การซื้อหรือซ่อมแซมเครื่องจักรในการผลิตใหม่ การประหยัดพลังงาน การหาตลาดใหม่ และขยายโอกาสทางธุรกิจด้วยกิจกรรมการจับคู่ธุรกิจ ตลอดจนให้ความรู้ผู้ประกอบการ SMEs เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต บริการและการค้า เป็นต้น

แผนภูมิที่ 5 สัดส่วนผลิตภัณฑ์และบริการของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมต่อ GDP

ที่มา : รายงานสถานการณ์วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ปี 2551 และแนวโน้มปี 2552 สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม เข้าถึงได้(ออนไลน์) <http://cms.sme.go.th>

สรุปและเสนอแนะ

การผลักดันยุทธศาสตร์การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจไปสู่การปฏิบัติในระยะ 2 ปีแรกของแผนพัฒนาฉบับที่ 10 ซึ่งอยู่ในสถานการณ์ทางการเมืองที่วิกฤตและภาวะเศรษฐกิจโลกที่ถดถอย จึงมีความจำเป็นที่ต้องทำให้เศรษฐกิจส่วนรวมมีเสถียรภาพ และเป็นภูมิคุ้มกันต่อความผันผวนของวิกฤตเศรษฐกิจ แต่โครงสร้างภาคเศรษฐกิจไทยยังมีความเปราะบาง เนื่องจากต้องพึ่งพิงเศรษฐกิจภายนอกประเทศในสัดส่วนสูง มีข้อจำกัดต้องใช้เวลาในการปรับตัว ขณะที่หลายเรื่องยังอยู่ในขั้นเริ่มต้น อาทิ การพัฒนาระบบโลจิสติกส์ การเพิ่มผลผลิตบนฐานความรู้ ทำให้การตอบสนองเป้าหมายของแผนพัฒนา ฉบับที่ 10 จึงยังไม่เห็นผลมากนัก

ดังนั้น ในระยะที่เหลือของแผนพัฒนา ฉบับที่ 10 ต้องเร่งรัดดำเนินการให้เกิดผลเป็นรูปธรรม ทั้งการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจให้เข้มแข็ง มีภูมิคุ้มกัน และสามารถกระจายผลการพัฒนาอย่างทั่วถึงเป็นธรรมตามเป้าหมายของแผนพัฒนาฉบับที่ 10 ควบคู่กับการเตรียมเศรษฐกิจไทยให้พร้อมรับบริบทการเปลี่ยนแปลงภายหลังวิกฤติเศรษฐกิจโลกคลี่คลาย ในอีก 2- 3 ปีข้างหน้า ขณะที่โครงสร้างทางอำนาจเศรษฐกิจโลกจะเปลี่ยนไป⁴ ขนาดการบริโภคของสหรัฐอเมริกาจะลดลง ส่งผลต่อความต้องการสินค้าและบริการส่งออกของโลกโดยรวมลดลง ผลักดันให้แต่ละประเทศ

รวมทั้งไทยต้องเผชิญกับการแข่งขันมากขึ้น ขณะเดียวกันราคาน้ำมันราคาสินค้าต่าง ๆ มีแนวโน้มที่จะสูงขึ้น สภาพคล่องในตลาดการเงินโลกจะเพิ่มขึ้นและไหลกลับเข้ามาในภูมิภาคเอเชียตะวันออก การรวมกลุ่มของเศรษฐกิจต่าง ๆ ในภูมิภาคมากขึ้น บริบทการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและการเงินโลกในระยะต่อไป จะเป็นความท้าทายและโอกาสของไทยที่จะสร้างเศรษฐกิจของประเทศให้รู้दหน้าและสร้างความอยู่ดีมีสุขให้คนไทยอย่างทั่วถึง โดยมีประเด็นการพัฒนาที่ต้องให้ความสำคัญ ดังนี้

⁴ รายงานสรุปผลการประชุมประจำปี 2552 ของสศช. เรื่องจากวิสัยทัศน์ 2570สู่แผนฯ 11, สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ , กรกฎาคม 2552

1. การบริหารเศรษฐกิจส่วนรวมเพื่อนำเศรษฐกิจไทยให้กลับไปสู่การฟื้นตัวอย่างชัดเจน โดยดำเนินนโยบายการเงินการคลังอย่างเหมาะสม เพื่อสนับสนุนการขยายตัวของอุปสงค์ในประเทศ และการขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง มีเสถียรภาพ พร้อมไปกับการสร้างความเชื่อมั่นต่อผู้บริโภค นักลงทุน และนักท่องเที่ยว แต่ต้องจัดการแก้ไขปัญหาทางการเมืองที่เป็นข้อจำกัดต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและประเทศให้หมดไปโดยเร็ว

2. เร่งรัดปรับปรุงผลิตภาพการผลิตให้สูงขึ้น และสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับภาคการผลิตโดยอาศัยฐานความรู้และใช้ความคิดสร้างสรรค์ในการเพิ่มมูลค่าในด้านการเกษตรและอาหาร ต้องเร่งจัดระบบการผลิตในภาคการเกษตรและอุตสาหกรรมการเกษตร เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต สร้างมูลค่าเพิ่มและเชื่อมโยงเข้ากับเศรษฐกิจในภาพรวมให้มากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะสินค้าเกษตรที่มีศักยภาพและโอกาสสูง อาทิ วัตถุดิบด้านพลังงาน ด้านอาหาร และสินค้าสุขภาพ **ด้านบริการ** พัฒนายกระดับมาตรฐานสินค้าและบริการของธุรกิจบริการที่มีศักยภาพ และธุรกิจที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการท่องเที่ยว พร้อมทั้งยกระดับคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวและสร้างทางเลือกใหม่ให้กับการท่องเที่ยวไทย ทั้งการฟื้นฟู สร้างและเพิ่มทรัพยากรท่องเที่ยว วัฒนธรรมประเพณีอันดีงามของไทย งานสถาปัตยกรรม งานศิลป์ งานช่าง ศิลปกรรมดนตรี ตลอดจนภูมิปัญญาด้านบริการ อาทิ การนวดแผนไทย การแพทย์แผนไทย **ด้านอุตสาหกรรม** เร่งดำเนินการตามแผนแม่บทการเพิ่มประสิทธิภาพและผลิตภาพของภาคอุตสาหกรรม พ.ศ. 2551-2555 เพื่อพัฒนาองค์ความรู้ สร้างนวัตกรรม และเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตในภาคอุตสาหกรรมให้สามารถพึ่งตนเองในระยะยาว พร้อมทั้งผลักดันการเพิ่มผลิตภาพการผลิตให้ผู้ประกอบการ SMEs

3. เร่งยกระดับประสิทธิภาพการบริหารจัดการโลจิสติกส์ของประเทศอย่างจริงจังและต่อเนื่อง โดยให้ความสำคัญกับการลดต้นทุนการเก็บรักษาสินค้าคงคลัง และปรับรูปแบบการขนส่งหลักของประเทศโดยเร่งการพัฒนาการขนส่งระบบราง การขนส่งทางน้ำ และการขนส่งต่อเนื่อง ตลอดจนระบบสื่อสารโทรคมนาคม ให้ดำเนิน

การอย่างเป็นระบบ เพื่อลดต้นทุนการจัดการโลจิสติกส์ของประเทศในระยะยาว และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ

4. เสริมสร้างความเข้มแข็งของการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาค โดยการดำเนินนโยบายต่างประเทศเชิงรุกในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของการรวมกลุ่มระหว่างประเทศไทยและประเทศเพื่อนบ้านในอนุภูมิภาค สร้างความร่วมมือพันธมิตรเพื่อการพัฒนาขยายฐานการผลิตของเอกชนไปยังประเทศเพื่อนบ้าน รวมทั้งส่งเสริมความร่วมมือด้านสังคม และการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมกับประเทศในอนุภูมิภาค

5. เพิ่มประสิทธิภาพการใช้และการจัดการพลังงาน โดยผลักดันมาตรการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้พลังงาน และรณรงค์การใช้พลังงานทางเลือกเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง พร้อมกับสร้างความมั่นคงด้านพลังงานทั้งจากการพัฒนาพลังงานทางเลือกและขยายความเชื่อมโยงกับแหล่งพลังงานในภูมิภาค

6. ลดความเหลื่อมล้ำด้านความเจริญและรายได้ โดยปรับปรุงกลไกด้านงบประมาณให้มุ่งการพัฒนาระดับพื้นที่และผู้ด้อยโอกาสให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ส่งเสริมให้ชุมชนกำหนดตำแหน่งการพัฒนาของตนเองให้ชัดเจน สนับสนุนการพัฒนาตามแผนชุมชน พัฒนากลไกประสานความร่วมมือในระดับพื้นที่ การเร่งพัฒนาขีดความสามารถให้องค์กรปกครองท้องถิ่นพัฒนาท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงใช้กลไกงบประมาณสนับสนุนการจัดบริการทางสังคม

โดยชุมชนที่สามารถเชื่อมโยงกับภาครัฐอย่างเป็นระบบ ส่งเสริมการกระจายบริการสาธารณะเพื่อสร้างโอกาสให้กับประชาชน และชุมชนให้มีความเข้มแข็งทุกด้านด้วยตนเอง สร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม อาทิ ด้านการเงิน ที่อยู่อาศัย สุขภาพ การศึกษา โดยจัดกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคม

ที่ได้มาตรฐานสากล และเสริมสร้างความเข้มแข็งขององค์กรการเงินรูปแบบต่างๆ ในชุมชน อาทิ ธนาคารหมู่บ้าน กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ รวมถึงให้ความรู้ด้านธุรกิจแก่ประชาชน ☆☆☆☆☆☆

เอกสารอ้างอิง

กรมพัฒนาพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงาน กระทรวงพลังงาน, **รายงานพลังงานของประเทศไทยปี 2548 - ปี 2551(ฉบับเบื้องต้น)** , (ออนไลน์) เข้าถึงได้จาก: [http // www.dede.go.th](http://www.dede.go.th)

ธนาคารแห่งประเทศไทย , **สถิติเศรษฐกิจและการเงิน** , (ออนไลน์) เข้าถึงได้จาก: [http // www.bot.or.th](http://www.bot.or.th)

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, **รายงานการติดตามประเมินผล 2 ปีแรกของแผนพัฒนาฉบับที่ 10** , กรกฎาคม 2552

_____ , **รายงานสรุปผลการประชุมประจำปี 2552 ของ สศช. เรื่องจากวิสัยทัศน์ 2570 ... สู่มโนทัศน์ 11** , กรกฎาคม 2552

_____ , **บทความการพัฒนากระบวนโลจิสติกส์ 2009 : ก้าวหน้า หรือ ย่ำอยู่กับที่** , 20 สิงหาคม 2552, (ออนไลน์) เข้าถึงได้: [http // www.nesdb.go.th](http://www.nesdb.go.th)

_____ สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง สำนักงานประมาณ ภาควิชาความมั่นคงแห่งชาติ และธนาคารแห่งประเทศไทย , **รายงานสรุปสถานะของประเทศ** , ธันวาคม 2551

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) , **รายงานภาพรวมค่าใช้จ่ายและบุคลากรทางการวิจัยและพัฒนาของประเทศไทยปี 2550** , (ออนไลน์)เข้าถึงได้จาก: [http // www.GERD.NRCT.GO.TH](http://www.GERD.NRCT.GO.TH)

สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม, **รายงานสถานการณ์วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมปี 2551และแนวโน้มปี 2552** , (ออนไลน์) เข้าถึงได้จาก: [http // www.cms.sme.go.th](http://www.cms.sme.go.th)

สำนักงานสถิติแห่งชาติ , **การสำรวจความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับ 6 มาตรการ 6 เดือนฝ่าวิกฤตเพื่อคนไทยทุกคน พ.ศ. 2551**, (ออนไลน์) เข้าถึงได้ : [http // www.nso.go.th](http://www.nso.go.th)

IMD , **WORLD COMPETITIVE YEARBOOK 2008** , (ออนไลน์) เข้าถึงได้จาก: [http // www.imd.ch](http://www.imd.ch)

การพัฒนาบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพและ การสร้างควมมั่นคงของฐานทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม¹

จำนง พวงพุก* /สุชาติ ชะนะภัย**

บทนำ

ผลการพัฒนาประเทศในระยะที่ผ่านมาได้ชี้ให้เห็นว่า ทรัพยากรถูกใช้เป็นฐานการผลิตหลัก ประกอบกับการเพิ่มขึ้นของประชากร ทำให้ทรัพยากรธรรมชาติถูกนำมาใช้อย่างสิ้นเปลือง ส่งผลให้เกิดการร่อยหรอสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรมอย่างรวดเร็ว และของเสียที่เหลือจากการใช้ก็ถูกปล่อยออกเป็นมลพิษส่งผลกระทบต่อสุขภาพและคุณภาพชีวิตของประชาชน นอกจากนี้ การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ยังไม่สามารถแก้ปัญหาการทำลายและลดทอนทุนทรัพยากรธรรมชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ดังนั้น ยุทธศาสตร์การพัฒนาบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพและการสร้างความมั่นคงของฐานทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ภายใต้แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 จึงให้ความสำคัญกับการพัฒนาที่กลับมาสู่รากฐานที่เป็นศักยภาพของประเทศ โดยมีวัตถุประสงค์หลัก 4 ประการ ประกอบด้วย (1) เพื่ออนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ความหลากหลายทางชีวภาพ ยกระดับการสร้างความคุ้มค่า และคุณภาพชีวิต (2) เพื่อเสริมสร้างทุนเศรษฐกิจทุนทางสังคม และทุนทรัพยากรทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เป็นฐานการพัฒนาประเทศที่มั่นคง สมดุลและยั่งยืน (3) เพื่อปรับโครงสร้างเศรษฐกิจไปสู่การพัฒนาบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพในระยะยาว และ (4) เพื่อให้เกิดการกระจายอำนาจและมีการแบ่งปันผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม ทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ รวมทั้งรักษาผลประโยชน์ของประเทศจากข้อตกลงในพันธกรณีระหว่างประเทศ โดยกำหนดเป้าหมายและแนวทางการพัฒนาที่สำคัญ 3 ด้าน คือ

1. การรักษาความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ ให้สามารถคุ้มครองพื้นที่ป่าไม้ได้ไม่น้อยกว่าร้อยละ 33 และพื้นที่ป่าอนุรักษ์ไม่น้อยกว่าร้อยละ 18 ของพื้นที่ประเทศ พื้นที่ป่าอนุรักษ์ 2.9 ล้านไร่ พื้นที่

ที่ดินที่มีปัญหาไม่ต่ำกว่า 10 ล้านไร่ และลดพื้นที่ที่มีปัญหาการชะล้างพังทลายไม่ต่ำกว่า 5 ล้านไร่ โดยมีแนวทางการพัฒนาที่สำคัญได้แก่ การพัฒนาระบบฐานข้อมูลสารสนเทศภูมิศาสตร์ และข้อมูลแผนที่ รวมทั้งสนับสนุนการวิจัยร่วม

¹เรียบเรียงจากบทความเรื่อง ยุทธศาสตร์การพัฒนาบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพและการสร้างความมั่นคงของฐานทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมของรายงาน จากการรายงานการติดตามประเมินผล 2 ปีแรกของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10" สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ กรกฎาคม 2552

*นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการพิเศษ **นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ สำนักประเมินผลและเผยแพร่การพัฒนา สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ระหว่างภาควิชาการกับชุมชนท้องถิ่น ค้นหาองค์ความรู้ ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมของชุมชน กระจายอำนาจการจัดการทรัพยากรให้ชุมชนท้องถิ่นที่มีศักยภาพ และสนับสนุน และพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมเพื่ออนุรักษ์และฟื้นฟู ทรัพยากรธรรมชาติ โดยให้ความสำคัญกับการกำหนดเขต และการจัดการเชิงพื้นที่

2. การตอบสนองความต้องการและความจำเป็นในการดำรงชีวิต ที่สำคัญคือ การออกกรรมสิทธิ์ที่ดิน 10 ล้านไร่ จัดสรรที่ทำกินให้ผู้ไร้ที่ทำกินไม่น้อยกว่า 7 แสนราย บริหารจัดการลุ่มน้ำอย่างบูรณาการ 25 ลุ่มน้ำ และเพิ่มพื้นที่ชลประทานไม่น้อยกว่า 8 แสนไร่ จัดการขยะมูลฝอยให้น่ากลับมาใช้ใหม่ไม่น้อยกว่าร้อยละ 30 ส่วนของเสียอันตรายจากชุมชนและอุตสาหกรรมต้องได้รับการจัดการอย่างถูกต้องร้อยละ 80 อีกทั้งมีระบบเรียกคืนซากของเสียอันตรายจากผลิตภัณฑ์ใช้แล้วโดยผู้ผลิตและผู้นำเข้า ลดการนำเข้าปุ๋ยและสารเคมีทางการเกษตรให้ไม่เกินปีละ 3.5 ล้านตัน รวมทั้งมีระบบจัดการสารเคมีอย่างครบวงจร รักษาคุณภาพน้ำในลุ่มน้ำต่างๆ และแหล่งน้ำธรรมชาติ ให้อยู่ในเกณฑ์พอใช้และดี รวมกันไม่ต่ำกว่าร้อยละ 85 พื้นฟูคุณภาพน้ำในแม่น้ำสายหลัก และควบคุมคุณภาพอากาศให้อยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน โดยมีแนวทางการพัฒนาที่สำคัญได้แก่ การส่งเสริมการผลิตและบริโภคที่ยั่งยืนในสังคม พัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการเพื่อลดมลพิษ และควบคุมกิจกรรมที่จะส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิต ด้วยการผลักดันให้เกิดระบบประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (Strategic Environmental Assessment - SEA)

3. การวางรากฐานด้านการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจไปสู่การพัฒนาบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพ ด้วยการสร้างระบบฐานข้อมูลความหลากหลายทางชีวภาพที่สมบูรณ์ระดับประเทศ มีกลไกและระเบียบควบคุม การเข้าถึง การใช้ และการแบ่งปันผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม เพื่อให้เกิดเครือข่ายชุมชนพึ่งตนเองในท้องถิ่นไม่น้อยกว่า 1,500 ชุมชน โดยใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียง จัดการองค์ความรู้ และพัฒนาระบบฐานข้อมูลด้านทรัพยากรความหลากหลายทางชีวภาพ ส่งเสริมการใช้ความหลากหลายทางชีวภาพในการสร้างความมั่นคงของภาคเศรษฐกิจท้องถิ่น

พัฒนาขีดความสามารถ และสร้างนวัตกรรมจากทรัพยากรชีวภาพที่เป็นเอกลักษณ์ของประเทศ

จากปัญหาด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมด้านต่างๆ ในช่วงของการพัฒนาที่ผ่านมา ที่พื้นที่ป่าไม่ถูกบุกรุกเพื่อทำการเกษตร จนเหลือพื้นที่ป่าเทียบกับพื้นที่ประเทศต่ำกว่ามาตรฐาน แหล่งน้ำผิวดินโดยเฉพาะในแม่น้ำเจ้าพระยาเสื่อมโทรมจากการปล่อยน้ำเสียจากชุมชนลงแม่น้ำโดยปราศจากการบำบัด ระบบนิเวศชายฝั่งที่ไม่เอื้อต่อการอยู่อาศัยของสัตว์น้ำ จากการที่ปริมาณสารแขวนลอยและโลหะหนักในน้ำทะเลบริเวณชายฝั่งสูงเกินมาตรฐานจากโรงงานอุตสาหกรรมที่ตั้งอยู่บนปากแม่น้ำ ปัญหาคุณภาพอากาศเช่น PM₁₀ สูงเกินมาตรฐานในบางพื้นที่จากยานพาหนะและโรงงานอุตสาหกรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากอุตสาหกรรมโรงโม่ บด และย่อยหิน ขยะมูลฝอยที่มีปริมาณเพิ่มขึ้นทุกปีตามการเพิ่มขึ้นของประชากรก็ยังไม่สามารถกำจัดอย่างถูกวิธีได้หมด และการใช้สารเคมีเพื่อการเกษตรก็ยังคงคุกคามสุขอนามัยของประชาชน โดยปริมาณการนำเข้าสารดังกล่าวยังอยู่ในระดับสูง แม้ว่าปัญหาที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ยังคงอยู่ แต่ผลของการพัฒนาประเทศในช่วง 2 ปีแรกตามยุทธศาสตร์การพัฒนาบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพฯ ภายใต้แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 ได้แสดงให้เห็นถึงการปรับตัวที่ดีขึ้นในหลายด้าน

ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรป่าไม้และสัตว์น้ำเพิ่มขึ้น

ในช่วงสองปีแรกของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 มีความก้าวหน้าของการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์การพัฒนาบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพฯ ในการรักษาและฟื้นฟู

ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ พื้นที่ป่าอนุรักษ์เพิ่มถึงร้อยละ 22.4 ของพื้นที่ประเทศ ในปี 2551 และพัฒนาระบบนิเวศชายฝั่ง สามารถจับสัตว์น้ำในปี 2550 ที่เคยจับได้ 5.8 กิโลกรัมต่อชั่วโมง เพิ่มขึ้นเป็น 8.1 กิโลกรัมต่อชั่วโมง ในปี 2551 หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 39.7 อย่างไรก็ตาม ความสามารถในการจับสัตว์น้ำดังกล่าวก็ยังต่ำกว่าที่เคยจับได้ถึง 10 กิโลกรัมต่อชั่วโมง ส่วนการฟื้นฟูพื้นที่ดินที่มีปัญหาทำได้ 2.3 ล้านไร่แต่ยังไม่สามารถเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของดินได้

ชัดเจน ทำให้ต้องนำเข้าปุ๋ยเคมีในช่วง 2550-2551 เฉลี่ยปีละ 4.2 ล้านตัน สูงกว่าเป้าหมายของแผนที่กำหนดให้ไม่เกิน 3.5 ล้านตันต่อปี

ผลการพัฒนาดังกล่าวข้างต้น เกิดจากหน่วยงานต่างๆ ได้ดำเนินงานภายใต้แนวทางยุทธศาสตร์การพัฒนาบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพ เพื่อรักษาฐานทรัพยากรและความสมดุลของระบบนิเวศที่หลากหลาย ซึ่งสามารถสรุปได้ ดังนี้

ตารางที่ 1 การรักษาความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติในช่วงปี 2545 - 2551

เป้าหมาย	2545	2546	2547	2548	2549	2550	2551	เป้าหมาย แผนฯ 10
1. สัดส่วนพื้นที่ป่าไม้ต่อพื้นที่ประเทศ (ร้อยละ)	33.2	33.2	32.7	-	-	-	-	ไม่น้อยกว่าร้อยละ 33
2. สัดส่วนพื้นที่ป่าอนุรักษ์ต่อพื้นที่ประเทศ (ร้อยละ)	18.0	18.3	18.3	18.3	18.4	22.4	-	ไม่น้อยกว่าร้อยละ 18
3. ฟื้นฟูพื้นที่ดินที่มีปัญหา เช่น พื้นที่ดินเปรี้ยว ดินเค็ม ดินขาดอินทรีย์ (ล้านไร่)	1.4	2.3	-	-	-	2.3	-	ไม่ต่ำกว่า 10 ล้านไร่
4. ลดการนำเข้าปุ๋ย (ล้านตัน)	3.2	3.6	3.8	3.4	3.6	4.5	3.9	ไม่เกินปีละ 3.5 ล้านตัน

ที่มา : สำนักประเมินผลและเผยแพร่การพัฒนา สศช.

หมายเหตุ : สัญลักษณ์ (-) หมายถึง ไม่มีข้อมูล

1. การปลูกป่าทดแทนพื้นที่ป่าที่ถูกทำลายในพื้นที่ป่าเสื่อมโทรมและบำรุงให้มีความอุดมสมบูรณ์ดำเนินการได้ 1 หมื่นไร่ และการป้องกันรักษาพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติสามารถดูแลได้จำนวน 1,221 แห่ง และยังคงดำเนินการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าไม้แบบบูรณาการและการมีส่วนร่วมจากประชาชน ในการปลูกป่าและปลูกหญ้าแฝกเพื่อปรับปรุงระบบนิเวศต้นน้ำในพื้นที่ต้นน้ำลำธารที่มีความเสื่อมโทรม ในปี 2550-2551 สามารถปลูกป่าได้ 1 หมื่นไร่ และปรับปรุงระบบนิเวศต้นน้ำได้กว่า 5 หมื่นไร่

2. การพัฒนาระบบการจัดการร่วมเพื่ออนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ ดำเนินการฟื้นฟูและป้องกันการชะล้างพังทลายของดินในพื้นที่ลุ่มที่ดอนให้มีการปรับปรุงแปลงนา เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและการกักเก็บน้ำในดิน ในปี 2550 ได้ดำเนินการจัดทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำทั้งในชุมชนและพื้นที่เกษตรกรรมในส่วนของพื้นที่

สูงไปทั้งสิ้น 1.2 ล้านไร่ นอกจากนี้ ยังได้ส่งเสริมให้เกษตรกรปรับปรุงแก้ไขดินกรด และดินเปรี้ยวในภาคใต้ได้ 23,100 ไร่

3. การแก้ไขปัญหาการกัดเซาะชายฝั่ง ได้พัฒนาข้อมูลการกัดเซาะชายฝั่งทะเลอย่างรุนแรงบริเวณพื้นที่อ่าวไทย และบริเวณแหลมตะลุมพุก พร้อมจัดทำแนวทางลดผลกระทบปัญหาการกัดเซาะชายฝั่ง รวมทั้งได้ดำเนินการสำรวจข้อมูลพื้นฐาน ลักษณะภูมิประเทศและสิ่งแวดล้อมของทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งของประเทศไทยทั้งหมด ตลอดจนมีการรวบรวมข้อมูลศักยภาพของพื้นที่ในแต่ละอุทยานแห่งชาติทางทะเล เพื่อนำไปพัฒนาศักยภาพในด้านการบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น

นอกจากนี้ ยังได้ดำเนินการจัดทำแผนการใช้อากาศยานเพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการในการอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง และพื้นที่อุทยานแห่งชาติทางทะเลให้มีประสิทธิภาพและเป็นระบบ โดยเฉพาะในเขตพื้นที่การกัดเซาะชายฝั่งทะเลอ่าวไทยรุนแรงเฉลี่ยมากกว่า

5 เมตรต่อปี ในพื้นที่วิกฤต 12 จังหวัด ระยะทางรวม 180.9 กิโลเมตร หรือร้อยละ 10.9 ของแนวชายฝั่งทะเลอ่าวไทย การกัดเซาะปานกลาง 1.0-5.0 เมตรต่อปีใน 14 จังหวัด ระยะทางรวม 305.1 กิโลเมตร หรือประมาณร้อยละ 18.4 ของแนวชายฝั่งทะเลอ่าวไทย บริเวณที่มีการกัดเซาะรุนแรงมากที่สุดอยู่ที่บริเวณอ่าวไทยตอนบนตั้งแต่ปากแม่น้ำบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา ถึง ปากแม่น้ำท่าจีน และสามารถสรุปพื้นที่กัดเซาะที่อยู่ในระดับขั้นวิกฤตคิดเป็นระยะทาง 240 กิโลเมตร กัดเซาะระดับปานกลางคิดเป็นระยะทางประมาณ 395 กิโลเมตร ซึ่งเป็นข้อมูลพื้นฐานที่สำคัญ ที่จะทำให้การบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

4. การเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการธรณีวิทยา ได้จัดทำโครงการสำรวจและจัดทำแผนที่ โดยเริ่มดำเนินการสำรวจและประเมินศักยภาพทรัพยากรแร่ในพื้นที่ที่อยู่นอกเขตหวงห้ามตามกฎหมายเป็นอันดับแรก ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2550 ได้กำหนดแผนงานเร่งรัดการสำรวจทรัพยากรแร่ทั่วประเทศเพิ่มเติมจากที่ได้ดำเนินการมาแล้ว ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2543 - 2549 เพื่อเป็นการกระตุ้นให้มีการสำรวจ และมีข้อมูลที่จะนำไปค้นหาแหล่งแร่ใหม่ๆ และจัดทำโครงการจำแนกเขตเพื่อการจัดการด้านธรณีวิทยาและทรัพยากรธรณีรายจังหวัดในแผนปฏิบัติการ 4 ปี (2548 - 2551)

นอกจากนี้ กรมพัฒนาที่ดินยังได้จัดตั้งเครือข่ายเฝ้าระวังแจ้งเตือนธรณีพิบัติ รวมทั้งดำเนินโครงการเพื่อป้องกันและบรรเทาอุทกภัย (ดินถล่ม) โดยการจัดทำคูรับน้ำรอบขอบเขา ทำทางลำเลียงร่วมกับการปลูกแฝก และการทำร่องตะกอนดิน จัดทำรูปแบบการอนุรักษ์ดินเพื่อชะลอความเร็วของน้ำที่ไหลมาจากด้านบน กำหนดมาตรการในการใช้ที่ดินให้ถูกต้องเพื่อรักษาและฟื้นฟูสภาพดินมิให้ถูกทำลาย ปลูกไม้โตเร็วและไม่เศรษฐกิจ ปรับปรุงระบบข้อมูลเครือข่ายและสารสนเทศเกี่ยวกับดินที่ให้บริการแก่หน่วยงานภาครัฐและเอกชน และให้บริการแผนที่และข้อมูลทางแผนที่แก่ชุมชนในการวางแผนระดับชุมชน เพื่อให้ป้องกันและบรรเทาปัญหาอุทกภัยเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุด นอกจากนี้ ได้จัดทำระบบป้องกันภัยจากน้ำ

ในพื้นที่เกษตรกรรมและเขตเศรษฐกิจ 2 ล้านไร่ และดำเนินการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติร่วมกับทรัพยากรธรรมชาติอื่นๆ แบบบูรณาการ โดยมีการสำรวจและจัดทำแผนที่ธรณีวิทยา ให้แล้วเสร็จในปีงบประมาณ 2554

5. การรักษาสถานที่ทรัพยากรและความสมดุลของระบบนิเวศ มีการพัฒนาฐานข้อมูลสารสนเทศภูมิศาสตร์ จัดทำแผนที่ภาพถ่ายทางอากาศ เพื่อใช้ประกอบการพิสูจน์สิทธิการครอบครองที่ดินของบุคคลในเขตที่ดินของรัฐ นำไปสู่การจัดหาที่ดินของรัฐให้ประชาชนทำกินอย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งมีการดำเนินโครงการสวนป่า ได้ร่วมพระบารมีเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ในปี 2551 เพื่อสนองพระราชเสาวนีย์ในการสร้างสันติสุขในพื้นที่ 3 จังหวัดภาคใต้ ในการสร้างอาชีพและรายได้เพื่อแก้ปัญหาความยากจนของราษฎร เป็นการยุติการขยายตัวของปัญหาการบุกรุกทำลายพื้นที่ป่าไม้ และส่งเสริมอาชีพ

6. การส่งเสริมสิทธิชุมชนและการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากร ได้จัดทำโครงการสำคัญ อาทิ โครงการพัฒนาศักยภาพและเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างมีส่วนร่วม มีทั้งการป้องกันและปราบปรามการบุกรุกทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งทำให้สามารถจับกุมดำเนินคดี 5,723 คดี ผู้ต้องหา 2,926 ราย และพัฒนางานด้านการจัดการป่าชุมชนในพื้นที่หมู่บ้านเป้าหมาย ให้ได้รับรู้หลักการและวิธีการบริหารจัดการป่าชุมชน จัดตั้งและบริหารจัดการป่าชุมชน และพัฒนาอาชีพด้านป่าไม้ อย่างไรก็ดีตาม การส่งเสริมสิทธิชุมชนและการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากร จะต้องดำเนินการอย่างจริงจังและต่อเนื่อง เนื่องจากการบุกรุกพื้นที่ป่ายังคงเป็นปัญหาที่ต้องเร่งแก้ไขอยู่

การสร้างสภาพแวดล้อมที่ดีเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตและการพัฒนาที่ยั่งยืน

การพัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อมโดยรวมนับว่าดีขึ้น แหล่งน้ำที่มีคุณภาพอยู่ในเกณฑ์พอใช้ขึ้นไปในปี 2551 มีสัดส่วนสูงขึ้นเป็นร้อยละ 79 ของแหล่งน้ำทั้งหมด คุณภาพอากาศในเขตเมืองดีขึ้น และจำนวนสถานีตรวจอากาศที่

มีฝุ่นละอองขนาดเล็ก (PM₁₀) เกินมาตรฐานได้ลดลงจากร้อยละ 59.2 ในปี 2549 เหลือเพียงร้อยละ 30.3 ในปี 2551 รวมทั้งการสูบน้ำบาดาลในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑลลดลงจากร้อยละ 32.2 ในปี 2549 เหลือเพียงร้อยละ 19.4 ของปริมาณน้ำทดแทนในปี 2551 ส่วนในเขตพื้นที่ชนบทมีการพัฒนาพื้นที่ชลประทานได้ถึง 28.4 ล้านไร่ หรือคิด

เป็นสัดส่วนร้อยละ 21.6 ของพื้นที่ถือครองเพื่อการเกษตร อย่างไรก็ตาม ผลการพัฒนาในการสร้างแรงจูงใจเพื่อลดขยะยังไม่ได้ผล เพราะปริมาณขยะยังเพิ่มจาก 14.6 ล้านตันในปี 2549 เป็น 15.0 ล้านตันในปี 2551 และขยะที่ถูกกำจัดอย่างถูกวิธียังมีสัดส่วนคงที่ที่ร้อยละ 37 ของปริมาณขยะทั้งหมด

ตารางที่ 2 การตอบสนองความต้องการและความจำเป็นในการดำรงชีวิตปี 2545 - 2551

เป้าหมาย	2545	2546	2547	2548	2549	2550	2551	เป้าหมาย แผนฯ 10
1. เพิ่มพื้นที่ชลประทาน - พื้นที่ชลประทาน (ล้านไร่) - พื้นที่ชลประทาน ที่เพิ่มขึ้น (ล้านไร่)	22.1	22.7	229	23.2	28.0	28.1	28.4	เพิ่มขึ้นไม่น้อยกว่า 8 แสนไร่
2. สัดส่วนการนำขยะมูลฝอยกลับมาใช้ใหม่ ต่อขยะทั้งหมด (ร้อยละ)	18	19	21	22	22	22	23	ไม่น้อยกว่า ร้อยละ 30
4. รักษาคุณภาพน้ำในลุ่มน้ำต่างๆ (ร้อยละ ของคุณภาพน้ำอยู่ในเกณฑ์พอใช้ขึ้นไป)	65	63	64	68	64	53	79	ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 85

ที่มา : สำนักประเมินผลและเผยแพร่การพัฒนา สศช.

หน่วยงานต่างๆ ได้ดำเนินงาน เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้สูงขึ้นสรุปได้ ดังนี้

1 การปรับแบบแผนการผลิตและพฤติกรรม
การบริโภคเพื่อลดผลกระทบต่อฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยกำหนดมาตรการส่งเสริมและผลักดันให้เกิดการจัดซื้อจัดจ้างที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นรูปธรรม ทั้งด้านผู้ผลิตและผู้บริโภคหรือหน่วยงานภาครัฐโดยกรมควบคุมมลพิษ ได้มีการขยายผลการดำเนินงานไปยังหน่วยงานต่างๆ ด้วยการฝึกอบรมให้ความรู้ในเรื่องการจัดซื้อจัดจ้างของหน่วยงานภาครัฐทุกกรม

2. การพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการ
เพื่อลดมลพิษและควบคุมกิจกรรมที่จะส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิต โดยจัดทำโครงการการบริหารจัดการแบบบูรณาการลุ่มน้ำบางปะกง ลุ่มน้ำท่าจีน และเจ้าพระยา เพื่อลดมลพิษจากการทำนาข้าวใน 3 ลุ่มน้ำ จัดตั้งอาสาสมัครเฝ้าระวังคุณภาพน้ำทั้งจากนาข้าว นำเทคโนโลยีสะอาดมาประยุกต์ใช้ในฟาร์มสุกร และจัดประกวดฟาร์มสุกรสีเขียว เพื่อเป็นต้นแบบ จัดทำฐานข้อมูลอุตสาหกรรมชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำ เพื่อใช้ในการวางแผนและให้คำแนะนำโรงงาน

อุตสาหกรรม และอุตสาหกรรมชุมชนในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสะอาด จัดการน้ำทิ้งที่ได้มาตรฐานจากการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ จัดระบบพื้นที่การเลี้ยง และจำนวนการเลี้ยงปลาในกระชัง ตลอดจนดำเนินการแก้ไขปัญหาคุณภาพน้ำเชิงพื้นที่ และเสริมสร้างสมรรถนะการบริหารจัดการขยะมูลฝอย และของเสียอันตรายจากชุมชนในเทศบาลเมืองเพื่อลด คัดแยกและใช้ประโยชน์จากขยะ

3. การจัดการน้ำเสีย กรมควบคุมมลพิษ ได้มีการดำเนินงานที่สำคัญได้แก่

3.1 จัดทำแผนฟื้นฟูและปรับปรุงระบบ
รวบรวมและบำบัดน้ำเสียรวมของชุมชนทั่วประเทศ ที่ได้ก่อสร้างแล้วประสบปัญหาไม่สามารถใช้การได้ภายใต้แผนจัดการน้ำเสียชุมชนแห่งชาติ

3.2 แก้ไขปัญหาน้ำเสียเร่งด่วน ได้แก่ การแก้ไขปัญหาน้ำเสียบริเวณคลองสารภี จังหวัดปราจีนบุรี และบริเวณพื้นที่มาบตาพุด จังหวัดระยอง และทำแผนการแก้ปัญหาหน้าเสียจากฟาร์มสุกร เฝ้าระวังติดตามตรวจสอบ ตรวจวัดคุณภาพน้ำในแม่น้ำสายสำคัญของประเทศทั้ง 46 สาย และรายงานผลการตรวจวัดนี้แก่สาธารณชนอย่างต่อเนื่อง

3.3 จัดทำโครงการบริหารจัดการเดินระบบและบำรุงรักษาระบบบำบัดน้ำเสียเฉพาะจุด ซึ่งเป็นโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช นอกจากนี้ ยังได้จัดการและบำรุงรักษาระบบน้ำเสียของท้องถิ่น ในหลายเทศบาล

4. การแก้ไขปัญหาหมอกพิษ ได้ติดตั้งสถานีตรวจวัดคุณภาพอากาศอัตโนมัติ จำนวน 6 สถานี เพื่อการแก้ไขปัญหาหมอกควันและไฟป่าในพื้นที่ภาคเหนือตอนบน และหมอกควันในพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ไฟป่าในประเทศอินโดนีเซีย และพัฒนาเครือข่ายการให้บริการคลินิกท่อไอเสียให้เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมใน 5 จังหวัด ได้แก่ กรุงเทพมหานคร ชลบุรี นครราชสีมา สงขลา และเชียงใหม่ เพื่อลดปัญหาหมอกพิษจากท่อไอเสีย นอกจากนี้ ยังเปิดโอกาสให้ภาคประชาชนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาในพื้นที่ตำบลหน้าพระลาน จังหวัดสระบุรี ที่มีปัญหาเรื่องฝุ่นละอองในอากาศ

5. การลดผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศหรือภาวะโลกร้อน ได้มีการจัดตั้งองค์การบริหารจัดการก๊าซเรือนกระจก (องค์การมหาชน) ขึ้น เพื่อเป็นศูนย์กลางความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรระหว่างประเทศในการดำเนินงานด้านก๊าซเรือนกระจก ขณะนี้ ได้มีการพัฒนาโครงการที่จะนำไปสู่การลดก๊าซเรือนกระจก ภายใต้กลไกการพัฒนาที่สะอาด ได้แก่ โครงการปลูกป่าเพื่อการสร้างคาร์บอนเครดิตแบบสมัครใจ มีการดำเนินงานอยู่ที่เครือข่ายอินแปง พื้นที่ประมาณ 2 หมื่นไร่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อย่างไรก็ตาม ภาครัฐจะต้องให้ความสำคัญกับการดำเนินงานและสนับสนุนบทบาทขององค์กรนี้อย่างจริงจังและเหมาะสม

การพัฒนาคุณค่าความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่น

ได้มีการจัดตั้งสำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจจากฐานชีวภาพ (องค์การมหาชน) ขึ้นเพื่อเป็นผู้ประสานการดำเนินงานในประเด็นยุทธศาสตร์การพัฒนาความหลากหลายทางชีวภาพ สืบสวนและจัดทำข้อมูลความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่วิกฤติทางความหลากหลายทางชีวภาพ

ในระบบนิเวศ ในพื้นที่ที่ศึกษาต่าง ๆ และสำรวจประเมินความหลากหลายทางชีวภาพ ที่เป็นกิจกรรมสำรวจ ประเมินความหลากหลายทางชีวภาพทรัพยากรทางทะเลอย่างต่อเนื่องบริเวณชายฝั่งทะเลของประเทศไทยครอบคลุมพื้นที่ 23 จังหวัด ส่งเสริมการใช้ความหลากหลายทางชีวภาพในการสร้างความมั่นคงของภาคเศรษฐกิจท้องถิ่น และชุมชน โดยจัดทำโครงการศึกษาจัดทำแผนและนาร่องพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนบนฐานชีวภาพ ด้วยการวิเคราะห์ประเมินสถานภาพและศักยภาพชุมชน และฐานทรัพยากรชีวภาพในพื้นที่ชุมชน เป้าหมาย กระจายอยู่ทุกภาคของประเทศ ครอบคลุมหลากหลายระบบนิเวศ และจัดทำแผนงาน /โครงการนาร่องเชิงบูรณาการเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจและอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพระดับท้องถิ่นโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน แต่การดำเนินการยังไม่เป็นรูปธรรม และเห็นต้นแบบที่ชัดเจน

สรุปและข้อเสนอแนะ

ผลการพัฒนาในช่วงสองปีแรกของแผนพัฒนาฉบับที่ 10 สามารถเพิ่มพื้นที่ป่าอนุรักษ์ เพิ่มพื้นที่ชลประทานเพื่อการเกษตรกรรม ส่งผลให้เพิ่มปริมาณน้ำเพื่ออุปโภคบริโภค ตลอดจนเป็นน้ำดิบเพื่อการผลิตน้ำประปา มีผลให้ปริมาณการสูบน้ำบาดาลลดลง เป็นการช่วยลดปัญหาแผ่นดินทรุดหรือพังทลาย ขณะที่ระบบนิเวศชายฝั่งเริ่มปรากฏผลดีขึ้น เนื่องจากการมีส่วนร่วมของประชาชนในการช่วยกันอนุรักษ์พื้นที่บริเวณชายฝั่งต่าง ๆ ทำให้ระบบนิเวศกลับฟื้นคืนสภาพ นอกจากนี้ คุณภาพอากาศในเขตเมืองมีทิศทางดีขึ้น แหล่งน้ำที่มีคุณภาพอยู่ในเกณฑ์พอใช้ขึ้นไป

มีการพัฒนาที่ดีขึ้น อย่างไรก็ตาม การฟื้นฟูพื้นดินที่มีปัญหา ยังไม่ปรากฏผลชัดเจน ส่งผลให้เกษตรกรต้องใช้ปุ๋ยเคมีเพิ่มขึ้นส่งผลต่อต้นทุนการผลิตและคุณภาพของดิน นอกจากนี้ การกำจัดขยะอย่างถูกวิธียังมีสัดส่วนค่อนข้างคงที่ ประกอบกับปริมาณขยะมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นสอดคล้องกับการเพิ่มของชุมชนเมือง

การรักษาฐานทรัพยากรและความสมดุลของระบบนิเวศ แม้ว่าได้ดำเนินการส่งเสริมสิทธิชุมชนเพื่อการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ แต่ยังคงขาดการผลักดันอย่างจริงจังและขาดการกระจายอำนาจการจัดการทรัพยากรให้ชุมชนท้องถิ่น ทำให้ไม่สามารถกำหนดความรับผิดชอบในเชิงพื้นที่ได้อย่างเป็นรูปธรรม ปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติยังคงมีต่อเนื่อง ป่าไม้ถูกบุกรุกทำลาย ทรัพยากรน้ำ ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งถูกใช้เกินศักยภาพที่จะฟื้นตัวได้

การจัดที่ดินโดยหน่วยงานภาครัฐ ดำเนินงานอย่างไม่เป็นเอกภาพ ขาดความเป็นธรรม และไม่สามารถแก้ไขปัญหาผู้ไร้ที่ดินทำกินอย่างยั่งยืน ปัญหามลพิษยังส่งผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชน เกิดจากกฎระเบียบในการป้องกัน อนุรักษ์ และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติไม่เหมาะสมและล้าสมัย ข้ำซ้อน ขาดการบังคับใช้อย่างจริงจัง ต่อเนื่องอย่างสม่ำเสมอ การส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อการนำมาใช้ประโยชน์ได้อย่างยั่งยืนยังไม่สัมฤทธิ์ผลอย่างชัดเจน

ขณะที่การผลักดันให้เกิดระบบประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ภายใต้แนวทาง*การสร้างสภาพแวดล้อมที่ดีเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตและการพัฒนาที่ยั่งยืน* ขบวนการผลิตที่สะอาด และตลาดที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมยังไม่เป็นรูปธรรม นอกจากนี้ การ*พัฒนาคุณค่าความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่น* ยังไม่สามารถใช้ได้อย่างเต็มศักยภาพ เนื่องจากมีองค์ความรู้จำกัด ขาดข้อมูล และการวิจัยพัฒนา ขาดความชัดเจน และจริงจังจากภาครัฐในการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนในช่วงที่ผ่านมา

มา ดังนั้นภาครัฐควรให้ความสำคัญกับประเด็นต่างๆ ดังนี้

1. ปรับปรุงกฎ ระเบียบในการป้องกัน อนุรักษ์ และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติให้เหมาะสม ทันสมัย ลดความซ้ำซ้อน และบังคับใช้อย่างจริงจัง ต่อเนื่อง โดยเฉพาะการประเมินผลเชิงพื้นที่และเชิงยุทธศาสตร์ อย่างเป็นรูปธรรมเพื่อลดปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ และการบุกรุกพื้นที่ป่าไม้ที่เป็นส่วนสำคัญของระบบนิเวศ และแหล่งเก็บกักก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ที่ก่อปัญหาโลกร้อนที่สำคัญ

2. บริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและการควบคุมมลพิษต้องดำเนินการอย่างเข้มงวด ทั้งจากด้านผู้ผลิตสินค้าและบริการ ควบคู่กับการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมผู้บริโภค ด้วยมาตรการทางด้านกฎหมาย มาตรการด้านเศรษฐศาสตร์ รวมทั้งเครื่องมือทางด้านสังคม พร้อมกับการส่งเสริมการผลิตแบบเกษตรอินทรีย์ให้เป็นทางเลือกที่สำคัญ โดยส่งเสริมตลาดสินค้าและบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง จากการที่ภาครัฐได้เริ่มนำร่องไว้แล้ว ควบคู่กับการรณรงค์และประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจนำไปสู่การมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการป้องกันและแก้ปัญหามลพิษ และปลูกจิตสำนึกที่จะนำไปสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมผู้บริโภคตามแบบตะวันตก เพื่อลดการใช้วัตถุดิบและของเสียจากกระบวนการผลิตและขยะจากการบริโภค จะต้องดำเนินการต่อเนื่องและให้มีความเข้มข้นต่อไป

นอกจากนี้ ส่งเสริมและพัฒนาขบวนการผลิตที่สะอาด ไม่ก่อให้เกิดมลพิษ ใช้วัตถุดิบอย่างมีประสิทธิภาพ ลดปริมาณของเสียจากแหล่งกำเนิด โดยการติดตามตรวจสอบปริมาณมลพิษในแหล่งต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง ควบคู่กับการบังคับใช้กฎหมาย ส่งเสริมเกษตรอินทรีย์เพื่อลดการใช้สารเคมีที่ก่อให้เกิดปัญหาสารตกค้างในสิ่งแวดล้อมและอาหาร และเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

3. พัฒนาคุณค่าความหลากหลายทางชีวภาพ และภูมิปัญญาท้องถิ่น แม้จะมีการตั้งหน่วยงานขึ้นมารับผิดชอบในเรื่องนี้ แต่การดำเนินการยังไม่เป็น จึงต้องเร่งดำเนินการให้ชัดเจน ☆☆☆☆☆☆☆

เอกสารอ้างอิง

กรมควบคุมมลพิษ. (2551), **สรุปสถานการณ์มลพิษของประเทศไทยปี 2551** (ออนไลน์), เข้าถึงได้จาก:
[http// www.pcd.go.th](http://www.pcd.go.th)

กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย. (2551), **สรุปสถานการณ์สาธารณภัย** (ออนไลน์), เข้าถึงได้จาก:
[http// www.disaster.go.th](http://www.disaster.go.th)

กรมพัฒนาพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงาน. (2551), **รายงานพลังงานของประเทศไทยปี 2551** (ออนไลน์), เข้าถึงได้
จาก:<http://www.dede.go.th>

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2549), **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10
(พ.ศ. 2550 – 2554)**

----- (2552), **รายงานการติดตามประเมินผล 2 ปีแรกของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10**

----- (2552), **รายงานภาวะสังคมรายไตรมาส**

สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. (2551), **รายงานสถิติคดีอาญา** (ออนไลน์), เข้าถึงได้จาก:<http://www.royalthaipolice.go.th>

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2551), **ข้อมูลเศรษฐกิจการเกษตร** (ออนไลน์), เข้าถึงได้จาก:<http://www.oae.go.th>

สำนักวิจัยและพัฒนาประมงทะเล กรมประมง. (2551), **รายงานประจำปี 2551**

การเสริมสร้างธรรมาภิบาล ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10*

วรวิทย์ อวิรุทธ์วรกุล**

บทนำ

ประเทศไทยได้มีการวางรากฐานการเสริมสร้างระบบบริหารจัดการที่ดีของภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชน จนถึงระดับชุมชนและครอบครัว เพื่อเสริมสร้างรากฐานของสังคมและปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจให้สมดุลยั่งยืนอย่างต่อเนื่องในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 และ ฉบับที่ 9 รวมทั้งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ได้มีหลักการและเจตนารมณ์ให้ความคุ้มครอง ส่งเสริม ขยายสิทธิและเสรีภาพ ของประชาชนอย่างเต็มที่ ลดการผูกขาดอำนาจรัฐ และเพิ่มอำนาจประชาชน พัฒนาการเมืองให้มีความโปร่งใส มีคุณธรรม และจริยธรรม และสนับสนุนองค์กรตรวจสอบให้มีความเป็นอิสระ เข้มแข็ง และทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ^{1/} ซึ่งนับเป็นการวางรากฐานประชาธิปไตยอย่างมีส่วนร่วมและธรรมาภิบาลทั้งในเชิงโครงสร้าง กลไก กระบวนการ มากยิ่งขึ้น

* เรียบเรียงจากบทความเรื่อง ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการประเทศ จากรายงานการติดตามประเมินผล 2 ปี แรกของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 , สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

** นักวิเคราะห์นโยบายและแผน ชำนาญการพิเศษ สำนักงานประเมินผลแพร่การพัฒนา สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

1/ วิถีมีเดีย สารานุกรมเสรี, รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550

การพัฒนาที่ผ่านมายังคงเป็นเพียงการปรับเปลี่ยนในเชิงรูปแบบที่ยังไม่สามารถพัฒนานำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างกว้างขวางและทั่วถึงในทุกระดับ เนื่องจากระบบการบริหารจัดการประเทศมีความซับซ้อน การตัดสินใจเป็นแบบรวมศูนย์อำนาจ แม้จะเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม แต่ก็ยังไม่เพียงพอและไม่เอื้อให้เกิดการสร้างประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และเป็นธรรม

ดังนั้น การพัฒนาประเทศในช่วงแผนพัฒนาฉบับที่ 10 จึงได้ให้ความสำคัญอย่างยิ่งกับการเสริมสร้างธรรมาภิบาลให้เกิดขึ้นในการบริหารจัดการประเทศอย่างจริงจัง ภายใต้สถานการณ์ความท้าทายและเงื่อนไขที่ประเทศต้องเผชิญและปรับตัวเพื่อพัฒนาไปสู่สังคมที่อยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันตามวิสัยทัศน์ของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 โดยยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติผสมผสานอยู่ในยุทธศาสตร์การพัฒนาที่สำคัญ ได้แก่

การให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพของ “คน” ในทุกกลุ่มทุกภาคส่วนของสังคมไทย ให้มีพื้นฐานทางจิตใจที่ยึดมั่นใน “คุณธรรม” มีความซื่อสัตย์ สุจริต และ “ความรอบรู้” อันเป็นเงื่อนไขที่จะทำให้เกิดการประพฤติปฏิบัติตนได้อย่าง “มีเหตุมีผล” รู้จักสิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบในฐานะพลเมืองไทยภายใต้ระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สามารถฉีกพลังเป็นเครือข่ายที่เข้มแข็ง มีบทบาทและมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนการบริหารจัดการและพัฒนาประเทศเพิ่มขึ้น

ขณะเดียวกัน ให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างความแข็งแกร่งกับระบบโครงสร้าง กลไก และกระบวนการบริหารจัดการประเทศ บนหลักธรรมาภิบาลและประชาธิปไตยที่เปิดกว้างให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วม ปรับระบบบริหารจัดการภาครัฐทั้งระบบราชการและรัฐวิสาหกิจให้มีประสิทธิภาพโปร่งใส เน้นบทบาทในการอำนวยความสะดวก กำกับ ดูแล และทำงานร่วมกับภาคส่วนต่างๆ ในลักษณะหุ้นส่วนการพัฒนา เพิ่มบทบาท และกระจายอำนาจ การตัดสินใจ การดำเนินการ การจัดสรรทรัพยากรให้แก่

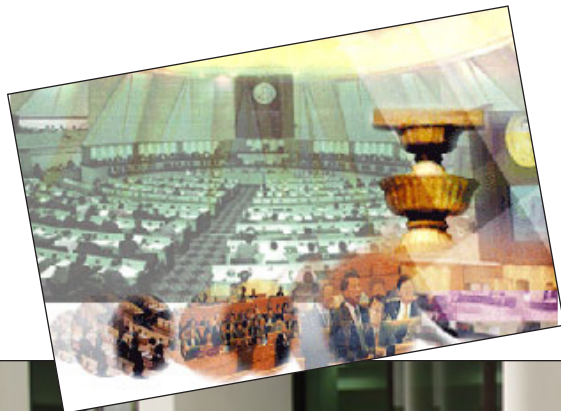

ราชการส่วนภูมิภาคส่วนท้องถิ่น และชุมชนให้มีศักยภาพสามารถรับมือต่อการพัฒนาในพื้นที่ได้อย่างสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนและภูมิสังคม ควบคู่ไปกับการส่งเสริมบทบาทภาคเอกชนและการปฏิรูปธุรกิจเอกชนให้เข้มแข็ง สุจริต โปร่งใส ลดการผูกขาด เป็นธรรมกับผู้บริโภคและธุรกิจคู่แข่ง พร้อมทั้งเร่งปฏิรูปกฎหมาย กฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม เพื่อสร้าง “สมดุล” ในการจัดสรรและกระจายผลประโยชน์จากการพัฒนาให้ทั่วถึงและเป็นธรรม

นอกจากนี้ ยังให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพของหน่วยงานที่มีภารกิจรับผิดชอบด้านการป้องกันประเทศ ความมั่นคงและการรักษาความสงบเรียบร้อยเพื่อฉีกพลังร่วมกับภาคส่วนต่างๆ ดำเนินการป้องกันและพัฒนาประเทศให้สามารถพิทักษ์รักษาเอกราชสถาบันพระมหากษัตริย์ ผลประโยชน์ของชาติ และการปกครอง รวมทั้งเสริมสร้างความมั่นคงของประชาชนและสังคมให้มีความอยู่รอดปลอดภัย อันจะเป็น “ภูมิคุ้มกัน” ส่งผลให้การบริหารจัดการและการพัฒนาประเทศเกิดดุลยภาพทั้งในมิติของเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และความมั่นคง นำไปสู่สันติสุขและความยั่งยืน

เป้าหมายของการเสริมสร้างธรรมาภิบาล

การเสริมสร้างธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการประเทศในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 ได้กำหนดเป้าหมายที่สำคัญ คือ ประชาชนมีศักยภาพในการเข้าร่วมการบริหารจัดการประเทศเพิ่มขึ้น ลดกำลังคนภาครัฐการให้ได้ร้อยละ 10 ภายใน 5 ปี องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีขีดความสามารถในการจัดหารายได้ของตนเองและมีอิสระในการพึ่งตนเองมากขึ้น รวมทั้งมีการพัฒนาองค์ความรู้ด้านวัฒนธรรมประชาธิปไตย วัฒนธรรมธรรมาภิบาล และวัฒนธรรมสันติวิธีเพิ่มขึ้น การทำให้ธรรมาภิบาลของประเทศทั้งในส่วนภาครัฐและภาคธุรกิจเอกชนเปรียบเทียบกับนานาชาติดีขึ้น ในระยะ 2 ปีแรกของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 มีความก้าวหน้าในการพัฒนาสรุปได้ดังนี้

การบริหารจัดการที่ดีโดยรวมเริ่มมีทิศทางที่ดีขึ้น

ผลการดำเนินงานการบริหารจัดการที่ดีของไทยโดยรวมพบว่า เริ่มมีทิศทางที่ดีขึ้น ภาพลักษณ์การคอร์รัปชันที่เคยได้คะแนนเพียง 3.3 ในปี 2550 ได้เพิ่มขึ้นเป็น 3.5 ในปี 2551 และภาพลักษณ์ของภาคเอกชนในตลาดหลักทรัพย์ดีขึ้นมาก โดยเฉพาะเรื่องบทบาทกรรมการ ความเชื่อถือผู้บริหาร ความรับผิดชอบต่อสังคม และการให้ความสำคัญกับลูกค้า รวมทั้งประชาชนมีการตื่นตัวทางการเมืองสูงขึ้น มีการใช้สิทธิลงคะแนนเลือกผู้แทนราษฎรเพิ่มขึ้นต่อเนื่องตลอดจนคดีการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาลดลงติดต่อกันในปี 2550 และ 2551 นอกจากนี้ ประสิทธิภาพการบริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยรวมก็ดีขึ้นเช่นกัน สามารถเพิ่มสัดส่วนรายได้ที่จัดเก็บเองจากร้อยละ 8.9 ในปี 2549 เป็นร้อยละ 9.4 ในปี 2551 อย่างไรก็ตาม ยังมีประเด็นการพัฒนาที่ต้องเร่งดำเนินการได้แก่ การถ่ายโอนภารกิจที่ยังไม่ก้าวหน้า การลดอัตรากำลังคนของภาครัฐยังไม่เป็นไปตามเป้าหมาย รวมทั้ง ขีดความสามารถการพัฒนาระบบราชการไทยโดยรวมลดลง

ตารางที่ 1 ผลการพัฒนาการเสริมสร้างธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการประเทศ

รายการ	แผนฯ 9					แผนฯ 10		เป้าหมาย แผนฯ 10
	2545	2546	2547	2548	2549	2550	2551	
1. คะแนนภาพลักษณ์การคอร์รัปชัน ของประเทศไทย	3.2	3.3	3.6	3.8	3.6	3.3	3.5	ไม่น้อยกว่า 5 คะแนน ภายในปี 2554
2 ลำดับธรรมาภิบาลในภาคเอกชน ของไทย	31.5	26.7	29.3	31.1	31.3	33.7	22.4	
3. สัดส่วนบริษัทในตลาดหลักทรัพย์ ที่มีธรรมาภิบาลของไทย (ร้อยละ)	50.0	52.0	60.0	69.0	71.0	n.a.	75.0	
4 สัดส่วนผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิก สภาผู้แทนราษฎร (ร้อยละ)	n.a.	n.a.	n.a.	72.6	n.a.	74.45	n.a.	
5 อัตราเรื่องร้องเรียนและอุทธรณ์ ต่อองค์กรอิสระ และ คกก.ข้อมูล ข่าวสารของทางราชการต่อ ประชากรอายุ 18 ปีขึ้นไปแสนคน	63.2	74.1	63.3	59.6	62.8	61.1	59.4	
6. อัตราการเปลี่ยนแปลงคดีการ ละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา (ร้อยละ)	n.a.	n.a.	42.06	-1.8	24.5	-24.1.	-17.6	
7. อัตราการเปลี่ยนแปลงการร้อง เรียนของผู้บริโภค(ร้อยละ)	21.6	12.8	24.0	16.6	-21.8	3.6	-23.5	
8. กำลังคนภาครัฐ (คน)	n.a.	n.a.	935,474	1,221,262	1,258,919	1,275,350	n.a	ลดกำลังคน ให้ได้ร้อยละ 10 ภายใน 5 ปี
9. ความสามารถในการพัฒนาระบบ ราชการของไทย (คะแนน)	n.a.	n.a.	4.2	3.8	2.9	2.9	2.6	
10. สัดส่วนรายได้ขององค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นต่อรายได้ของรัฐบาล (ร้อยละ)	21.9	22.2	22.8	23.5	24.1	25.2	25.2	
11. สัดส่วนรายได้ที่ อปท. จัดเก็บต่อ รายได้รวม (ร้อยละ)	12.0	12.1	10.2	9.6	8.9	9.0	9.4	

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ , รายงานการติดตามประเมินผล 2 ปี แรกของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 , กรกฎาคม 2552

ภาพลักษณ์การคอร์รัปชันในปี 2551 เริ่มต้นขึ้น

ภาพลักษณ์การคอร์รัปชันของประเทศไทยในปี 2551 เริ่มดีขึ้น มีคะแนนเพิ่มขึ้นจาก 3.3 คะแนนในปี 2550 เป็น 3.5 คะแนน เนื่องจากการปราบปรามและรณรงค์ “ราชการใสสะอาด” เพื่อป้องกันการคอร์รัปชันกันอย่างต่อเนื่องในทุกภาคส่วน เช่น การเปิดช่องทางร้องเรียนการพบเห็นผู้กระทำความผิด และการส่งเสริมบรรษัทภิบาลและรับผิดชอบต่อสังคม เป็นต้น

ในขณะเดียวกัน ธรรมชาติของภาคธุรกิจเอกชนของประเทศไทยสูงขึ้น จากการจัดลำดับของสถาบันการพัฒนาการจัดการนานาชาติ (IMD) ใน 55 ประเทศ พบว่าลำดับธรรมชาติของภาคธุรกิจของประเทศไทยสูงขึ้น จากลำดับที่ 34 ในปี 2550 มาอยู่ลำดับที่ 22 ในปี 2551 เนื่องจากภาคธุรกิจเอกชนของไทยมีความรับผิดชอบต่อสังคม การเอาใจใส่ต่อสิ่งแวดล้อม การรักษาผลประโยชน์ของบริษัท และเรื่องความน่าเชื่อถือของผู้บริหารสูงขึ้นมาก ลำดับความรับผิดชอบต่อสังคมได้เลื่อนมาอยู่ลำดับที่ 17 การเอาใจใส่ต่อสิ่งแวดล้อมลำดับที่ 21 การรักษาผลประโยชน์ของบริษัท และเรื่องความน่าเชื่อถือของผู้บริหารเลื่อนมาอยู่ที่ลำดับ 10 และลำดับ 17 ตามลำดับ

ธุรกิจเอกชนในตลาดหลักทรัพย์ไทย มีบรรษัทภิบาลเพิ่มสูงขึ้น

นอกจากนี้ ผลการสำรวจบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ ของสมาคมส่งเสริมสถาบันกรรมการบริษัทไทย (Thai Institute of Directors : IOD) พบว่า บริษัทจดทะเบียนที่มีธรรมชาติเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จากร้อยละ 50 ในปี 2544 เป็นร้อยละ 71 ในปี 2549 และร้อยละ 75 ของบริษัทจดทะเบียนทั้งหมดในปี 2551 เนื่องจากบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์มีความรับผิดชอบต่อสังคมสูงขึ้นต่อสิทธิของผู้ถือหุ้น การปฏิบัติต่อผู้ถือหุ้นอย่างเป็นธรรม หน้าที่ของผู้ถือหุ้น การเปิดเผยโปร่งใส ยกเว้นในเรื่องความรับผิดชอบต่อคณะกรรมการที่มีคะแนนลดลงเล็กน้อย

ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา เพิ่มขึ้นอย่างกว้างขวาง

สำหรับการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาของประชาชนพบว่า **ประชาชนมีการตื่นตัวทางการเมืองสูงขึ้น มีการใช้สิทธิลงคะแนนเลือกผู้แทนราษฎรเพิ่มขึ้นต่อห้อง** ประชาชนได้ใช้สิทธิเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 70.0 ในปี 2544 เป็นร้อยละ 72.6 ในปี 2548 และร้อยละ 74.5 ในปี 2550 ^{12/} สะท้อนให้เห็นถึงการตื่นตัวในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารประเทศ มีสูงขึ้น ทั้งการใช้สิทธิแสดงความคิดเห็นทางการเมือง การเรียกร้องความเป็นธรรม การเข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบข้าราชการการเมืองตามที่รัฐธรรมนูญให้สิทธิ และการร่วมลงชื่อถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ตลอดจนการเสนอขอให้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550

นอกจากนี้ **การเปิดเผยข้อมูลของภาครัฐต่อประชาชนเพิ่มขึ้น** ส่งผลให้เรื่องร้องเรียน ร้องทุกข์ต่อหน่วยงานตรวจสอบต่างๆ ตามรัฐธรรมนูญที่เคยสูงถึง 28,519 เรื่อง ในปี 2549 ได้ลดลงเหลือ 27,412 เรื่องในปี 2551 หรือคิดเป็นอัตราเรื่องร้องเรียนต่อประชาชนแสนคนลดลงจาก 62.75 เรื่อง ในปี 2549 เหลือ 59.36 เรื่องต่อประชากรที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไปแสนคนในปี 2551 เนื่องจากภาครัฐได้คำนึงถึงสิทธิของประชาชนในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารต่างๆ และเผยแพร่ข้อมูลของภาครัฐผ่านทางสื่อต่างๆ มากขึ้น

^{12/} สำนักงานคณะกรรมการเลือกตั้ง ข้อมูลสถิติและผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2548 และ พ.ศ. 2550

ตารางที่ 2 การตัดสินใจให้มีการเลือกตั้งใหม่ (ใบเหลือง/ใบแดง) ปี 2548 และปี 2550

การเลือกตั้ง	2548			2550		
	จำนวน (ราย)	เลือกตั้ง ใหม่(ราย)	สัดส่วนเลือกตั้งใหม่ ต่อจำนวนสมาชิก ทั้งหมด	จำนวน (ราย)	เลือกตั้ง ใหม่(ราย)	สัดส่วนเลือกตั้งใหม่ ต่อจำนวนสมาชิก ทั้งหมด
ส.ส.	400	5		480	31	
องค์กรส่วนท้องถิ่น	3,711	418	11.3	796	101	12.7

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการเลือกตั้ง

การพัฒนาจริยธรรมทางการเมือง เคารพกฎระเบียบสังคม และลดความขัดแย้งในสังคมไทยยังต้องใช้เวลา

แม้ประชาชนจะมีความตื่นตัวทางการเมืองในการเข้าร่วมการตรวจสอบทางการเมืองกันมากขึ้น แต่การทุจริตในการเลือกตั้งยังมีอยู่ทุกระดับและมีรูปแบบหลากหลายซับซ้อนยากต่อการตรวจสอบมากขึ้นเช่นกัน การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ปี 2548 และปี 2550 ได้มีการตัดสินใจให้มีการเลือกตั้งใหม่ (ใบเหลือง/ใบแดง) เพิ่มขึ้นจาก 5 ราย เป็น 31 ราย หรือเพิ่มขึ้น 6.2 เท่า รวมทั้งการเลือกตั้งสมาชิกองค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) และสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลมีการกระทำผิดเพิ่มขึ้น จากร้อยละ 11.3 ของจำนวนที่มีการเลือกตั้งในปี 2548 เป็นร้อยละ 12.7 ของจำนวนที่มีการเลือกตั้งในปี 2550 ซึ่งสะท้อนถึงคุณธรรม จริยธรรมทางการเมืองของผู้สมัครเป็นตัวแทนของประชาชนยังมีไม่เพียงพอ

นอกจากนี้ ยังพบว่าประชาชนยังขาดคุณธรรมจริยธรรมในด้าน *การเคารพสิทธิผู้อื่น การเคารพกฎระเบียบของสังคมสูง* แม้ว่าภาครัฐได้มีการกวาดล้างจับผู้กระทำผิดอย่างจริงจังและต่อเนื่อง จนทำให้การละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา และละเมิดสินค้าลิขสิทธิ์มีจำนวนลดลงจาก 9,575 คดีในปี 2549 เป็น 5,923 คดีในปี 2551 หรือลดลงร้อยละ 17.6 จากปี 2550

ปัญหาความไม่สงบและความขัดแย้งในสังคมไทยเริ่มคลี่คลายลง โดยเฉพาะอย่างยิ่งความไม่สงบใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีลักษณะยืดเยื้อ และทวีความรุนแรงตั้งแต่ปี 2547 จนถึงปัจจุบัน ดังจะเห็นได้จากสถิติการก่อเหตุที่ผ่านมามาจนถึงปลายปี 2551 มีเหตุการณ์เกิดขึ้น 8,101 ครั้ง จังหวัดนราธิวาสมีเหตุการณ์เกิดขึ้นมากที่สุดจำนวน 2,972 ครั้ง รองลงมาคือจังหวัดปัตตานี 2,447 ครั้ง และยะลา 2,269 ครั้ง ส่วนจังหวัดสงขลามิเหตุการณ์ความไม่สงบเกิดขึ้นน้อยที่สุด 413 ครั้ง จากเหตุการณ์ดังกล่าวส่งผลให้มีจำนวนผู้เสียชีวิตรวม 2,976 ราย บาดเจ็บจำนวน 5,456 ราย อย่างไรก็ตาม สถานการณ์มีแนวโน้มดีขึ้น เนื่องจากภาครัฐได้มีการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหาอย่างต่อเนื่อง ทำให้ในปี 2551 มีเหตุการณ์ความรุนแรงเกิดขึ้นเพียง 1,050 ครั้ง ลดลงประมาณครึ่งหนึ่งจากปี 2550

ตารางที่ 3 สถิติเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้

หน่วย : ครั้ง

ปี	ยะลา	ปัตตานี	นราธิวาส	สงขลา	รวม
2547	229	349	500	56	1,134.
2548	456	493	756	91	1,796
2549	526	587	617	96	1,826
2550	733	630	788	144	2,295
2551	325	388	311	26	1,050
รวม 5 ปี	2,269	2,447	2,972	413	8,101

ที่มา : สำนักข่าวกรองแห่งชาติ (สขช.) กองทัพบก (ทบ.) และกรมข่าวทหาร กองบัญชาการ กองทัพไทย (บก.ทท.)
รวบรวมโดยสำนักยุทธศาสตร์และการวางแผนพัฒนาพื้นที่ สชช. ,20 มกราคม 2552

ภาพลักษณ์เสถียรภาพทางการเมืองของประเทศไทยมีแนวโน้มลดลง

ในช่วงที่ผ่านมายังพบว่า **เสถียรภาพทางการเมืองของประเทศไทยได้ลดต่ำลง** มีคะแนนลดลงจาก 57.7 คะแนนในปี 2545 เหลือ 16.8 คะแนน ในปี 2550 ทำให้ประเทศไทยมีลำดับลดลงจากลำดับ 3 ในปี 2545 มาอยู่ลำดับ 7 ในกลุ่มประเทศอาเซียน 10 ประเทศ เพราะมีการละเมิดสิทธิมนุษยชน และการใช้กำลังในการตัดสินปัญหายังเกิดขึ้นบ่อยครั้งในสังคมไทย

ตารางที่ 4 คะแนนเสถียรภาพทางการเมืองของประเทศไทย ปี 2545 - 2550

หน่วย : คะแนน

ประเทศ	2545	2546	2547	2548	2549	2550
1. บรูไน	82.3	86.1	95.7	91.8	93.3	92.8
2. สิงคโปร์	96.6	81.7	87.5	88.5	94.7	89.9
3. เวียดนาม	55.3	51.4	54.3	60.1	59.6	56.3
4. มาเลเซีย	59.6	55.8	56.7	63.0	56.7	52.4
5. ลาว	37.0	17.8	27.4	36.1	46.2	42.8
6. กัมพูชา	24.0	25.5	29.3	30.8	32.7	28.8
7. ประเทศไทย	57.7	44.7	29.8	26.4	19.2	16.8
8. อินโดนีเซีย	8.2	3.4	7.2	11.5	13.5	14.9
9. พม่า	12.0	13.0	19.2	21.2	21.6	12.5
10. ฟิลิปปินส์	25.0	14.4	11.1	17.3	11.1	10.1

ที่มา : ธนาคารโลก, Worldwide Governance Indicators for 1996-2007

ตารางที่ 5 คะแนนและอันดับความเสี่ยงต่อธุรกิจของประเทศในเอเชียปี 2549 และ ปี 2552

หน่วย : คะแนน

คะแนน (อันดับ)	สิงคโปร์	ฮ่องกง	ญี่ปุ่น	เกาหลีใต้	มาเก๊า	จีน	ไต้หวัน	มาเลเซีย	ฟิลิปปินส์	เวียดนาม	อินเดีย	กัมพูชา	ไทย	อินโดนีเซีย
ปี 2549	2.7 (1)	3.3 (3)	3.1 (2)	4.8 (6)	- (-)	5.4 (8)	4.8 (5)	4.7 (4)	5.7 (4)	5.4 (7)	6.2 (11)	- (-)	5.5 (9)	6.8 (12)
ปี 2552	1.1 (1)	1.9 (2)	2.9 (2)	4.0 (2)	4.6 (5)	5.8 (6)	6.2 (7)	6.5 (8)	6.705 (9)	7.005 (10)	7.1 (11)	7.2 (12)	7.6 (13)	8.5 (14)

ที่มา : บริษัทที่ปรึกษาความเสี่ยงทางเศรษฐกิจและการเมือง (PERC)

หมายเหตุ : 1. คะแนนเต็ม 10 คะแนน โดยคะแนนน้อยมีความเสี่ยงน้อย

2. เนื่องจากไม่มีค่าคะแนนของแต่ละประเทศในปี 2550 และ ปี 2551 จึงใช้ปี 2552 แทน

การขาดเสถียรภาพทางการเมืองของไทยได้ส่งผลให้นักธุรกิจต่างประเทศเห็นว่าประเทศไทยมีความเสี่ยงต่อธุรกิจมากขึ้นสอดคล้องกับผลการสำรวจความเสี่ยงต่อธุรกิจของบริษัทที่ปรึกษาความเสี่ยงทางเศรษฐกิจและการเมืองพิจารณาจากสภาวะการเมืองภายในประเทศ ความไร้เสถียรภาพทางสังคม สถาบันต่างๆ รวมไปถึงทรัพยากรมนุษย์ ปัจจัยทางกายภาพไปจนถึงพัฒนาการภายนอกประเทศ ซึ่งว่า ประเทศไทยมีอันดับความเสี่ยงต่อธุรกิจเพิ่มขึ้นได้คะแนนเท่ากับ 5.5 คะแนน เป็นอันดับที่ 9 จากจำนวน 12 ประเทศ (ไม่รวมมาเก๊าและกัมพูชา) ในปี 2549 เพิ่มขึ้นเป็น 7.6 คะแนนในปี 2552 เป็นอันดับที่ 13 จากจำนวน 14 ประเทศในปี 2552

การละเมิดสิทธิมนุษยชนโดยเฉพาะเรื่องการละเมิดสิทธิในทรัพย์สินและสิทธิในชีวิตและร่างกายเริ่มดีขึ้นประชาชนได้ร้องเรียนเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิมนุษยชนเพิ่มจาก 644 เรื่องในปี 2549 เป็น 772 เรื่องในปี 2550 หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 19.9 ก่อนจะลดลงเหลือ 698 เรื่องในปี 2551 หรือลดลงร้อยละ 9.6 เรื่องสิทธิในทรัพย์สินลดลงมากที่สุดถึงร้อยละ 25.6 และสิทธิในชีวิตและร่างกายลดลงร้อยละ 21.1 เนื่องจากภาคีพัฒนาทั้งภาครัฐ เอกชน และองค์กรพัฒนาเอกชนได้ร่วมกันรณรงค์ป้องกันการละเมิดสิทธิมนุษยชนตามรัฐธรรมนูญ การพัฒนาระบบงานยุติธรรมให้สามารถอำนวยความยุติธรรมแก่ประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ตารางที่ 6 จำนวนเรื่องร้องเรียนการละเมิดสิทธิมนุษยชน 5 อันดับแรก ในช่วงปี 2547-2551

หน่วย : เรื่อง

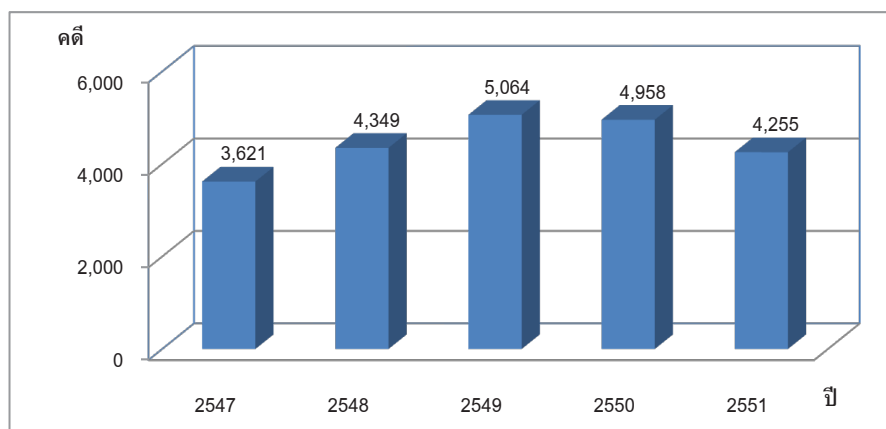
ประเภท	2547	2548	2549	2550	2551
1. สิทธิในกระบวนการยุติธรรม	185	95	116	173	171
2. สิทธิในทรัพย์สิน	78	124	117	133	99
3. สิทธิในชีวิตและร่างกาย	83	122	103	109	86
4. สิทธิของชุมชน	57	102	75	77	82
5. สิทธิในการประกอบอาชีพ	65	83	59	54	49
6. อื่นๆ	191	234	174	226	211
รวม	659	760	644	772	698
อัตราการร้องเรียนต่อประชากรแสนคน	1.1	1.2	1.1	1.2	1.1

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน

สำหรับการละเมิดสิทธิเกี่ยวกับการปกครอง ในช่วง 2 ปีแรกของแผนพัฒนา ฉบับที่ 10 ก็ลดลงเช่นเดียวกัน ในปี 2550 มีจำนวนคดีลดลงร้อยละ 2.1 และปี 2551 ลดลงร้อยละ 14.2 จากการที่ภาครัฐดำเนินโครงการ “ราชการใสสะอาด” โดยเฉพาะหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการแก่ประชาชน เช่น กระทรวงมหาดไทย กระทรวงสาธารณสุข เป็นต้น ทำให้มีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและดำเนินงานที่มีความโปร่งใสมากขึ้น การร้องเรียนเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิการปกครองของประชาชนจึงลดน้อยลง

แผนภูมิที่ 1 จำนวนคดีรับเข้าของศาลปกครองกลาง พิษณุโลก เชียงใหม่ ระยอง นครราชสีมา ขอนแก่น นครศรีธรรมราช และสงขลา ปี 2547 - 2551

ที่มา : ศาลปกครอง

ประสิทธิภาพการบริหารจัดการของภาครัฐเริ่มต้น

การพัฒนา **ประสิทธิภาพภาครัฐ** ปรากฏว่า สถาบันพัฒนาการจัดการนานาชาติ (International Institute for Management Development : IMD) ได้ประเมินว่า ระดับขีดความสามารถในการแข่งขันของไทยที่เคยลดลงในปี 2550 ได้กลับมามีขึ้นในปี 2551 และประสิทธิภาพภาครัฐของไทยมีลำดับดีขึ้น อันเป็นผลมาจากการบริหารของรัฐบาลด้านกฎหมายธุรกิจที่สูงขึ้นจากลำดับ 33 ในปี 2549 เป็น

ลำดับ 29 ในปี 2551 และด้านการบริหารด้านสังคมดีขึ้นจากลำดับที่ 39 เป็น 36 ในช่วงระยะเวลาเดียวกัน

อย่างไรก็ตาม ขีดความสามารถการพัฒนาระบบราชการไทยเมื่อพิจารณาจากความโปร่งใส ตรวจสอบได้ การให้บริการสาธารณะ ระบบราชการ และการทุจริตและประพฤติมิชอบ เปรียบเทียบกับประเทศต่างๆ รวม 55 ประเทศพบว่า มีคะแนนเฉลี่ยลดลงจาก 2.9 คะแนนในปี 2549

ตารางที่ 7 ผลการจัดอันดับประสิทธิภาพภาครัฐ ปี 2546-2551

รายการ	2546	2547	2548	2549	2550	2551
อันดับความสามารถในการแข่งขัน	28	26	25	29	33	27
ประสิทธิภาพของภาครัฐ	18	20	14	20	27	22
- ฐานะการคลัง	7	33	18	21	16	29
- นโยบายการคลัง	3	9	2	4	6	5
- การอบการบริหรด้านสถาบัน	5	13	11	25	45	40
- กฎหมายด้านธุรกิจ	10	29	27	33	37	29
- การอบการบริหรด้านสังคม	8	27	30	39	40	36

ที่มา : IMD ค้นได้จาก www.imd.ch

เป็น 2.6 คะแนนจากคะแนนเต็ม 10 คะแนนในปี 2551 ความโปร่งใส ตรวจสอบมีลำดับเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นในปี 2550 และระบบราชการมีลำดับการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นในปี 2551

กำลังคนภาครัฐเพิ่มขึ้นเนื่องจากการเพิ่มของบุคลากรส่วนท้องถิ่น

สำหรับการลดกำลังคนภาครัฐ ได้มีการกำหนดแผนยุทธศาสตร์ปรับขนาดกำลังคน พ.ศ. 2549 -2551 และการดำเนินโครงการเกษียณก่อนกำหนดอย่างต่อเนื่อง แต่ปรากฏว่า กำลังคนภาครัฐกลับเพิ่มขึ้นจาก 1.259 ล้านคนในปี 2549 เป็น 1.275 ล้านคนในปี 2550 หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 1.3 เป็นผลมาจากข้าราชการในองค์กรอิสระเพิ่มขึ้นร้อยละ

4.8 เนื่องจากการเพิ่มอัตรากำลัง และข้าราชการส่วนท้องถิ่นเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 14.3 เนื่องจากการถ่ายโอนบุคลากรสู่ท้องถิ่นเพิ่มขึ้น ขณะที่กำลังคนของข้าราชการตำรวจลดลงร้อยละ 1.6 ข้าราชการพลเรือนสายสามัญลดลงร้อยละ 0.2 และข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาลดลงร้อยละ 0.1

ตารางที่ 8 ลำดับและคะแนนขีดความสามารถการพัฒนาระบบราชการของไทยปี 2547-2551

ประเด็น	2547	2548	2549	2550	2551
	ลำดับ (คะแนน)	ลำดับ (คะแนน)	ลำดับ (คะแนน)	ลำดับ (คะแนน)	ลำดับ (คะแนน)
1 ความโปร่งใส ตรวจสอบได้	21 (5.7)	38 (4.7)	52 (3.1)	38 (3.9)	46 (2.7)
2. การให้บริการสาธารณะ	26 (4.0)	28 (3.8)	41 (2.9)	36 (3.0)	38 (2.6)
3. ระบบราชการ	19 (3.9)	16 (3.9)	21 (3.6)	34 (2.6)	21 (3.1)
4. การทุจริตและประพฤติมิชอบ	41 (3.0)	44 (2.7)	48 (1.9)	39 (2.0)	41 (2.0)
เฉลี่ยคะแนน	4.2	3.8	2.9	2.9	2.6
จำนวนประเทศที่จัดลำดับ	60	60	61	55	55

ที่มา : IMD, World Competitiveness Yearbook (2004-2008)

การกระจายอำนาจสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความก้าวหน้าน้อย

พ.ร.บ.กำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ที่ประกาศใช้เมื่อวันที่ 18 พฤศจิกายน 2542 ได้กำหนดขอบเขตความรับผิดชอบการให้บริการสาธารณะของรัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) และระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยกันเอง โดยให้ดำเนินการถ่ายโอนสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภายใน 10 ปี มีความก้าวหน้า ดังนี้

1. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการจัดเก็บรายได้เพิ่มขึ้น สัดส่วนรายได้ต่อรายได้สุทธิของรัฐบาลเพิ่มขึ้นจาก ร้อยละ 13.8 หรือ 0.98 แสนล้านบาท ในปี 2542 เป็น ร้อยละ 24.0 หรือ 3.3 แสนล้านบาท ในปี 2549 ซึ่งต่ำกว่าที่กฎหมายกำหนดให้ส่วนท้องถิ่นมีรายได้ไม่น้อยกว่าร้อยละ 35 ในปีงบประมาณ 2549^{3/} เนื่องจากประสบปัญหาการถ่ายโอนภารกิจและงบประมาณ จึงมีการแก้ไขกฎหมายให้ อปท. มีสัดส่วนรายได้ไม่น้อยกว่าร้อยละ 25 ตั้งแต่ปีงบประมาณ 2550 เป็นต้นไป ทำให้อปท. มีสัดส่วนรายได้คิดเป็นร้อยละ 25.2 เท่า

กันในปี 2550 และ 2551 ขณะเดียวกันการพัฒนาประสิทธิภาพการจัดเก็บรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดีขึ้น มีรายได้เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 8.9 ของรายได้ทั้งหมดในปี 2549 เป็นร้อยละ 9.0 ในปี 2550 และร้อยละ 9.4 ในปี 2551^{34/}

2. การจัดการบริการสาธารณะของ อปท. ยังไม่สามารถดำเนินการได้เต็มที่ เนื่องจากการถ่ายโอนภารกิจ และการแก้ไขกฎหมายและระเบียบต่าง ๆ มีความล่าช้า การถ่ายโอนภารกิจไปให้กับ อปท. แล้วมี 180 ภารกิจ จากเป้าหมายที่กำหนดไว้รวม 244 ภารกิจ การถ่ายโอนประเภทที่เป็นปัญหาอยู่ คือ งานการศึกษาและงานสาธารณสุข เนื่องจากมีกฎหมายรองรับการกระจายอำนาจการบริหารจัดการคือ พ.ร.บ. ปฏิรูประบบการศึกษา พ.ศ. 2542 และ พ.ร.บ. ปฏิรูปการสาธารณสุข ที่เป็นการกระจายในรูปแบบการมอบอำนาจจากส่วนกลางมาให้กับภูมิภาค หรือองค์กรที่มีอิสระมากขึ้นในรูปแบบของเขตการศึกษา และระบบสาธารณสุขจังหวัดที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสาธารณสุขจังหวัด เพราะต้องการให้การดูแลสาธารณสุขเป็นระบบเดียวกันทั้งจังหวัด ทำให้เกิดข้อขัดแย้งการถ่ายโอนให้ท้องถิ่นเกี่ยวกับการจัดแบ่งและถ่ายโอนภารกิจ

^{3/} คณะรัฐมนตรีได้มีมติแก้ไข พ.ร.บ. กำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2549 โดยกำหนดให้อปท. มีรายได้คิดเป็นสัดส่วนรายได้สุทธิของรัฐบาล ไม่น้อยกว่าร้อยละ 25 ตั้งแต่ปีงบประมาณ 2550 เป็นต้นไป

^{34/} เอกสารงบประมาณโดยสังเขป ปีงบประมาณ พ.ศ. 2551

ระหว่างรัฐบาลและ อปท. และระหว่าง อปท. ด้วยกันเอง และมีปัญหาด้านความสมัครใจของบุคลากรที่จะถ่ายโอนไป มีความไม่พร้อมในการปรับตัว หรือทัศนคติการทำงาน หรือ คุณสมบัติของบุคลากรที่จะโอนย้ายไม่ตรงกับความต้องการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตลอดจนการแก้ไขกฎหมายเฉพาะ และระเบียบต่างๆ ที่จำเป็นต้องแก้ไขเพื่อเอื้ออำนวยให้ อปท. สามารถปฏิบัติภารกิจได้โดยไม่ขัดกับกฎหมายยังล่าช้าอยู่ถึง 28 ฉบับ

3. การบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังไม่สามารถรองรับการกระจายอำนาจได้อย่างเต็มที่ เนื่องจากมีปัญหการบริหารจัดการจัดทำแผนงาน/โครงการ และการดำเนินในพื้นที่ที่มีความซ้ำซ้อนกับส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ทำให้มีความสิ้นเปลืองงบประมาณและบุคลากร ปัญหาเชิงโครงสร้างด้านการบริหารจัดการและระเบียบวิธีบริหารราชการของส่วนท้องถิ่น บุคลากรของท้องถิ่นยังถูกควบคุมจากราชการส่วนกลาง ปัญหาด้านคุณภาพของบุคลากร ขาดระบบการตรวจสอบการใช้จ่ายงบประมาณของท้องถิ่นที่มีประสิทธิภาพ โปร่งใส รวมถึงปัญหาประชาชนมีส่วนร่วมตรวจสอบการทำงาน ตลอดจนขาดความชัดเจนในขอบเขตความพร้อมที่ อปท. จะรองรับการกระจายอำนาจได้ ซึ่งประเด็นปัญหาข้างต้นนับเป็นเงื่อนไขที่ไม่สนับสนุนการกระจายอำนาจให้ อปท. ประสบความสำเร็จได้ในที่สุด

สรุปและข้อเสนอแนะ

การบริหารจัดการที่ดีในช่วง 2 ปีแรกของแผนพัฒนา ฉบับที่ 10 มีสถานะที่ตกต่ำลง โดยเฉพาะความโปร่งใส และเสถียรภาพทางการเมือง แต่ในภาคเอกชนมีแนวโน้มดีขึ้น สำหรับการเสริมสร้างความเข้มแข็งของภาคประชาชนในการเข้าร่วมการบริหารจัดการประเทศภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ได้ทำให้ประชาชนมีการตื่นตัวทางการเมืองสูงขึ้น ใช้สิทธิลงคะแนนเลือกผู้แทนราษฎรเพิ่มขึ้นต่อเนื่อง มีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาเพิ่มขึ้น รวมทั้งการปรับปรุงระบบราชการไทยให้มีประสิทธิภาพปรากฏเป็นรูปธรรมชัดเจน แต่ยังมีประเด็นที่ยังต้องเร่งแก้ไข ปรับปรุงโดยเฉพาะ*การขาดความเข้าใจในวิถีวัฒนธรรมประชาธิปไตย การควบคุมการคอร์รัปชัน และความโปร่งใสที่มีประสิทธิภาพ การลดบทบาทภาครัฐ เพิ่มบทบาทของภาคธุรกิจและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนในการเข้ามีส่วนร่วมการบริหารจัดการที่ดีของประเทศ* ดังนั้นในช่วงที่เหลือของแผนพัฒนา ฉบับที่ 10 ควรเร่งดำเนินการพัฒนาการบริหารจัดการที่ดีและประชาธิปไตยในทุกระดับของทุกภาคส่วน ในประเด็นต่างๆ ดังนี้

1. เร่งเสริมสร้างและพัฒนาวัฒนธรรมประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นเป็นส่วนหนึ่งของวิถีการดำเนินชีวิตของประชาชนไทยในทุกระดับ เพื่อหล่อหลอมความรู้สึก สร้างทัศนคติ ค่านิยม จิตสำนึก ในการดำเนินชีวิตของประชาชนทุกระดับตั้งแต่ระดับบุคคล ครอบครัว ชุมชนท้องถิ่นจนถึงระดับประเทศอย่างมีเหตุผล ยอมรับกติกาการอยู่ร่วมกัน ตระหนักในสิทธิหน้าที่เสรีภาพ และความขัดแย้งในสังคมไทยด้วยสันติวิธี โดยการณรงค์ปลูกฝังจิตสำนึกประชาธิปไตยผ่านสื่อทุกประเภท สร้างผู้นำประชาธิปไตยเป็นแบบอย่างที่ดีของสังคม เร่งพัฒนากลไกการแก้ไขปัญหาด้วยสันติวิธี การทำให้พลเมืองของชาติประพฤติปฏิบัติในการอยู่ร่วมกันอย่างปรองดอง รู้รักสามัคคี ยอมรับความแตกต่างหลากหลายด้านเชื้อชาติ ความเชื่อ วัฒนธรรม และศาสนาของกลุ่มคนในสังคมเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม

2. พัฒนาระบบและกลไกการควบคุม
คอร์รัปชันให้มีพลัง เพื่อป้องกัน ตรวจสอบ และปราบปราม
 การทุจริตประพฤติมิชอบในสังคมให้ลดน้อยลง โดยพัฒนา
 กระบวนการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคม/ชุมชน สร้าง
 เครือข่ายระหว่างองค์กรที่ปฏิบัติหน้าที่ด้านการป้องกันและ
 ปราบปรามการทุจริตประพฤติมิชอบ เสริมสร้างกลไกการ
 ตรวจสอบสาธารณะของประชาชน สื่อ นักวิชาการ องค์กร
 พัฒนาเอกชน ให้สามารถติดตามตรวจสอบการใช้อำนาจ
 ของภาครัฐได้อย่างมีประสิทธิภาพ เร่งพัฒนาการเมือง และ
 นักการเมืองให้มีจริยธรรม โดยจัดให้มีระบบกระบวนการ
 และกลไกในการตรวจสอบการดำเนินงานที่ยึดหลักคุณธรรม
 นิติธรรมที่โปร่งใสตรวจสอบได้

3. ปฏิรูปกฎหมาย และกระบวนการยุติธรรม
ให้เกิดความเป็นธรรมในสังคมมากขึ้น โดยเพิ่ม
 ประสิทธิภาพกระบวนการยุติธรรมที่ใช้หลักคุณธรรม
 จริยธรรม ความถูกต้อง และจรรยาบรรณวิชาชีพ พัฒนา
 กระบวนการยุติธรรมเพื่อให้ประชาชนทุกกลุ่ม โดยเฉพาะผู้
 ด้อยโอกาสในสังคมสามารถเข้าถึงได้อย่างเท่าเทียมกัน รวม
 ทั้งเร่งรัดการออก พ.ร.บ.ว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการขัดกัน
 ระหว่างผลประโยชน์ส่วนบุคคลและผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง
 และเจ้าหน้าที่ของรัฐ

4. ส่งเสริมภาคธุรกิจเอกชนให้เข้มแข็ง มี
ธรรมาภิบาลมากยิ่งขึ้น เพื่อให้สามารถแข่งขันกับ
 ประเทศต่างๆ ในระดับภูมิภาคและตลาดโลก โดย 1)
 ส่งเสริมสถาบันวิชาชีพ สมาคมวิชาชีพ กลุ่ม ชมรมผู้
 ประกอบการด้านธุรกิจให้เข้มแข็ง มีบทบาทใน
 การสร้างธรรมาภิบาล และความรับผิดชอบต่อสังคม
 2) รณรงค์ให้ธุรกิจเอกชน ผู้บริหาร/กรรมการ
 ผู้ถือหุ้น ตลอดจนประชาชนทั่วไป มีสำนึกเกี่ยวกับ
 การ “กำกับดูแลธุรกิจที่ดี” ให้ได้ตามมาตรฐานสากล
 ประกอบธุรกิจอย่างซื่อสัตย์ ยุติธรรม คำนึงถึงส่วนรวม
 3) สนับสนุนการจัดตั้งและเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับ
 เครือข่ายองค์กรผู้บริโภค และ 4) ใช้มาตรการจูงใจและการ
 กำกับดูแลที่เป็นอิสระจากภาครัฐเพื่อเสริมสร้างบรรษัทภิ
 บาลทั้งในตลาดหลักทรัพย์ และนอกตลาดหลักทรัพย์

5. ปรับปรุงโครงสร้างภาคราชการให้คล่อง
ตัว มีประสิทธิภาพ โปร่งใสและทำงานร่วมกับชุมชน โดย
 พัฒนารูปแบบการให้บริการที่เหมาะสมกับภารกิจ พัฒนา
 คุณภาพการให้บริการที่รวดเร็วทันสมัย โปร่งใส ลดกฎ
 ระเบียบที่เป็นอุปสรรคและไม่เอื้อต่อการกระจายผลประโยชน์
 จากการพัฒนาประเทศอย่างเป็นธรรม ตลอดจนส่งเสริม
 การบริหารงานแบบบูรณาการในระดับพื้นที่ร่วมกับองค์กร
 ปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน

6. เสริมสร้างศักยภาพและขีดความสามารถ
ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้สูงขึ้น โดยเร่งรัดการ
 ถ่ายโอนภารกิจ บุคลากร การจัดสรรรายได้ การเสริมสร้าง
 ความเข้มแข็ง ความเป็นอิสระและความโปร่งใสขององค์กร
 ปกครองส่วนท้องถิ่น ให้เป็นหน่วยงานหลักในการจัดบริการ
 สาธารณะ สามารถพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจได้ มีขีดความ
 สามารถในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาท้องถิ่นต่างๆ เช่น
 การดูแลคนทุกช่วงวัยตั้งแต่แรกเกิดจนถึงวัยสูงอายุ รักษา
 วัฒนธรรมไทยที่ดั้งเดิมและถ่ายทอดสู่ลูกหลานอย่างต่อเนื่อง
 ช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสในชุมชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี พัฒนา
 ทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นฐานการผลิตและการดำรงชีวิตของ
 ประชาชนในชุมชน การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน/
 ประชาชน/ประชาสังคมให้สามารถแก้ไขปัญหาตนเองร่วมกับ
 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้มากยิ่งขึ้น ☆☆☆☆☆

เอกสารอ้างอิง

คณะกรรมการรัฐมนตรีพัฒนาพื้นที่พิเศษ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้, **แผนการพัฒนาพื้นที่พิเศษ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ปี 2552 – 2555** , เอกสารอัดสำเนา. พฤษภาคม 2552 .

บริษัทที่ปรึกษาความเสี่ยงทางเศรษฐกิจและการเมือง (PERC) , **การจัดอันดับการคอร์รัปชันในภูมิภาคเอเชีย** (ออนไลน์) เข้าถึงได้จาก: [http:// www.siamarchives.com/node/283](http://www.siamarchives.com/node/283)

บริษัท ซี.กัมเบิลยู.แอนด์ เอส.โปรดักส์ จำกัด , **ข้อมูลสถิติและผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2550** , 2550

วิกิมีเดีย สารานุกรมเสรี, **รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550** (ออนไลน์) เข้าถึงได้จาก : [http // www wikipedia.org/wiki](http://www.wikipedia.org/wiki)

สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา , **สถิติเรื่องร้องเรียน** , เอกสารอัดสำเนา , พฤษภาคม 2552

ศาลปกครอง , **สรุปจำนวนคดีของศาลปกครองสูงสุด ศาลปกครองกลาง ศาลปกครองเชียงใหม่สงขลา นครราชสีมา ขอนแก่น พิษณุโลก ระยอง และนครศรีธรรมราช** (ออนไลน์) เข้าถึงได้จาก : [http // www..admincourt.go.th](http://www.admincourt.go.th)

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ , **รายงานการติดตามประเมินผล 2 ปี แรกของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10** , กรกฎาคม 2552

สำนักงานคณะกรรมการเลือกตั้ง , **ข้อมูลสถิติและผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2548** , บริษัท ซี.กัมเบิลยู.แอนด์ เอส.โปรดักส์ จำกัด , 2550

สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารทางราชการ , **สถิติการร้องเรียนอุทธรณ์** (ออนไลน์) เข้าถึงได้จาก : [http // www.oic.go.th](http://www.oic.go.th)

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน , **รายงานสถิติการร้องเรียนประจำปีงบประมาณ 2548-2551** (ออนไลน์) เข้าถึงได้จาก : [http // www.nhr.or.th](http://www.nhr.or.th)

สำนักงบประมาณ , **เอกสารงบประมาณโดยสังเขป ปีงบประมาณ พ.ศ. 2551** , 2551

สำนักป้องกันและปราบปรามการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา กรมทรัพย์สินทางปัญญา . **ผลการปราบปรามการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา พ.ศ. 2545-2551** เอกสารอัดสำเนา , 2552

สมาคมส่งเสริมสถาบันกรรมการบริษัทไทย , **CGR Report 2002, 2003, 2005, 2006, 2008** (ออนไลน์) เข้าถึงได้จาก : [http // www.thai-iod.com](http://www.thai-iod.com)

สำนักพัฒนาระบบงานตำแหน่งและค่าตอบแทน สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, **กำลังคนภาครัฐปี 2547-2550** (ออนไลน์) เข้าถึงได้จาก : [http // www.ocsc.go.th/](http://www.ocsc.go.th/)

Transparency International . Corruption Perception Index (ออนไลน์) เข้าถึงได้จาก : [http // www.Transparency.org](http://www.Transparency.org)

Institute for Management Development , **IMD World Competitiveness Yearbook 2001-2008** , Switzerland

World Bank , **Worldwide Governance Indicators for 1996-2007** (ออนไลน์) เข้าถึงได้จาก: [http // www. World Bank.org](http://www.WorldBank.org)

ตัวชี้วัดภาวะสังคม (รายไตรมาส)

องค์ประกอบหลัก	2551				2552	
	ไตรมาส1	ไตรมาส2	ไตรมาส3	ไตรมาส4	ไตรมาส1	ไตรมาส2
1. คุณภาพของคน						
การทำงานทำ (พันคน) ^{1/}	35,820	36,860	37,837	37,550	37,530	37,699
- อัตราการว่างงาน (ร้อยละ)	1.7	1.4	1.2	1.3	2.0	1.8
- อัตราการว่างงานตามระดับการศึกษา (ร้อยละ)						
รวม	1.7	1.6	1.2	1.3	2.1	1.8
ประถมศึกษาและต่ำกว่า	1.1	0.8	0.6	0.7	1.2	0.9
มัธยมศึกษาตอนต้น	2.7	2.3	1.9	2.2	3.4	2.1
มัธยมศึกษาตอนปลาย	2.2	2.3	1.4	1.6	3.1	2.4
อาชีวศึกษา	2.0	2.3	2.2	2.7	3.5	3.1
วิชาชีพชั้นสูง	2.1	4.1	2.2	2.6	3.2	4.4
มหาวิทยาลัย	2.3	3.2	2.3	2.0	2.6	3.4
- สัดส่วนกำลังแรงงานตามระดับการศึกษา (ร้อยละ)						
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
ประถมศึกษาและต่ำกว่า	56.9	56.4	57.1	57.1	56.0	55.2
มัธยมศึกษาตอนต้น	15.3	15.5	15.2	15.2	15.3	15.9
มัธยมศึกษาตอนปลาย	9.6	9.9	9.5	9.5	9.9	10.0
อาชีวศึกษา	3.2	3.4	3.3	3.2	3.5	3.4
วิชาชีพชั้นสูง	4.2	4.2	4.2	4.1	4.2	4.5
มหาวิทยาลัย	10.8	10.7	10.8	10.9	11.1	11.1
สุขภาพ						
- จำนวนผู้ป่วยด้วยโรคที่ต้องเฝ้าระวังเร่งด่วน (ราย) ^{2/}						
หัด	1,827	1,338	1,905	1,442	2,406	1,488
ไข้กาฬหลังแอ่น	11	24	4	10	17	16
ไข้สมองอักเสบ	86	116	122	74	95	117
อหิวาตกโรค	51	117	30	65	3	202
มือ เท้า และปาก	5,343	1,409	1,630	1,152	1,960	2,043
บิด	4,339	4,398	3,636	3,258	4,157	4,526
นิวมอเนีย	36,654	24,890	40,677	41,998	32,175	14,368
ฉีหนู	372	518	1,233	972	536	749
ไข้เลือดออก	10,599	25,520	34,462	16,833	7,131	20,301
ไข้หวัดใหญ่	4,264	4,172	4,633	6,023	3,122	21,119
พิษสุนัขบ้า	2	0	0	1	5	3
2. ความมั่นคงทางสังคม						
หลักประกันทางสังคม						
ความสงบสุขในสังคม (ต่อประชากรแสนคน) ^{3/}						
สัดส่วนการบาดเจ็บและตายด้วยอุบัติเหตุ-	32.5	30.6	28.2	32.6	31.7	29.0
สัดส่วนคดีประทุษร้ายต่อทรัพย์สิน	25.1	24.3	26.7	24.8	22.3	20.5
สัดส่วนคดีชีวิต ร่างกาย และเพศ	13.3	12.9	11.5	12.4	12.5	12.1
สัดส่วนคดียาเสพติด	69.2	78.7	82.7	73.8	86.5	85.5
ร้อยละของคดีเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด	13.96	14.01	14.53	13.7	14.0	-
ข้อต่อคดีทั้งหมด						